

**BİLECİK SELÖZ BARAJ GÖLETİ'NİN TURİZM
POTANSİYELİNİN GÖRSEL PEYZAJ KALİTESİ VE PEYZAJ
DUYARLILIĞI AÇISINDAN İNCELENMESİ**

PINAR HERGÜL

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

**DANIŞMAN
PROF. DR. MEHMET KIVANÇ AK**

DÜZCE, 2024

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

BİLECİK SELÖZ BARAJ GÖLETİ'NİN TURİZM
POTANSİYELİNİN GÖRSEL PEYZAJ KALİTESİ VE PEYZAJ
DUYARLILIĞI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Pınar HERGÜL tarafından hazırlanan tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Mehmet Kıvanç AK

Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Mehmet Kıvanç AK

Düzce Üniversitesi

Prof. Dr. Hakan ASLAN

Düzce Üniversitesi

Doç Dr. Parisa GÖKER

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 13/03/2024

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

13 Mart 2024

Pınar HERGÜL

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans öğrenimimde ve bu tezin hazırlanmasında gösterdiği her türlü destek ve yardımdan dolayı çok değerli Danışman Hocam Prof. Dr. Mehmet Kıvanç AK'a en içten dileklerle teşekkür ederim.

Tez çalışmam konusunda değerli katkılarını esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Hakan ASLAN (Düzce Üniversitesi) ve Doç. Dr. Parisa GÖKER (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi)'e de şükranlarımı sunarım. Ayrıca haritalarımın hazırlanması konusunda yardımcı olan Arş. Gör. Adiva Begül BULUT'a, anketlerimin uygulanması konusunda desteklerini sunan Haluk ÇEKER'e de teşekkür ederim.

Bu çalışma boyunca yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen sevgili eşim Doç. Dr. Özlem Candan HERGÜL'e ve benden sevgilerini esirgemeyerek beni sonsuz bir mutlulukla taçlandıran çocuklarım Ali, Aren ve Luvi'ye teşekkürlerimi sunarım.

13 Mart 2024

Pınar HERGÜL

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ŞEKİL LİSTESİ	vii
ÇİZELGE LİSTESİ	viii
HARİTA LİSTESİ	x
KISALTMALAR.....	xi
SİMGELER	xii
ÖZET	xiii
ABSTRACT	xiv
1. GİRİŞ.....	1
1.1. AMAÇ VE KAPSAM	2
1.2. LİTERATÜR ÖZETLERİ.....	4
1.2.1. Kavramsal ve Kuramsal Temeller Bakımından Benzer veya İlişkili Çalışmalar	4
1.2.2. Göl Turizmi ve Kongre Turizmi Üzerine Yapılmış Çalışmalar	8
1.2.3. Çalışma Alanında Konu İle İlişkili Yapılan Çalışmalar.....	12
1.3. KAVRAMLAR VE KURAMSAL TEMELLER	14
1.3.1. Görsel Peyzaj Kalitesi ve Peyzaj Duyarlılığı	14
1.3.2. Peyzaj Mimarlığı ve Turizm	17
1.3.3. Turizm Peyzajı mı, Peyzaj Turizmi mi?	20
1.3.4. Turizmin Etkileri	21
1.3.4.1. Turizmin Ekonomik Etkileri	21
1.3.4.2. Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri	22
1.3.4.3. Turizmin Mekansal ve Görsel Etkileri	22
1.3.4.4. Turizmin Çevresel (Ekolojik) Etkileri	24
1.3.5. Türkiye’de Turizm Planlaması, Yönetimi ve Uygulamaları.....	25
1.3.6. Gölet Turizmi	28
1.3.6.1. Göllerin Ekolojik Değeri ve Karşı Karşıya Kaldığı Problemler	30
1.3.7. Kongre Turizmi.....	32
2. MATERYAL VE YÖNTEM	35
2.1. MATERYAL	35
2.1.1. Birinci El Kaynaklardan Elde Edilen Materyaller	36
2.1.2. İkinci El Kaynaklardan Elde Edilen Materyaller	36
2.2. YÖNTEM	37
2.2.1. Arazi Gözlem Çalışmaları	40
2.2.2. Yerel Halk İle Anket Çalışması Yapılması	40
2.2.3. Görsel Peyzaj Kalitesi ve Peyzaj Duyarlılığı Uzman Değerlendirme Anketi	42
2.2.4. SWOT Analizi Uzman Değerlendirme Anketi	43
3. BULGULAR VE TARTIŞMA	45
3.1. BİLECİK İLİ’NİN DOĞAL PEYZAJ UNSURLARI.....	45
3.1.1. İklim	45

3.1.2. Hava Kalitesi.....	46
3.1.3. Hidroloji	47
3.1.3.1. Yüzey Suları	47
3.1.3.2. Yeraltı Suları.....	48
3.1.3.3. Su Kaynaklarının Kalitesi	49
3.1.4. Jeolojik Yapı	51
3.1.4.1. Depremsellik	51
3.1.5. Jeomorfolojik Yapı.....	51
3.1.6. Toprak ve Erozyon.....	53
3.1.7. Orman Alanları	54
3.1.8. Flora	55
3.1.9. Fauna	56
3.2. BİLECİK İLİ'NİN KÜLTÜREL PEYZAJ UNSURLARI.....	57
3.2.1. Tarihsel Gelişim	57
3.2.2. Yönetsel Yapı.....	59
3.2.3. Demografik Yapı ve Eğitim.....	59
3.2.4. Ekonomi ve Sektörel Yapı.....	63
3.2.4.1. İhracat-İthalat.....	63
3.2.4.2. İş Gücü ve İstihdam	64
3.2.4.3. Sanayi Bölgeleri.....	64
3.2.4.4. Doğal Taş Sektörü.....	64
3.2.4.5. Seramik Sektörü	64
3.2.4.6. Tarım ve Hayvancılık.....	65
3.2.5. Ulaşım ve Lojistik.....	68
3.2.6. Arazi Kullanımı	68
3.2.7. Bilecik ve Turizm	69
3.2.7.1. Bilecik İli Göletlerinin Turizm ve Rekreasyon Potansiyeli	72
3.3. SELÖZ GÖLETİ	74
3.3.1. Arazi Gözlem Çalışmaları Notları.....	76
3.3.2. Flora ve Fauna.....	77
3.3.3. Eğitim Grupları	77
3.3.4. Bakı Analizi.....	78
3.4. ANKET ÇALIŞMASI.....	79
3.5. GÖRSEL PEYZAJ KALİTESİ VE PEYZAJ DUYARLILIĞI UZMAN DEĞERLENDİRMESİ	88
3.6. SWOT ANALİZİ	95
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	99
4.1. SONUÇ	100
4.2. ÖNERİLER.....	101
4.2.1. Alan Kullanım Önerileri.....	101
4.2.2. Selöz Baraj Göleti Koruma ve Yönetim Stratejisi Önerileri	103
5. KAYNAKLAR.....	104
6. EKLER	111
6.1. EK 1: SELÖZ BARAJ GÖLETİ VE ÇEVRESİNİN GÖRSEL PEYZAJ KALİTESİNİN SAPTANMASI VE GÖL TURİZMİ VE KONGRE TURİZMİNE YÖNELİK DÜZENLENMESİNE KARŞI DUYARLILIK DERECESİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME FORMU.....	111
6.2. EK 2: SELÖZ BARAJ GÖLETİ'NİN 'GÖL TURİZMİ VE KONGRE TURİZMİ'	

FAALİYETLERİ AÇISINDAN SWOT ANALİZİ DEĞERLENDİRME ANKET FORMU	113
6.2. EK 3: YEREL HALK ANKETİ	114
ÖZGEÇMİŞ	117

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1.1. Peyzaj Duyarlılığı Değerlendirilmesi süreci.....	16
Şekil 2.1. Bilecik İlinin Türkiye’deki Yeri ve Selöz Baraj Göleti’nin Konumu	35
Şekil 2.2. Tez çalışmasının yöntem akış şeması.....	38
Şekil 3.1. Bilecik İli’nin içinde bulunduğu Sakarya Havzası	47
Şekil 3.2. Bilecik İli yüzey şekillerinin genel dağılımı.....	52
Şekil 3.3. Bilecik İli’ndeki Göletlerin Konumu.....	73
Şekil 3.4. Çalışma alanı sınırlarının uydudan görüntüsü	74
Şekil 3.5. Selöz Baraj Göleti.....	75
Şekil 3.6. Sayıları oldukça fazla olan mangal sefası kalıntıları ve çöp atıkları	77
Şekil 4.1. Bilecik Göletleri Koruma ve Yönetim Konseyi Şeması.....	103

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa No

Çizelge 1.1. Göletlerin rekreasyon ve turizm amaçlı kullanılış nedenleri.....	29
Çizelge 2.1. Farklı hedef kitle büyüklükleri ve hata düzeyleri için gerek duyulan örneklem büyüklükleri.	41
Çizelge 3.1. Bilecik İli'nin bazı iklimsel verileri.....	46
Çizelge 3.2. 2020 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri.	46
Çizelge 3.3. Bilecik İli'ndeki akarsular	47
Çizelge 3.4. Bilecik İli'nde bulunan göl ve göletler	48
Çizelge 3.5. Bilecik İli 2020 yılı yüzey ve yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları	49
Çizelge 3.6. Bilecik Ormanlarında hakim olan bitki türleri.	55
Çizelge 3.7. Bilecik yaban hayatında gözlemlenen hayvan türleri.....	56
Çizelge 3.8. Türkiye ve Bilecik İli 2012-2021 arası nüfus değişim verileri.....	59
Çizelge 3.9. Bilecik İli'nde 2012 ve 2021 yıllarında, 15 yaş ve üzeri nüfus içinde, en son alınan diplomaya göre nüfusun dağılımı.	60
Çizelge 3.10. Bilecik İli 2012-2021 yılları arası bağımlı nüfus verileri.....	62
Çizelge 3.11. Bilecik tarım alanlarının 2002 ve 2022 yıllarındaki dağılımı ve üretim miktarları.	65
Çizelge 3.12. Bilecik İli 2021 tarla ürünleri verileri.....	65
Çizelge 3.13. Bilecik İli 2021 yılı meyvecilik verileri	65
Çizelge 3.14. Bilecik İli 2021 yılı sebze üretim verileri.....	66
Çizelge 3.15. Bilecik İli çiftlik hayvanı varlığı	66
Çizelge 3.16. Bilecik İli su ürünleri istatistikleri.....	66
Çizelge 3.17. Bilecik İli tarım ve tarıma dayalı sanayi işletme sayıları	66
Çizelge 3.18. Bilecik İli topraklarının tarıma uygunluk düzeylerinin kapsadığı alan ve yüzdeleri	67
Çizelge 3.19. Bilecik İli arazi kullanım sınıflandırması	68
Çizelge 3.20. Bilecik İl'indeki Otellerin Oda ve Yatak Sayıları	69
Çizelge 3.21. Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranlarının İlçelere Göre Dağılımı.....	70
Çizelge 3.22. Mahalli İdarelerce Belgelendirilen Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranlarının İlçelere Göre Dağılımı.....	70
Çizelge 3.23. Bilecik İli'nin Doğal, Tarihi ve Kültürel Turizm Varlıkları.....	71
Çizelge 3.24. Bilecik İli Tescilli Kültür ve Tabiat Varlıkları	71
Çizelge 3.25. Bilecik İli Göletleri Rekreasyonel Kullanım Tipleri ve Yoğunlukları	73
Çizelge 3.26. Selöz Baraj Göleti'nin belli başlı il merkezlerine karayolu ile olan uzaklığı ve bu illerin nüfusu.....	75
Çizelge 3.27. Katılımcı profilini belirleyen sorulara verilen yanıtların sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%)	80
Çizelge 3.28. "Bilecik İli'nin kalkınması için sizce aşağıdakilerden hangisine ağırlık verilmesi gerekir?" sorusuna verilen yanıtların sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri	81
Çizelge 3.29. Katılımcıların eğitim durumları ve kalkınmaya bakışlarının çapraz sorgulamalarının sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%).....	81
Çizelge 3.30. Bilecik İli'nin turizm potansiyeline ilişkin sorulara verilen yanıtların sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%) çizelgesi	82

Çizelge 3. 31. Selöz Baraj Göleti'yle ilgili genel sorulara verilen yanıtların sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%).....	83
Çizelge 3.32. Selöz Baraj Göleti'nin mevcut durumunu ve görsel kalitesini sorgulayan yorumlara verilen onay derecelerinin sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%).....	83
Çizelge 3.33. GPK ve PD Değerlendirme Formu sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%) çizelgesi.....	92
Çizelge 3.34. GPK ve PD değerlendirme formu yanıtlarının mod, ortalama ve standart sapma verileri çizelgesi	94
Çizelge 3.35. SWOT analizi onay puanlarının sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%)	96

HARİTA LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Harita 3.1. Bilecik Selöz Baraj Göleti Eğim Grupları Haritası.....	78
Harita 3.2. Selöz Baraj Göleti bakı analizi haritası.....	79

KISALTMALAR

AHS	Analitik Hiyerarşi Süreci
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemi
GPK	Görsel Peyzaj Kalitesi
PD	Peyzaj Değeri
SWOT	Güçlü, Zayıf, Olanak, Tehdit
WTO	Dünya Turizm Örgütü
UNEP	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
KOK	Kalıcı Organik Kirletici Maddeler
ILEC	Uluslararası Göl Çevre Komitesi Vakfı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu
ISCED	Uluslararası Standart Eğitim Sınıflandırması
IUCN	Uluslararası Doğa Koruma Birliği
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
ÇKS	Çiftçi Kayıt Sistemi
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
MICE	Toplantı, Teşvik, Konferans ve Fuar
ICCA	Uluslararası Kongre ve Konvansiyon Birliği
GPS	Küresel Konumlama Sistemi
SPSS	Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı
TS	Türk Standartları
WHO	Dünya Sağlık Örgütü
EPA	ABD Çevre Koruma Ajansı
M.Ö.	Milattan Önce
BEBKA	Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı
ISO	Uluslararası Standartlar Teşkilatı
CORINE	Çevresel Bilginin Koordinasyonu
DSİ	Devlet Su İşleri

SİMGELER

mm	Milimetre
m	Metre
%	Yüzde
°C	Santigrat derece
Kg	Kilogram
Km ²	Kilometre kare
m ²	Metre kare
sn	Saniye
SO ₂	Kükürt dioksit
PM ₁₀	Toz partikül madde
µg	Mikro gram
m ³	Metreküp
FS ^o	Fransız Sertliği
C2S1	Orta tuzlu-az sodyumlu sular
C3S1	Yüksek tuzlu-az sodyumlu sular
L/l	Litre
Mg	Miligram
N	Nitrat
Km	Kilometre
Ha	Hektar
°	Derece
'	Dakika
“	Saniye
(N)	Sıklık

ÖZET

BİLECİK SELÖZ BARAJ GÖLETİ'NİN TURİZM POTANSİYELİNİN GÖRSELPEYZAJ KALİTESİ VE PEYZAJ DUYARLILIĞI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Pınar HERGÜL

Düzce Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Kıvanç AK

Mart 2024, 116 sayfa

Bu çalışma özü itibariyle, kentlerin çeperlerindeki, bozulmuş, hasara uğramış ancak turizm ve rekreasyon faaliyetleri bakımından yüksek potansiyele sahip, atıl durumda olan alanlar için kullanım önerileri getirerek yeni yapısal öğeler oluşturmayı; beraberinde koruma ve yönetim stratejileri geliştirerek kent peyzajını baskılayan doğal ve antropojenik tehditlerin hareket alanlarını kısıtlamayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda yaratılacak yeni peyzajlar, aynı zamanda şehrin turizm ve rekreasyon envanterini çeşitlendirecek; potansiyelinin etkin bir biçimde değerlendirilebilmesinin farkındalığını yaratacaktır. Çalışmanın ana materyali olarak tercih edilen, Bilecik İli merkez ilçe sınırları içerisindeki Selöz Baraj Göleti, bu görevleri yerine getirme potansiyel ve kabiliyetini Peyzaj Mimarlığı argümanlarını kullanarak ispatlamak bakımından uygun ve yeterli görülmüştür. Literatür taramaları yoluyla ilgili kavramsal ve kuramsal verilerin elde edilmesinin ardından, çalışma alanını tanımlamak için gerekli olan veri ve istatistikler kitap, broşür, internet gibi kaynaklar kullanılarak toplanmıştır. Arazi gözlemleri ile alanın mevcut durumu ortaya konmuş; anket çalışması yapılarak yerel halkın hem alanın mevcut durumu, hem de görsel peyzaj kalitesi ile ilgili algıları yoklanmıştır. Alanın kullanım şekline karar verilmesi, koruma ve yönetim stratejilerin belirlenmesi konularında kılavuzluk yapması için "Görsel Peyzaj Kalitesi ve Peyzaj Duyarlılığı Analizi" yapılmış; analizde seçilen ölçütler üzerine uzman görüşleri alınmıştır. Destekleyici bir yöntem olarak SWOT analizi oluşturulmuş; analiz ölçütleri yine uzman kişilere puanlatılmış; sonuçlar yorumlanarak getirilecek alan kullanım önerilerinin zemin etüdü tamamlanmıştır. Çalışma, sonuçları itibariyle, başta kent ekolojisine, daha sonra kent, hatta bölge turizm ve dolayısıyla ekonomisine ne tür katkılar sağlanabileceğini tartışmıştır. Bilecik peyzajının ve doğal turizm kaynakları envanterinin önemli bir unsuru olan göletlerin, etkin bir biçimde kullanılabilmesinin yolu, Peyzaj Mimarlığı bilimsel yöntemleriyle örneklenmiş; korunmaları ve yönetilmeleri bağlamında, daha önce yeterince faydalanılmamış olan peyzaj ekolojisine ilişkin kritik kavramlar devreye sokulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Bilecik Selöz baraj göleti, Göl turizmi, Görsel peyzaj kalitesi, Kongre turizmi, Peyzaj duyarlılığı,

ABSTRACT

EXAMINATION OF THE TOURISM POTENTIAL OF BİLECİK SELÖZ DAM POND IN TERMS OF VISUAL LANDSCAPE QUALITY AND LANDSCAPE SENSITIVITY

Pınar HERGÜL

Düzce University

Graduate School of Natural and Applied Sciences, Department of Landscape Architecture

Master Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Mehmet Kıvanç AK

March 2024, 116 pages

The core of this study aims to create new structural elements by offering land use suggestions for the degraded, damaged but idle areas in the city periphery, which have a high potential in terms of tourism and recreation activities; along with to limit the movement areas of natural and anthropogenic threats that suppress the urban landscape by developing protection and management strategies. New landscapes to be created for this purpose will also diversify the tourism and recreation inventory of the city; It will create awareness of the effective use of its potential. Selöz Dam Pond, which was chosen as the main material of this study, within the borders of the central district of Bilecik, was deemed appropriate and sufficient in terms of proving its potential and ability to fulfill these tasks by using Landscape Architecture arguments. After obtaining the relevant conceptual and theoretical data through literature reviews, the data and statistics necessary to define the study area were collected using resources such as books, brochures, and the internet. The current situation of the area was revealed by field observations. By conducting a questionnaire, the perceptions of the local people about both the current situation of the area and the quality of the visual landscape were examined. "Visual Landscape Quality and Landscape Sensitivity Analysis" was conducted in order to provide guidance on deciding the land use type of the area and determining protection and management strategies; expert opinions were taken by help of a questionnaire about the criteria selected in the analysis. SWOT analysis was created as a supportive method. The criterias in the analysis were scored by experts again through a questionnaire form, so the ground study of the land use proposals to be brought by interpreting the results has been completed. In terms of its results, the study discussed what kind of contributions can be made to the urban ecology, then to the city and even to the regional tourism and therefore to the economy. The way the ponds, which are important elements of the Bilecik landscape and the inventory of natural tourism resources, can be used effectively, is exemplified by the scientific methods of Landscape Architecture; in the context of their conservation and management, critical concepts of landscape ecology, which have not been sufficiently exploited before, have been introduced.

Key Words: Bilecik Selöz dam pond, Lake tourism, Visual landscape quality, Congress tourism, Landscape sensitivity,

1.GİRİŞ

Şimdiye kadar yapılmış olan ‘peyzaj’ tanımları içerisinde belki de en kapsayıcı olanlardan birisi; ‘Peyzaj; bir noktadan bakıldığında, bakış açısı içerisinde girebilen tüm doğal ve kültürel varlıkların oluşturduğu kompozisyonudur’ şeklindeki tanımdır. (Külahlıoğlu ve Doygun, 2018). İfadedeki 3 temel öge tanımın omurgasını oluşturur; bakan kişi, belirli bir peyzaj ve bakış açısı. Tanıma göre eylemin öznesi insan; objesi ise bakılan peyzajdır. Bunların içinde anlam ve içerik bakımından çerçevesi en belirsiz, tartışmalı öge ise eylemin kendisi ve türevleri olan ‘bakma, ‘bakış’, ‘bakış açısı’dır.

Bakma-görme; duyu organı olarak göz, iletim ağı olarak sinir sistemi ve işlemci olarak beyin ortak faaliyeti sayesinde oluşan fizyolojik bir olaydır. Konuyu öznelendirip karmaşıklaştıran ise ‘***bakış-bakış açısı***’ kavramlarıdır.

Bakış açısı kavramını, geometrik veya coğrafi bağlamlarının yanında, nedensellik, rastlantısallık, zorunluluk ve hepsinden önemlisi görecelilik gibi felsefi boyutlarıyla birlikte ele almak, tanımda boşluğa yer bırakmamak adına önemlidir.

Meinig (1979) herhangi bir peyzaja aynı noktadan, aynı anda bakan insanların sayı, şekil, renk ve boyut bakımından aynı ev, insan, araba, yol, dağ ve taş gibi öğeleri görebileceğini; ancak bütün bu öğeleri zihinlerindeki bazı düşünceler ya da ilişkilere göre algılayacağını belirtmektedir. Dolayısı ile herhangi bir peyzaj, hem gözümüzün gördüğü maddi öğelerden, hem de zihnimizde onlarla ilgili var olan soyut öğelerden oluşur (Arı, 2005).

Bu çalışmada Türkiye’nin Bilecik İli’nde bulunan Selöz Baraj Göleti’nin turizm ile kurulabilecek ilişkisine bir Peyzaj Mimarı bakış açısıyla yaklaşılacaktır.

Kahramanmaraş İlinde 6 Şubat 2023 tarihinde artarda meydana gelen 7,8 ve 7,5 büyüklüklerindeki iki deprem, sonuçları itibarıyla bir kez daha doğa ile ne kadar yanlış ilişkiler içerisinde olduğunu apaçık gözler önüne sermiştir. Doğa bir kez daha, onu kavrama yeteneğine sahip olma yolunda sınıfta kalmış topluluklara ne büyük acılar yaşatabileceğini göstermiştir.

Yaşanan bu ve benzeri doğal afetler bir yana, yaşadığı topraklar üzerinde kadim zamanlardan beri yerleşik bir hayat kurmaya çaba gösteren insan toplulukları, gelenen

nokta itibariyle hala bu çabanın yöntem ve stratejilerinde bilimsel bir yetkinliğe ve farkındalığa ulaşamamışlardır. Sözde planlama adı altında sergilenen hatalı uygulamalar ve bilimsel planlamalara olan gereksinim artarak büyümektedir. Kentlerin peyzajını her geçen gün daha kontrolsüz biçimde işgal eden yapılar, maden ocakları, çok şeritli yollar vb. insan kaynaklı tehditler, çevresel etkileri bakımından acil müdahale ve çözümler beklemektedir.

Bilecik İli bu pencereden bakıldığında diğer yerleşimlerden farklı değildir. Planlama hataları ve buna bağlı olarak yapılmış olan irrasyonel uygulamalar, kentin bütününde rahatlıkla gözlemlenebilmektedir. İyi tarafından bakılacak olursa kent, tarihi boyunca yoğun ve sürekli bir göç almamış; yapılaşma, nüfusun azlığına bağlı olarak henüz kritik eşiğe ulaşmamıştır. Öyle denilebilir ki Bilecik İli, geri dönüşü olmayan bir durumda değildir. Vakit kaybetmeden atılacak her olumlu adım, kentin daha yaşanılabilir bir yer olması yolunda eşsiz öneme sahiptir. Bu çalışma deyim yerindeyse, Bilecik İli Merkez İlçesi'ne bağlı Selöz Baraj Göleti örneğinde, bu uğurda harcanan ve aynı zamanda bilimsel olma iddiası taşıyan yeni bir çabanın belgesidir.

1.1. AMAÇ VE KAPSAM

Bilecik doğal peyzaj envanterinin önemli bir unsuru olan yapay göletlerin çevreleri yapım aşamalarında tahribata uğramıştır. Biyolojik çeşitlilik incinmiş (kazı-dolgu çalışmaları, iş makineleri trafiği vb.), su tutulmadan önce su yüzeylerinin bulunduğu alanlardaki habitat veya habitat parçaları bölünmüş, parçalanmış ya da yok olmuştur. Peyzajlarının karakteri, topoğrafyaları, morfolojileri ve hatta kültürel yapıları değişmiştir. Bitkisel ve hayvansal envanterlerinde kayıplar oluşmuştur. Kendi hallerindeyken kontrolsüz bir şekilde insan trafiğine maruz kalmaya başlamışlardır.

Çalışmanın amacı, insan müdahalesi ile bozulmaya uğramış bu alanların yine insan müdahalesi ile onarılması, regüle edilmesi, korunması ve ekolojik kaygılar zeminine oturtulmasıdır. Beraberinde ise sürdürülebilir bir turizm modeli önerisi getirilerek ekonomik fayda sağlamak amaçlanmıştır.

Bilecik İlinde hâlihazırda 1 adet doğal göl, 22 adet ise yapay gölet bulunmaktadır. Çoğunlukla sulama amaçlı inşa edilmiş olan bu göletler yer yer düzenlenip günübirlik kullanıma açılmış olsa da geneli itibariyle turizm ve rekreasyon faaliyetleri açısından atıl, doğal ve antropojenik tehditler karşısında savunmasız durumda bırakılmıştır. Buradan

hareketle çalışma, şu 3 temel hipotezden yola çıkılarak yapılmıştır:

Hipotez 1: Selöz Baraj Göleti GPK bakımından değerli, PD yüksek olan bir yerdir.

Hipotez 2: Selöz Baraj Göleti diğer bütün Bilecik göletleri gibi turizm ve rekreasyon faaliyetleri açısından yüksek bir potansiyele sahip olmasına rağmen iç-dış turizme ve rekreasyon amaçlı kullanımlara neredeyse kapalıdır.

Hipotez 3: Selöz Baraj Göleti, diğer Bilecik göletleri gibi doğal ve antropojenik çevresel tehditlere karşı savunmasızdır ve ekolojik riskler kapsamında koruma altına alınmaya muhtaçtır.

Bir peyzaj parçasını korumanın ve yönetmenin tek yolu, mekânı insan kullanımına kapatmak olmamalıdır.

Bu çalışma Selöz Baraj Göleti özelinde, turizm ve rekreasyon faaliyetleri bakımından göz ardı edilmiş ancak yüksek peyzaj değeri taşıyan böylesi alanlar için kullanım, koruma ve yönetim önerileri getirerek örneklerin sayısını çoğaltmayı; böylelikle doğal ve antropojenik çevresel tehditlerin hareket alanlarını kısıtlamayı bir çözüm önerisi olarak savunur. Bu durum:

- 1) Hava ve su kalitesi, iklim kontrolü, biyolojik çeşitliliğin (biodiversity) korunması vb. ölçütler açısından kent ekosistemine pozitif katkılar sağlar.
- 2) Sürdürülebilirlik ve çevre duyarlı turizm kavramlarıyla tanışma sağlar.
- 3) Neredeyse varlığından bile bahsedilemeyecek olan Bilecik turizmine dinamizm getirir; kent ve hatta bölge ekonomisine katkılar sunar.

Bu amaç doğrultusunda yaratılacak, onarılacak ve yönetilecek yeni peyzajlar, aynı zamanda şehrin turizm ve rekreasyon envanterini çeşitlendirecek; potansiyelinin etkin bir biçimde değerlendirilmesinin farkındalığını yaratacaktır.

Günün sonunda, ülke genelinde birkaç ile sıkışmış halde varlığını sürdürmeye çalışan turizm sektörü alternatif destinasyonlar kazanmış olacaktır. Benzer örneklerin sayıları çoğaldıkça bu illerin omuzlarındaki yükler hafifletilebilecektir.

Çalışmanın ana materyali olarak tercih edilen, Bilecik İli merkez ilçe sınırları içerisindeki Selöz Baraj Göleti, sahip olduğu GPK ve coğrafi konum avantajı dolayısıyla, bu görevleri yerine getirme potansiyel ve kabiliyetini, Peyzaj Mimarlığı argümanlarını kullanarak ispatlamak bakımından uygun ve yeterli görülmüştür.

Bilecik İli'ndeki konaklama imkânlarının bir hayli kısıtlı olması, çalışma alanına bir otel

yapılması ve alanın Kongre Turizmine kazandırılması önerisinin ana nedenidir. Kongre turistlerinin gerek ekonomik açıdan, gerekse tüketici bilinci açısından yüksek nitelikte olmaları bu tercihin yapılmasını kolaylaştırmıştır. Göl Turizmine yönelik kullanım önerileri ise daha çok rekreasyon amaçlı kullanımlar için zemin teşkil edecektir.

Çalışma alanının mevcut durumunu ortaya koymak için yapılan arazi gözlem çalışmalarının yanı sıra çalışma boyunca 3 farklı yöntem kullanılmıştır. İlk önce yerel halkın, hem alanın mevcut durumu, hem de GPK ile ilgili deneyim ve algılarını yoklayan bir anket çalışması yapılmıştır. Kullanılan diğer bir yöntem ise alanın GPK'ni belirlemek ve değişime olan direncini ölçmek amacıyla yapılmış olan ‘‘Görsel Peyzaj Kalitesi ve Peyzaj Duyarlılığı Analizi’’ çalışmasıdır. Alanla ilgili kullanım önerileri getirilmeden önce, destekleyici olarak SWOT analizi yapılması tercih edilen üçüncü yöntemdir. Son iki yöntemde uzman görüşlerine başvurulmuş; uzmanlardan yorum ve ölçütlere puan vermeleri istenmiştir. Ortaya çıkan istatistik verileri tartışılmış ve yorumlanmıştır.

1.2. LİTERATÜR ÖZETLERİ

Çalışma alanı ve konusuyla ilişkili literatür özetleri 3 ana başlık altında toplanmıştır. Birinci başlık ‘‘Kavramsal ve Kuramsal Temeller Bakımından Benzer veya İlişkili Çalışmalar’’ adı altında konuyu destekleyici yerli ve yabancı literatürü içerir. İkinci başlık altında Göl Turizmi ve Kongre Turizmi üzerine yapılmış çalışmaların özetleri yer almaktadır. Son olarak, ‘‘Çalışma Alanında Konu İle İlişkili Yapılan Çalışmalar’’ başlığı altında ise, çalışma alanı ve yakın çevresinde, çalışmanın konusuna benzer ya da konuyu destekleyici türde yapılmış olan literatür özetleri sunulmuştur.

1.2.1 Kavramsal ve Kuramsal Temeller Bakımından Benzer veya İlişkili Çalışmalar

Tudor (2019)’un ‘‘An Approach to Landscape Sensitivity Assessment to Inform Spatial Planning and Land Management’’ (Mekansal Planlama ve Arazi Yönetimini Bilgilendirmek İçin Peyzaj Duyarlılık Değerlendirmesine Bir Yaklaşım) isimli çalışması bu çalışmada referans olarak alınmıştır. Çalışma İngiltere Hükümeti’nin doğal çevre konusunda danışmanlığını yapan Natural England isimli kurumun 2015 ve 2018 yıllarında düzenlediği atölye (workshop) çalışmalarının sonuç raporu niteliğindedir. (Tudor, 2019)’a göre GPK’nin değerlendirilmesi, PD değerlendirmesi sürecinin bir parçasıdır. Peyzajın ve görsel durumun belirli bir değişime duyarlılığının

değerlendirilmesi ile birleşerek alanın peyzaj duyarlılığı ortaya çıkarılmış olur. Tudor çalışmasında peyzajların duyarlılık düzeylerini tanımlamak ve görsel kalitelerini belirlemek için çeşitli ölçütler belirlemiştir. Ölçütler peyzaj, estetik-algısal-deneyimsel ve görsel olmak üzere kategorilere ayrılmış; her ölçüt için yüksek ve düşük duyarlılık göstergeleri tarif edilmiştir. Farklı alan kullanım önerileri için özgün değerlendirme formlarının hazırlandığı çalışma, planlama ve tasarım sürecindeki Peyzaj Mimarlarına GPK ve PD analizleri sırasında kılavuzluk etmesi amacı taşımaktadır.

(Özvan ve Bostan, 2019)'e göre peyzaj insanların algısı ile ifade edilir. Çoğunlukla peyzaj algısı ile çevre tercihleri arasındaki ilişkiye odaklanan görsel kalite analizi çalışmalarında, belli bir değerlendirme standardı bulunmamaktadır. Yazarlar bu derleme çalışmalarında, peyzajın görsel kalitesini etkileyen parametreler, çevre tercihlerinin şekillenmesinde etkili olan unsurlar ve görsel kalite değerlendirmesinde kullanılan yöntemleri karşılaştırmış ve ileriye yönelik planlama ve tasarım çalışmaları için öneriler sunmuşlardır.

(Asur ve Alphan, 2018) Görsel peyzaj kalite değerlendirmesini; mekânsal planlama, peyzaj planlama ve yönetiminin temel bileşeni olarak görür. Amacı, alanın mevcut görsel karakteristiği durumuyla ilgili veri ve bilgi elde etmek ve muhtemel değişimlere karşı duyarlılığı tespit etmektir. Elde edilen veriler alan kullanım planlaması, iyileştirme ve kaynak yönetimi çalışmaları sırasında öncelik durumunu belirleme, koruma, onarım, güçlendirme, gizleme, karar alma ve izlem geliştirmesi evrelerinde yol gösterici olacaktır. Sonuç olarak görsel açıdan hassas olan alanların gelecekte karşılaşılabilecekleri olası değişimler ve yıkımlara karşı duyarlılık derecesi belirlenecektir. Ayrıca bir alanın planlama sürecinde, peyzajın biyofiziksel özelliklerinin değerlendirilmesi ve görsel peyzaj kaynaklarının varlığı dikkate alınarak planlama kararlarının alınması, korunması gereken peyzaj varlıklarının sürekliliğini sağlayacaktır. Yazarlara göre Peyzaj kalitesi, rekreasyonel kullanım, turizm ve hatta sağlık alanında can alıcı olabilir. Bir peyzaja ait görsel özellikler doğal, açık, çeşitli, gizemli, uyumlu, perspektif sunan, düzenli ve güven verici olduğu sürece alanın manzara güzelliği de o derecede yükselmektedir. Bu açılarından bakıldığında Peyzajın görsel estetik yapısının planlama kararlarına dâhil edilmesi bir gerekliliktir.

(Özhancı ve Yılmaz, 2018) çalışmalarında, 4 farklı alan üzerinde daha önce yaptıkları görsel peyzaj değerlendirme analizlerini yeniden ele alarak, farklı algılanan, tercih edilen

ve edilmeyen peyzaj karakterlerinin peyzaj değeri, fonksiyonu, sürdürülebilirliği üzerinde durmuşlardır. Yazarlara göre, turizm ve rekreasyon açısından görsel kalitenin değeri yadsınamazken, hem kentsel hem kırsal peyzajda planlama ve tasarım çalışmalarında, alan kullanımında önemli bir bileşendir. Peyzajın görsel bileşenleri yalnızca estetik bir değer sunmakla kalmaz, ayrıca kültürel, ekonomik ve biyolojik olguların ilişkisini gösterir. Yapılan GPK analizi çalışmalarında daha çok uzman değerlendirme (objektif paradigma) ve psikofiziksel değerlendirme (subjektif paradigma) yöntemleri ile, peyzaj özellikleri ya da algıya dayalı parametreler yoluyla değerlendirmeler yapılmıştır. Alınan sonuçlar bir değer ifadesi olarak düşünülmüş, yüksek puan alan peyzajlar mevcut durumları ile ideal peyzajlar olarak değerlendirilmiştir. Düşük puan alan peyzaj karakter alanları ise ideal olmayan ve gerçek peyzaj fonksiyonunu (kentsel, tarımsal, çayır-mera, rekreasyon/turizm, koruma vb.) yerine getirmeyen alanlar olarak değerlendirmeye alınmıştır.

(Uzun vd. 2015) Avrupa Peyzaj Sözleşmesi doğrultusunda diğer havzalar için de kılavuzluk etmesi amacıyla Yeşilirmak Havzası örneğinde ‘‘Havza Planlama ve Yönetimi Peyzaj Atlası’’ oluşturmuşlardır. Yapılan Peyzaj Fonksiyon Analizlerindeki peyzaj göstergelerinden birisi de GPK dir. Belirleme yöntemi olarak ABD'nin Arazi Yönetim Bürosu'nun görsel kaynak yönetimi için kullandığı görsel kaynak gözlem formundan yararlanmışlardır. Yeşilirmak Havzası'nda arazi şekli, bitki örtüsü, su, renk, panoramik görüntü, nadirlik ve kültürel düzenlemeler ölçütlerine göre elde edilen haritalar bir araya getirilerek GPK haritası oluşturulmuştur. Elde edilen haritanın arazide doldurulan görsel peyzaj kalite formları ile sağlaması yapılmıştır. Görsel kalite haritalarının oluşturulmasında kullanılan uzaktan algılama ve baz haritalarından elde edilen veriler, uzmanlar tarafından 0 en düşük, 5 en yüksek olacak şekilde puanlanmış; çıkan sayısal veriler ışığında GPK yüksek ve düşük alanlar tespit edilmiştir.

(Önder ve Polat, 2004) Konya İli Karapınar İlçesi'nin kaynak ve kabiliyetlerin, doğal ve kültürel değerlerinin ekoturizm yönünden etkili şekilde kullanılabilmesi ve yeni stratejiler geliştirilebilmesi için ‘‘SWOT Analizi’’ çalışması yapılmasını ve alanda araçla, yaya ve havadan yapılan geniş kapsamlı izlenimler ile ortaya çıkarılan ‘‘Görsel Kalite Değerlendirmesi’’ yapılmasını yöntem olarak benimsemişlerdir. Yazarlar Görsel Kalite Değerlendirmesinde yedi temel faktör kullanmışlardır. Bunlar: Bitki Örtüsü, Su, Renk, Komşu manzara, Nadirlik ve Kültürel Değişikliklerdir. Değerlendirme 3 ila 5 puanları

arasında yapılmıştır. Sınıflandırma yapılırken A sınıfı (yüksek görsel kaliteli) alanların puanı 21-35, B sınıfı (orta görsel kaliteli) olanların puanı 8-20, C sınıfı (Görsel kalitesi çok az ya da hiç olmayan) alanların puanı ise 14-7 sayısal değer aralığında olması gerektiği kabul edilmiştir.

(Surat, 2019) Artvin İli Çoruh nehri üzerinde bulunan Deriner Barajı ve çevresinin hem rekreatif ve turizm yönüyle kullanılmasına, tanıtılmasına hem de ekolojik olarak sürekliliğinin sağlanabilmesine yönelik mevcut durumun ortaya konulması amacıyla SWOT analizi tekniği ve uzman anketi ile desteklenen AHS (Analitik Hiyerarşi Süreci) tekniği melez olarak birlikte kullanmıştır. SWOT analizi sonucu ortaya çıkan faktörlerin geliştirilmesine ve etkin kullanımlarına yönelik stratejilerin belirlenebilmesi için AHS tekniğini kullanmış; analiz sonuçlarını referans alarak birtakım ana ve alt stratejiler belirlemiştir.

(GhulamRabbany vd. 2013)'e göre turizmin gelişimi, bağlı olduğu çevresel kaynakları kademeli olarak yok edebileceği gibi, çevrenin korunmasına ve korunmasına katkıda bulunarak çevre üzerinde yararlı etkiler yaratma potansiyeline de sahiptir. Yazara göre turizm, ekonomik faydalar sağlamanın yanı sıra çevresel değerler konusunda farkındalık yaratmak ve doğal alanların korunmasını finanse etmek için bir araç olarak hizmet edebilir. Sürdürülebilir turizm gelişimi her zaman çevreye saygı duymalı ve kabul görmüş sürdürülebilirlik ilkelerini referans almalıdır. Turizm sektörünün dayandığı temel unsurların sürdürülmesi isteniyorsa, yatırımların doğal çevrenin korunmasına yönelik yapılması gerekmektedir. Turizm düzgün bir şekilde planlanırsa, ekonomik kalkınma için olduğu kadar çevre koruma için de olumlu bir güç haline gelebilir.

(Terkenli vd. 2021), Avrupalı araştırmacılar ve ilgili-ilişkili akademik alanlardaki bilim insanları arasında, elektronik bir anket aracılığıyla peyzaj ve turizm arasındaki karşılıklı ilişkinin kavram ve algılarını araştırmak, analiz etmek ve değerlendirmek istemişlerdir. Bunu sağlamak için gerçekleştirdikleri anket çalışmasında uzmanların şu üç konuya yaklaşımlarına odaklanmışlardır:

- I. Turizm ve peyzaj arasındaki karşılıklı ilişkinin gelecekteki optimizasyonuna ilişkin algıları/anlayışları ve vizyonları.
- II. Turizm peyzajlarına ilişkin kavramsallaştırmaları ve

- III. Hem turizm endüstrisi hem de ilgili yerel toplumlar açısından sıkı olan turizm-peyzaj ilişkisinden kaynaklanan beklentiler (fırsatlar) ve zorluklar (tehditler) hakkındaki değerlendirmeleri.

Araştırmanın amacı, turizm destinasyonlarının nasıl işlev gördüklerinin ve peyzajdaki turizm kaynaklı değişikliklerin, bilimsel olarak anlaşılmasına katkıda bulunmaktır.

Genel olarak elde ettikleri bulgular; önemli sosyal hassasiyetleri, çevresel endişeleri, sürdürülebilirlik ilkelerine desteği, yerelliği, katılımcı yönetimi ve uygun hükümet planlaması çağrısını ortaya koymuştur.

(Otiang'a-Owiti ve Oswe, 2010) makalelerinde, önemli bir sucul ekosistem olarak göllerin genel kalitesini değerlendirmede yararlı olabilecek biyogösterge verilerinin yanı sıra, göl üzerinde baskı oluşturan bazı olumsuz sosyoekonomik faaliyetleri gözden geçirmektedirler. Çalışmalarının ana materyali olan Kenya'daki Nairobi'nin kuzey batısında yer alan Naivasha Gölü'nün sosyo-ekonomik önemini ortaya koyduktan sonra; "su kirlenmesi, gölden su çekilmesi, su toplama alanlarındaki bozulma, havzalar arası su transferi, aşırı balıkçılık, besi hayvanlarının sulanması, yabancı türlerin girişleri" gibi göl üzerindeki bir dizi antropojenik etkiyi sıralamışlardır.

(Ananiadou-Tzimopoulou ve Nana, 2015) Yunanistan'daki Mornos Nehri Barajı örneğinde, sulak alan ekosistemlerinde hidrolik mühendisliği projelerinin kurulumuna atıfta bulunarak, peyzajların antropojenik olarak hidrolojik değişimlerine dikkatleri yöneltmişlerdir. Yazarlar, ekosistem, peyzaj algısı ve sosyo-ekonomik mekansal değerlerle ilgili kritik ilişkilere daha derin bir bakış açısı arayarak, hidrolik mühendisliği projeleri yapılırken peyzaj mimarlığının peyzajın anlaşılmasına, tasarlanmasına ve planlanmasına nasıl katkıda bulunduğunu tanımlamaya çalışmışlardır. Mühendislik projesi ve çevresel süreçlerle birlikte ilerleyen, devam eden bir süreç olarak düşünülmesi gereken bir peyzaj mimarlığı projesinin gerekliliğini önermektedirler. Çalışmaya göre böyle bir proje; peyzajın analizini, ekolojik iyileştirmeyi, bölgenin sürdürülebilir gelişimini ve bölge sakinleri ve ziyaretçilerin peyzajdan keyif almasını amaçlayan bir tasarım ve planlama önerisini içermelidir.

1.2.2. Göl Turizmi ve Kongre Turizmi Üzerine Yapılmış Çalışmalar

(Shah, 2012), Hindistan'ın Jammu ve Keşmir Birliği Bölgesi'nde bulunan ve ağırlıklı olarak turistik amaçlarla kullanılan Dal Gölü'nün, turist akışındaki uzamsal-zamansal

eğilimler ve gölün ekolojisi ve çevresindeki değişimler hakkında fikir vermeyi amaçlamıştır. Yazar, Dal Gölü'nün kullanımını arz ve talep bakımından analiz ederek gölün sürdürülebilirliğinin çevresel yönetime bağlı olduğu sonucuna ulaşır.

(Brown *et al.* 2021) Sibiry'a'daki Baykal Gölü çevresinde, turist taşıma kapasitesini aşmış belirli alanlarda baş gösteren ekolojik problemlere dikkat çekerler. Yazarlar kısa sürede dramatik bir artış gösteren turist aktivitelerine yerel yönetimlerin ziyaretçi sayılarını daha da yukarıya taşıma niyetlerini de ekleyerek, mevcut altyapı ve atık yönetiminin ihtiyacı karşılamaktan çok uzak olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle sektörün yapılanmayı tercih ettiği gölün nispeten sıcak ve sığ kısımlarındaki sistematik olmayan bu gelişmenin göl ekosistemi üzerine yerleşim birimlerinden, tarımdan ve hatta sanayiden daha fazla antropojenik baskı uyguladığı iddiasını aktarmışlardır.

(Ingelmo, 2013) Myanmar'da bulunan İnle Gölü'nün, yerel endemik balıklar, salyangozlar ve göçmen kuşlar da dâhil olmak üzere göl ekosisteminin bir bölümünü kaybetme riskinin son zamanlarda artmakta olduğunu savunmaktadır. Yazara göre bu konuda bir liderlik ve kontrol eksikliği bulunmaktadır ve turizm, göl ekosisteminin korunması için bir zorluk ya da bir çözüm olabilecek kilit faaliyetlerden biridir.

(Upadhyaya, 2019), Nepal'de bulunan Ghodaghodi gölünün, bir turistik destinasyon olarak sürdürülebilir turizm sorunları bakımından bir dizi zorlukla nasıl iç içe geçtiğine ve sürdürülebilir turizm perspektifinden bunun çaresinin ne olabileceğine ışık tutmayı amaçlamıştır. Yazar çalışma alanındaki bir dizi problemi; zayıf donanımlı altyapılar, planlı geliştirme faaliyetlerinin eksikliği, yetersiz kurumsal kapasite ve yetersiz pazarlama şeklinde sıralamıştır. Makale, kendi kendini idame ettiren bir gelir modelinden ve bunun samimi bir şekilde uygulanmasından oluşan turizm ana planı biçimindeki bütüncül bir eylem planının formüle edilmesinin, sürdürülebilir turizmde karşılaşılabilecek uygulama zorluklarıyla baş etmenin en önemli aracı olmasını önermektedir.

(Ceylan ve Bulut, 2019) makalelerinde Burdur İli Salda Gölü'nün ziyaretçi yoğunluğu üzerinden, turizmin doğal alan üzerindeki olası etkilerini belirlemeyi ve geleceğe dönük olarak koruma ve sürdürülebilirlik temelli çözüm önerilerini sunmayı amaçlamışlardır. Yöntem olarak yüz yüze görüşme ve arazi gözlem tekniklerini kullandıkları çalışmalarında son derece hassas bir peyzaja sahip olan göl ve yakın çevresindeki ziyaretçi yoğunluğunun, göl sahilindeki özel jeolojik yapıyı tahrip edeceği; başta endemik

bitkiler olmak üzere floranın ve faunanın bu durumdan olumsuz etkileneceği gerçeğini dile getirmişlerdir. Sonuç olarak sürdürülebilirlik açısından alanın ziyaretçi sayısının kontrol altına alınması gerektiği, gölün kitle turizmine doğru gidişinin, planlama ve sürdürülebilir alan yönetimi çerçevesinde ele alınması gerektiği sonucuna varmışlardır.

(Tuohino, 2015)'nin çalışmasının amacı, öncelikle 187 888 adet göle sahip olan Finlandiya'daki göl turizminin anlaşılmasına katkıda bulunmak, bunu yaparken de coğrafi bir yaklaşımın, göl turizminin gelişimi ve özellikle turistik olarak pazarlanması açısından yeni fikirlere nasıl katkıda bulunabileceğini kanıtlamaktır. Tuohino çalışmasında bunu sağlamak adına "Finlandiya gölleri ne tür içerikler ve anlamlar sunabilir ve Finlandiya göl turizmi nasıl tanımlanabilir ve kavramsallaştırılabilir?" sorusuna cevaplar aramıştır. Yazara göre gölle bağlantılı zihinsel peyzajlara 'yer duygusu' kavramının kazandırılması, göllerin bir turizm kaynağı olarak gelişmesine ve bir bölgenin turistik gelişimine olanak sağlamaktadır.

(Kaya vd. 2009) çalışmalarında, Eskişehir ve Kütahya il sınırlarının içinde kalan Porsuk Baraj Göl'ü ve çevresinin doğal ve kültürel peyzaj öğelerinin envanterini çıkarmışlar; envanter çalışmasının sonuçlarını, değerli peyzajı korumak için sentez aşamasında bir temel tayin etmişlerdir. Eldeki veriler ışığında, alanın peyzaj potansiyelinin korunması ve böylece gelecek nesillere mevcut koşulların bırakılabilmesi için, arazi kullanım planları geliştirmişlerdir. Çalışmanın ulaşılmaya çalıştığı nihai hedef, yol gösterici olan bu bütüncül yaklaşımın, bundan sonraki uygulamalar ve benzeri diğer çalışmalar için kapsamlı bir referans kaynağı olmasıdır.

(Korkmaz ve Başkalkan, 2011) makalelerinde Isparta İli Eğirdir Gölü'nün, doğa turizmi, tarım turizmi (agroturizm) ve inanç turizmi açısından önemli bir potansiyele sahip olduğu düşüncesinden yola çıkarak, çeşitli kurumların çalışma alanına yönelik turizm geliştirme raporlarını, sürdürülebilir turizm, alternatif turizm ve ekoturizm kavramlarını temel alarak irdelenmişlerdir. Eğirdir Gölü ve çevresinin turizm geleceğine ilişkin alınan kararları, sürdürülebilir turizm çerçevesinde değerlendirmiş; darboğazları ve kaynakları belirlemiş ve bu darboğazların çözümüne yönelik öneriler geliştirmişlerdir.

(Koçan ve Cengiz Gökçe 2021)'de Tokat ili Niksar ilçesinde bulunan Sulugöl ve çevresini ele almışlardır. Çalışmada doğal veya yapay olarak oluşturulmuş göllerin çevresine yapılabilecek örnek bir tasarım, gerekçeleriyle sunulmuştur. Çalışmanın amacı,

alanın mevcut potansiyelini geliştirirken koruma-kullanma dengesinin kurulmasıdır. Arazi çalışmaları sırasında, belediye yetkilileri ve yerel halk ile görüşmeler yapılmış; ihtiyaç ve beklentiler belirlenmiştir. Elde edilen veriler ışığında alan potansiyeli değerlendirilmiş; Türkiye'nin zengin coğrafyasında hemen her il ve ilçede yer alan birçoğu atıl veya yanlış kullanımlarla çevrelenmiş göl çevrelerine örnek bir öneri ile yerel yönetim ve bu konuda çalışma yapacaklara rehberlik etmesi öngörülmüştür.

(Bulut, 2003)'e göre, Palandöken Tekederesi Baraj Göleti Erzurum'un yakın çevresinde yer alan kırsal rekreasyon alanları içerisinde en çok rağbet gören yerlerden birisidir. Bulut yaptığı gözlemler ve anket çalışmaları sonucunda bu alanın, gelen ziyaretçilerin rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olduğunu tespit etmiştir. Bu nedenle alanın rekreasyonel taleplere cevap verecek şekilde çevreye duyarlı, koruma kullanma dengesi gözetilerek yeniden fiziksel planlama ve tasarım çalışmalarının yapılmasını zorunlu görmüştür.

(Eminağaoğlu vd. 2011)'in bilimsel araştırma projesi sonuç raporu, Artvin İli Borçka Barajı Gölü ve çevresinin kullanım olanaklarının araştırılması ve bu yönde değerlendirilmesini kapsamaktadır. Çalışmanın amacı göl ve çevresinin kullanım potansiyeli ve olanaklarının belirlenmesidir. Söz konusu çalışma alanında mevcut doğal ve kültürel kaynak değerlerinin kullanım olanakları incelenmiş, baraj çevresinin rekreasyon amaçlı düzenlenmesine ilişkin ölçütler belirlenmiştir.

(Abdelkafy *et al.* 2016)'da Türkiye ile ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan benzerlikler gösteren Mısır'daki, MICE (Toplantı, Teşvik, Konferans, Fuar) Turizmi potansiyelinin yeterince değerlendirilemediği, kaynakların ideal bir şekilde kullanılmadığı hipotezini ortaya atmışlardır. Yaptıkları anketin sonuçları ışığında Mısır'ın bu turizm çeşidi açısından güçlü ve zayıf yönlerini, fırsat ve tehditlerini maddeler halinde listelemişlerdir.

(Horvath, 2011) Macaristan'ın oldukça rağbet gören Balaton Gölü'ne kıyısı bulunan Siofok kentindeki Konferans Turizmi'ni incelemiştir. 200 Siofok'lu ile anket çalışması yapan yazar ayrıca otel ve turizm uzmanları ve girişimcileriyle röportajlar yapmıştır. Başta kongre turistlerinin diğer turistlere nazaran oldukça fazla harcama yapmalarının yanında, kongre turizminin yerel ekonomiye katkılarının vurgulandığı çalışmada, göz ardı edilen olumsuzluklar da dile getirilmiştir.

(Tsyvinskaya, 2011) konuya bu kez tersten yaklaşarak, Rusya'dan Finlandiya'daki kongre / teşvik organizasyonlarına turist taşıyan Rus şirketlerinin ve katılımcılarının ihtiyaçlarını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Çalışma buradan hareketle yeni filizlenmeye başlamış olan Rusya'daki Kongre Turizmi açısından işe nasıl başlanılması ve nasıl bir model oluşturulması gerektiği konularında tavsiyeler sunar. Çalışmada hedef destinasyon olarak seçilen Finlandiya'daki Hotel Club Saimaa isimli işletmenin Saimaa gölü kıyısında bir işletme olması da ayrıca bu kaynağı ayrıcalıklı kılmaktadır.

(Koçan ve Çorbacı, 2012) Tarihi kentlerde yapılara yeni işlevler yüklenerek yaşatılabileceğini ve ekonomik getiri sağlar hale getirilmelerinin mümkün olabileceğini Karabük İli Safranbolu İlçesi Kent Çarşısı kesimini örnek göstererek kanıtlamak istemişlerdir. Çalışmada Safranbolu'nun kongre turizmi açısından taşıdığı potansiyel ortaya konmuş; çarşı merkezinde seçilen örnek alan, coğrafi bilgi sistemi ile analiz edilerek, kentte korumaya yönelik yeni bir yaklaşım olan kongre turizmi için önerilerde bulunulmuştur.

1.2.3. Çalışma Alanında Konu İle İlişkili Yapılan Çalışmalar

Öncelikle belirtmek gerekir ki, çalışmanın ana materyali olan Selöz Baraj Göleti ile ilgili daha önce yapılmış herhangi bir bilimsel çalışma bulunmamaktadır. Hal böyle olunca edinilen birçok veri Bilecik İli genelini ilgilendiren internet kaynaklı rapor tez ve makalelere dayanmaktadır. Gölet ile ilgili spesifik veriler, arazi gözlemleri yoluyla ve ArcGIS 10.5 programı yardımıyla, CBS haritaları kullanılarak masa başı çalışmaları yoluyla elde edilmiştir. Aşağıda bulunan literatür özetleri, çalışma alanı ve konusuyla ilgili benzerlik gösteren, Bilecik genelinde yapılmış olan diğer çalışmaları içermektedir.

(Vatan, 2017) çalışmasında Bilecik İl'inde bulunan doğal, tarihi ve kültürel değerler ile turizm altyapı ve üstyapı potansiyelinin turizm çerçevesi içerisinde değerlendirilerek turizm literatürüne kazandırılmasını ve bu sayede ilin turizm envanterinin çıkartılmasını amaçlamıştır.

Aynı yazar (Vatan, 2018)'de bu kez yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanarak Bilecik'in yerel turizm paydaşları ile görüşmeler yapmış, yüz yüze mülakatlar sonucunda, elde ettiği verileri betimsel analize tabi tutmuştur. Çalışma neticesinde Bilecik'teki yerel turizm paydaşlarının, Bilecik'i bir turizm destinasyonu olarak gördüğünü tespit etmiş, ancak Bilecik'in turizm altyapı ve üstyapısının geliştirilmesi gerektiği sonucuna

ulaşmıştır.

(Kahveci vd. 2021)'de, Selöz Baraj Gölet'ine konum ve ölçü bakımından büyük benzerlik gösteren Pelitözü Göleti için kullanıcı odaklı sürdürülebilir rekreasyonel alan tasarımı önerisi getirmişlerdir. Oluşturulan öneri projesinde alan etüt çalışması ile mevcut yapı değerlendirilmiş; yapılan SWOT analizi ile planlama önerileri sunulmuş; ihtiyaçlar belirlenip rekreatif etkinliklere alternatifler getirilmiştir.

(Okuyucu ve Menteşe, 2019)'da yine Bilecik İli Merkez İlçesi'nde bulunan Pelitözü Göleti ve çevresinin rekreasyonel kullanımının belirlenmesi ve bu kullanımın çevre üzerinde yarattığı olumsuz etkileri tespit etmeyi amaçlamışlardır. Çalışmada alanını rekreasyonel amaçlı kullanan yerel halkın çevre konusundaki algı ve görüşlerine başvurmak amacıyla bir anket çalışması yapılmış, elde edilen veriler analiz edilmiştir.

(Başkaya ve Kılıç, 2018) çalışmalarında, Bilecik İlinde Agro-turizm ile ilgili yapılması planlanan yatırımlara, karar alma aşamasında yardımcı olmak amacıyla SWOT analizi yapmışlar; Agro-turizm faaliyetleri bakımından başlangıç aşamasında olduğunu savundukları Bilecik'in, bu turizm çeşidinin geliştirilmesi bakımından elverişli şartlara sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

(Başkaya, 2017)'de Bilecik İli Pazaryeri İlçesi'nde bulunan, ilin sulama amaçlı yapılmış göletlerinden olan, ancak sahip olduğu yüksek Peyzaj değeri sebebiyle daha sonra tabiat parkı ilan edilen Küçükemalı Göleti ve çevresini ele almıştır. Başkaya, mercek altına aldığı alanın ve benzer korunan alanların doğal ve kültürel çevre özellikleri açısından turistik çekicilikleri, koruma kullanma dengesi içinde sürdürülebilir yönetimleri, öncelikli sorunları ve bu sorunların çözümüne yönelik nelerin yapılabileceği konusunda öneriler sunmuştur.

(Çuhadar, 2019) çalışmasında Bilecik İli Osmaneli İlçesi'nin kırsal turizm potansiyelini ortaya koymak istemiştir. Yazar çalışma alanındaki güçlü ve zayıf yönlerin, tehdit ve fırsatların belirlenmesi için SWOT analizi yapmış; ilçedeki yerel yöneticilerle görüşmeler gerçekleştirmiştir. Elde ettiği bulgulara göre, yılın dört mevsiminde turizm faaliyetlerin yürütülebilecek olmasını Osmaneli turizm potansiyelinin en güçlü yönü olarak tayin ederken, kırsal turizm bakımından girişimcilik faaliyetlerinin yetersiz olmasını zayıf yön olarak işaret etmiştir.

(Okuyucu, 2020) makalesinde, Bilecik şehrinde kültürel turizmin gelişmesi konusundaki fırsatlar ve güçlükler hakkında yerel halkın algılarını araştırmıştır. Yazara göre bir yerde turizmin geliştirilmesi konusundaki politikaların başarısında yerel halkın görüşleri önem taşımaktadır. Bu nedenle bir anket çalışması yaparak Bilecik şehrinde kültürel turizmin gelişmesi önündeki fırsatlar ve güçlükler konusunda yerel halkın görüşlerini almıştır. Elde edilen verilere göre; Bilecik şehrindeki kültürel turizm hacminin artırılması için, tanıtım faaliyetlerine ağırlık verilmesi, festival, konser vb. etkinliklerin artırılması, ipek böcekçiliğine ilişkin bir müze kurulması, el sanatları ve yöresel yemeklerin canlandırılması önerilerinde bulunmuştur.

(Poyraz ve Göker, 2019) çalışma alanı olarak belirledikleri Bilecik İli Kınık Köyünde çömlekçilik sanatının ortaya çıkışı ve tarihsel süreç içindeki gelişimini araştırarak, bu sanatın ekoturizm faaliyetleri ve sosyo-ekonomik yapı bağlamında yerel halk ve ziyaretçiler üzerindeki etkilerini araştırmışlardır.

(Göker ve Hergül, 2019), yeni yasal çerçevelerin oluşturulduğu bir planlama ihtiyacını vurguladıkları çalışmalarında, sürdürülebilir kalkınma ve çevre kavramı arasındaki ilişkiyi teorik olarak irdelemiş; Bilecik İli özelinde, kırsal kalkınmanın yerel halk, ziyaretçi ve çevre üzerindeki etkilerini incelemişlerdir.

1.3. KAVRAMLAR VE KURAMSAL TEMELLER

1.3.1. Görsel Peyzaj Kalitesi ve Peyzaj Duyarlılığı

Görsel peyzaj analizlerin amacı, belirlenen alanların mevcut görsel karakteristikleri ile durumu konusunda bilgi sağlayarak muhtemel değişimlerin karşısındaki duyarlılık derecelerini saptamaktır. Bu bilgiler, alan kullanım planlamasıyla kaynak yönetimi çalışmalarında karar alma ve strateji geliştirmesi evrelerinde yol göstericidir (Asur ve Alphan, 2018).

Peyzaj duyarlılığı, bir peyzajın, arazi yönetimi uygulamalarından kaynaklanan belirli değişikliklere dayanma direncinin veya sağlamlığının bir ölçüsü olarak kabul edilir. Peyzaj duyarlılığı değerlendirmesi, peyzaj karakterinin ve görsel kaynağın tanımlanmış bir değişiklik veya değişikliklere karşı dayanıklılığını /sağlamlığını değerlendiren bir süreçtir. Karar vericilerin muhtemel değişiklikleri ve değişimin doğasını anlamalarına yardımcı olabilir (Tudor, 2019).

GPK ve PD değerlendirmeleri, tanımlanmış arazi parsellerinden bölgesel ölçekli birimlere kadar her ölçekteki değerlendirme birimi için gerçekleştirilebilir. Gerekli olan ayrıntı düzeyi, birimin boyutunu ve mevcut kaynakları yansıtacak şekilde farklılık gösterebilir (Tudor, 2019).

Asur ve Alphan (2018)'e göre; yapılan analizler sonucunda alanın var olan görsel karakteristikleri ve durumu ile ilgili bilgi sağlanmaktadır. Elde edilen veriler alan kullanım planlaması, iyileştirme ve kaynak yönetimi çalışmaları sırasında öncelik durumunu belirleme, koruma, onarım, güçlendirme, gizleme, karar alma ve izlem geliştirilmesi evrelerinde yol gösterici olacaktır. Sonuç olarak görsel açıdan hassas olan alanların gelecekte karşılaşılabilecekleri olası değişimler ve yıkımlara karşı duyarlılık derecesi belirlenmiş olacaktır (Asur ve Alphan, 2018).

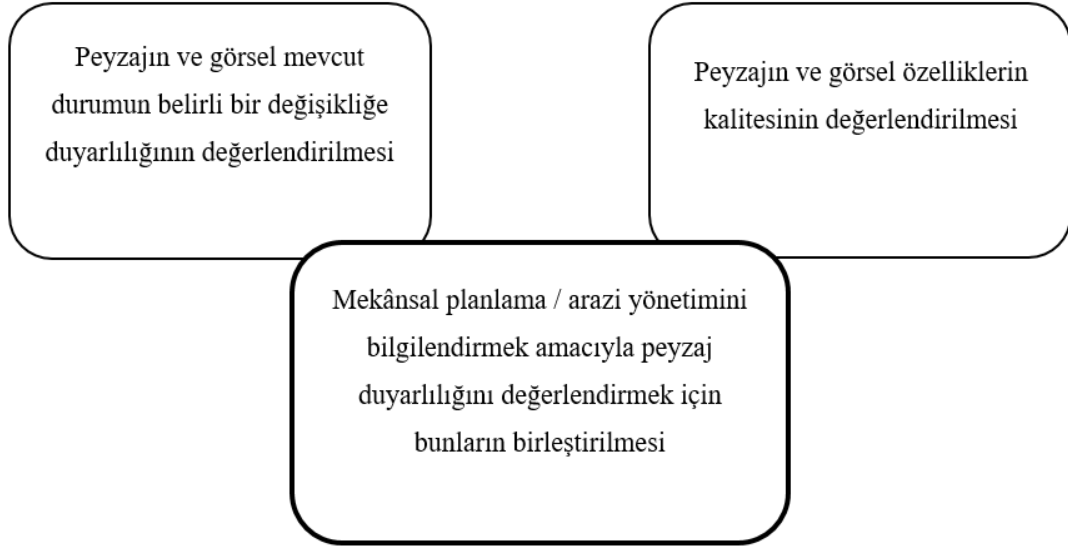
Çoğunlukla peyzaj algısı ile çevre tercihleri arasındaki ilişkiye odaklanan görsel kalite analizi çalışmalarında, belli bir değerlendirme standardı bulunmamaktadır. Bu nedenle, görsel kaliteyi belirlemeye yönelik daha önce yapılmış çalışmalarda birbirinden farklı analiz ve değerlendirme yöntemlerinin kullanılmış olduğu belirlenmiştir (Özvan ve Bostan, 2019)

(Özvan ve Bostan 2019)'da GPK değerlendirme yaklaşım ve metotları 3 başlık altında toplanmıştır:

- 1) Objektivist Değerler Dizisi (Fiziksel Model-Uzman Modeli): Bu yaklaşımda; peyzaj kalitesinin peyzajın kendi doğasında var olduğu düşüncesi hâkimdir. Fiziksel peyzajın, görsel kaliteyi belirleyen esas özellik olduğu savunulmaktadır. Bu yöntemde görsel peyzaj karakteri, bir obje gibi analiz edilmektedir. Peyzaj kalitesinin; peyzaj mimarları, plancılar, kaynak yöneticileri gibi bu konuda eğitim almış alanında yetkin uzmanlar tarafından değerlendirildiği tekniktir.
- 2) Sübjektivist Değerler Dizisi (Psikolojik Model-Halk Modeli): Psikolojik modelde manzaranın estetik değeri gözlemcinin görüşüne dayanmaktadır. Bu modelde peyzaj; fiziksel unsurlar göz önünde bulundurulmadan sadece psikolojik faktörler dikkate alınarak; karmaşıklık, gizem, okunaklılık, anlaşılabilirlik, uyum, yenilik veya güzellik gibi kullanıcı tercihini etkilediği tahmin edilen önemli nitelikler açısından değerlendirilmektedir.
- 3) Psikofiziksel Değerler Dizisi: Bu modelde, fiziksel model ve psikolojik model birleştirilerek manzara güzelliği değerlendirilmektedir. Kullanıcıların tercihleri ve

uzmanların fikirleri birlikte değerlendirildiği için bu yaklaşım, peyzaj planlama ve tasarım çalışmalarında daha fazla tercih edilmektedir.

(Tudor, 2019)'a göre GPK'nin değerlendirilmesi, PD değerlendirmesi sürecinin bir parçasıdır. Peyzajın ve görsel durumun belirli bir değişime duyarlılığının değerlendirilmesi ile birleşerek alanın peyzaj duyarlılığı ortaya çıkarılmış olur.

Şekil 1.1 Peyzaj Duyarlılığı Değerlendirilmesi süreci (Tudor, 2019)

(Tudor, 2019)'a göre Bir Peyzaj Duyarlılık Değerlendirmesi dört aşamadan oluşur:

- 1) Peyzaj Duyarlılık Değerlendirmesinin amacını ve kapsamını tanımlama ve dosya oluşturma
- 2) Peyzaj Duyarlılık Değerlendirmesine veri sağlamak için bilgi toplama (masa başı çalışması ve saha çalışması)
- 3) Değerlendirme biriminin PD'nı belirleme (masa başı çalışması ve saha çalışması)
- 4) Rapor hazırlama

Selöz Baraj Göleti'nin GPK'nin ölçülmesi ve PD'nın değerlendirilmesinin yapılmasındaki amaç;

- Alanın korunmaya yönelik talebinin önem derecesinin saptaması,

- Alanın peyzaj kabiliyetinin görsel açıdan analiz edilmesi,
- Alan kullanım önerisi getirilmesi için kılavuz oluşturulması,
- Alanın getirilecek alan kullanım önerilerine yani değişime vereceği reaksiyonun öngörülmesidir.

Bu çalışma kapsamında Tudor (2019)'un "An Approach to Landscape Sensitivity Assessment to Inform Spatial Planning and Land Management" (Mekansal Planlama ve Arazi Yönetimini Bilgilendirmek İçin Peyzaj Duyarlılık Değerlendirmesine Bir Yaklaşım) isimli çalışması referans olarak alınmıştır. Tudor çalışmasında peyzajların duyarlılık düzeylerini tanımlamak ve görsel kalitelerini belirlemek için çeşitli ölçütler belirlemiştir. Bunların içerisinde alana uygunluk bakımından elverişli olanlar çalışmaya uyarlanmış, uzmanlar tarafından değerlendirilmek üzere değerlendirme formu çizelgesi haline getirilmiştir.

1.3.2. Peyzaj Mimarlığı ve Turizm

Turizmin ve rekreasyon faaliyetlerinin öznesi olan insanla onu kendisine çektiği şüphe götürmez olan doğa arasında nasıl bir bağ olduğunu hatırlamak için nörobilimsel açıdan konuya kısa bir bakış atmak yararlı olabilir.

İnsan beyni doğada evrim geçirmiştir. Çeşitli sebeplerle içinde bulunmak zorunda olduğu kent hayatı, doğanın ve insanın evrim macerasında kısacık bir zaman dilimini ifade eder. Zihnimize daha iyi canlandırmak gerekirse; dünyanın oluşumundan günümüze kadar geçen süreyi 1 yılmiş gibi simule edelim. Homo erectus 1,8 milyon yıl önce yani 31 Aralık saat 20:31:00'da sahneye çıkmıştır. Sümer, Mısır gibi ilk büyük medeniyetler kurulduğunda saatler 23:59:22'yi göstermektedir. Sanayi toplumu ve modern şehirlerin kurulması ise bundan 200 yıl önce yani 31 Aralık saat 23:59:59'da başlamıştır (Anonim 12, 2022). İnsanın zihinsel evrimini en az 2 milyon yıl öncesine götürebiliriz. En çok 200 yıldır modern şehir hayatı ve onun beraberinde getirdiklerinin etkilerine maruz kaldığımızı düşünürsek, insanın aslında hala onu çevreleyen doğaya ne kadar güçlü ve karmaşık bağlarla bağlı olduğunu kabul etmek zor olmaz.

İnsanların doğayı neden tazeleyici, onarıcı bulduyuyla ilgili birçok bilimsel çalışma bulunmaktadır. Yapılan bazı çalışmalara göre; şehir hayatının içindeki bütün o insan yapımı yapay görsel şekillerin, gürültülerin, dikkat dağıtıcı uyaranların işlenmesi beynin

kilit bölgelerinden çok fazla miktarda enerji çekmektedir. Bu uyarıcıların işlenmesi insan beyninde olağanüstü bir bilişsel yük oluşturarak, hafıza, problem çözme ve konsantrasyon yeteneklerinin ciddi miktarda zarar görmesine sebep olmaktadır. Oysa bilim insanları, insan beyninin doğadaki şekilleri ve sesleri algılamaya daha yatkın olduğunu düşünmektedirler. Ait olduğu doğal yaşam içerisinde aşırı yükten kurtulan insan beyinlerde bilişsel yetenekler tüm gücüyle çalışmaya başlar; duyuusal kabiliyetleri keskinleşir; yön bulma yeteneği üst sınırlarına ulaşır; stres hormonu olan kortizol seviyesi ise dramatik bir şekilde aşağı çekilir.

Sosyal bir varlık olarak insanların doğal ortamları paylaşmasının bilimsel açıklamaları da üzerinde çalışılmış konulardan bir başkasıdır. Yapılan çalışmalara göre insanlar izole olduklarında ya da dar sosyal çevrelerinin dışına çıkmakta isteksiz olduklarında demans geliştirme ihtimalleri %50 artmaktadır (Hemsworth, 2022).

Öyle görünüyor ki, insan doğadan ve kendi türünden koştukça sahip olduğu genler bu duruma karşı çıkıyor. O halde hem vahşi doğanın bir parçası hem de sosyal bir varlık olan insan, ne tek başına, ne de diğer canlı türlerinden kopuk yaşamaya programlıdır. İşte bu yüzden, çetin kent hayatı koşullarında yaşamaya mecbur edilmiş zavallı insanlar, bulabildikleri ilk fırsatta doğal ya da doğaya öykünülerek yaratılmış peyzajlarda türdeşleriyle birlikte vakit geçirmekten huzur bulmaktadırlar.

Peyzaj Mimarlığı ve turizm arasında ilişkiler kurup geliştirmek görece olarak kolaydır. Turizmin manyetik alanı içinde anılabilecek birçok başlık, doğrudan ya da dolaylı olarak Peyzaj Mimarlığının kavramsal veya eylemsel hinterlandındadır.

Farklı peyzaj türleri, ziyaretçilere huzur, heyecan, eğitim, teselli, baştan çıkarma, huşu, ilham, esenlik duygusu, yalınlık gibi farklı hizmetler ve deneyimler sunma eğilimindedir. Peyzaj olmadan turizm, izleyici veya gözlemci olmadan da peyzaj olamaz. Bu gerçek, turizm ve peyzaj planlaması, yönetimi ve pazarlaması için çok çeşitli olanaklar ve seçenekler sunmaktadır (Terkenli et. al. 2021).

Peyzajın, ziyaret edilen bir turizm destinasyonunda aranan veya ortaya çıkan çeşitli deneyimler için önemi, köklü ve başat olarak kabul edilmiştir (Terkenli et. al. 2021).

Peyzajın turizm açısından merkezi önemi tartışılmaz olmasına ve hâlihazırda geniş bir bilimsel araştırma alanı olmasına rağmen, bunların birbiriyle olan ilişkisine ilişkin keşfedilmesi ve anlaşılması gereken çok şey vardır (Terkenli et. al. 2021).

Manzara görmeye olan ilgi, turizmin gelişimini tetikleyen faktörlerden biri olan estetik

değerinin keşfedilmesiyle ortaya çıkmıştır. Peyzaj, turizm için bir çekim ve gelişme faktörü olarak sahneye çıkmış ve bu da peyzaj üzerinde çok farklı açılardan etkiler yaratmaya başlamıştır. Doğal bir peyzajın turistik bir peyzaja dönüştürülmesi, eski peyzajın özelliklerinin temelden sembolik ve fiziksel olarak yeniden düzenlenmesi anlamına gelmektedir (Jiménez-García et. al 2020).

Farklı turizm türleri, çevre üzerinde farklı düzeylerde etkiye sahiptir. Örneğin, ekoturizm doğa rezervlerini korumak için yeni bir fırsat sunabilir, ancak aynı zamanda ekoturizmin gelişimi, aşırı sayıda turist, kirlilik ve atıkların neden olduğu olumsuzluklar nedeniyle koruma için bir risk oluşturabilir (Jiménez-García et. al 2020). Örneği bir adım öteye taşımak gerekirse (Erdoğan ve Erdoğan, 2005)' e göre ekoturizm ile ilgili çevreci söylemin gerisinde, turizm sermayesi için kırsal ve doğal alanlarda yeni yatırım, mal ve hizmet satışı yapmak, pazar genişlemesini sağlamak, dolayısıyla yeni kar alanlarına yönelmek gerçeği yatmaktadır.

İnsanlar fiziksel çevrelerini kültürel bağlarına göre dönüştürür. (Jiménez-García et. al 2020). Farklı kültür ve medeniyetlerdeki benzer peyzajların planlanması ve yönetimi ciddi farklılıklar gösterebilir. Bu farklılıklar toplumların ekonomik, kültürel-geleneksel, felsefi durum ve bakış açılarıyla doğrudan ilişkilidir.

Tam da bu noktada, ekosistemlerin sınırlarının kabul edilen ülkesel ya da bölgesel sınırlarla örtüşmemesi olgusu belirleyicidir. Artık toplumlar karar verme aşamasında eskisi kadar keyfi davranılamayacağını anlamak durumundadırlar. Çeşitli çevre kuruluşları ve uluslararası bağlayıcılığı olan sözleşmeler bu amaçla ortaya çıkmıştır. “Avrupa Peyzaj Sözleşmesi”, “Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Sözleşmesi (Kyoto Protokolü)”, “Uzun Menzilli Sınırlar Ötesi Hava Kirliliği Sözleşmesi” bunlardan bazılarıdır.

Peyzaj, arabulucu doğası temelinde, turist ile destinasyon arasındaki birincil ve en kalıcı iletişim aracını temsil eder (Terkenli et. al. 2021). Gerek kültürel, gerek doğal peyzajlar turistik aktivitelerin en temel motivasyon kaynaklarıdır. Bu durumun kalıcılığı ve sürdürülebilirliği için, organik bağlarla birbirine bağlı olan Peyzaj Mimarlığı ve Turizm Sektörü, son derece dikkatli ve sezgisel adımlar atmalıdırlar. Görev dağılımı yapılırken iki önemli konunun nasıl paylaşılacağı oldukça açıktır. Peyzaj Mimarları yerel veya bölgesel planlamalarda etkin roller üstlenerek turizm destinasyonlarının belirlenmesini, korunmasını ve sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesini sağlarken; turizm, yerel ve bölgesel kalkınma için, hareket alanları özenle tarif edilmiş bu destinasyonlarda ne çeşit

organizasyonlar kurabileceğinin yollarını arar. Buna göre turizm, peyzajın geleneksel ve fiziksel unsurlarının korunmasına yardımcı olmak ön koşuluyla sakinlerine sosyo-ekonomik faydalar sağlamalıdır (Jiménez-García et. al 2020).

Sonuç olarak turizm endüstrisini, sadece yerel veya bölgesel ekonomilere katkısı bakımından değerlendirmek yerine, sürdürülebilir bir çevre hedefinin zorlayıcı, itici unsurlarından birisi haline getirmek daha gerekli görülmelidir. Çünkü bu bakış açısı, turizmin kendi varlığını sağlama alması ve sürdürülebilirliği açısından vazgeçilmezdir. Tüm dünyada altın yumurtlayan bu tavuğun etki alanını genişletebilmenin bilimsel yolları araştırılmaktadır. Bu konuda sektör, birçok bilim dalının dolaylı ya da dolaysız desteğini alarak her geçen gün büyümesine devam etmektedir. İnsan ve doğa arasındaki kadim bağ hesaba katılacak olursa, bu bilim dalları içerisinde Peyzaj Mimarlığı şüphesiz ayrıcalıklı ve özel bir konuma sahiptir.

1.3.3. Turizm Peyzajı mı, Peyzaj Turizmi mi?

Birleşmiş Milletler'e bağlı Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) turizmi; “gezi, iş ve diğer amaçlarla bir yılı aşmamak kaydıyla sürekli yaşanan çevrelerin dışındaki yerlerde seyahat eden ve konaklayan kişilerin faaliyetleri” olarak görmektedir (Soyak, 2013).

Turizm, ortaya çıkışı, gelişmesi ve ulaştığı nokta itibariyle aslında temelde ekonomik bir olgudur. Sektörün söylemlerinin ana omurgasını; kalkınma, gelişme, refah gibi ekonomik kavramlar oluşturur. Dolayısı ile turizm, peyzajı bir araç olarak kullanır ve meseleye yaklaşımı pragmatiktir. Turizme göre turistik destinasyon olarak bir peyzajın değeri, o peyzajın çekim gücünün yüksekliğinden ve sunduğu fiziksel ve spiritüel olanaklardan elde edilecek faydadan ibarettir. O halde her peyzaj parçası turizm sektörü açısından değerli olamaz. Turizmin öznesinin insan olduğunu kabul etmişken, onun ulaşamadığı, deneyimleyemediği bir peyzaj tabii ki turistik bir destinasyon değildir. Bununla birlikte aynı yer, özellikle ekolojik açıdan çok önemli ve kritik bir peyzaj olabilir.

İnsanların turistik aktivitelerindeki davranış biçimlerine ve alışkanlıklarına çok genel bir bakış attığımızda; tüketim, lüks, konfor gibi arayışların açık ara başı çektiğini gözlemlemek zor olmaz. Genel olarak bir turist, yoğun çalışma temposundan arta kalan kısacık zamanında ilk önce konforlu bir oda, yüksek kaliteli bir hizmet, eğlenceli aktiviteler, bol ve çeşitli yiyecek-içecek imkânlarını kollar. O halde karlı bir turistik yatırımın ön şartı görsel kalitesi yüksek bir peyzajın içinde ya da yakınında konuşlanmak değildir. Bununla birlikte aynı turist otelin bahçesine çıktığı anda bir Peyzaj Mimarına

ihtiyaç duyar. Golf sahaları, spor alanları, yüzme havuzları, gösterişli bir bitkisel tasarım, uygun ve kullanışlı sirkülasyon ağları ve bunlar arasındaki ilişki, uyum, denge, mantık. İşte buna “*Turizm Peyzajı*” demek yerinde bir tespit olur. Belki bu duruma verilebilecek en sağlıklı örnek; tamamen çöllerden ibaret olan topraklarında (deniz faktörünün etkisini göz ardı etmemekle birlikte) yılda yaklaşık 30 milyar dolar turizm geliri elde edebilen Dubai olabilir.

Farklı tipolojide bir turist grubu ise doğal ya da kültürel peyzajları keşfetmeyi, onlardan esinlenmeyi, görkemlerini deneyimleyerek hayranlıklar biriktirmeyi kendine amaç edinmiştir. Tamamı meraklı, eğitilmiş, görgülü, bilinçli tüketicilerdir. Ekolojik duyarlılıkları gelişkin, değerlere saygılı, güzeli ve estetik olanı görmekte ve anlamakta mahir kişilerdir. Konakladıkları mekânlarda takılıp kalmazlar, sürekli dolaşım halindedirler. Tercih ettikleri destinasyonlar doğa, tarih ve kültür açısından özgün, eğitici ve ilham verici yerlerdir. Bir kentin peyzajında bu gibi yerler ne kadar çoksa, bu yerler ne kadar iyi korunmuşsa ve ne kadar iyi yönetiliyorsa o kent öncelikli tercihleri olur. Bu olguya da “Peyzaj Turizmi” demek hatalı olmaz. Turizm olgusuna ekoloji, sürdürülebilirlik, planlama kavramlarını yerleştirmiş ve uygulama aşamasında hayli yol almış Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve birçok Avrupa ülkesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

1.3.4. Turizmin Etkileri

Dünya Turizm Örgütü (WTO) ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) (2005) “Sürdürülebilir Turizm”: “Ziyaretçilerin, turizm endüstrisinin, çevrenin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarına hitap eden, mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini tam olarak dikkate alan turizm” şeklinde tanımlamıştır. Bu tanım, sürdürülebilirliğin üç ana ögesini ele almaktadır: Ekonomik, Çevresel ve Sosyo-kültürel faktörler (Ingelmo, 2013).

Tanıma gözden kaçan bir faktörü daha ilave ederek turizmin muhtemel etkilerini genel olarak 4 başlık altında toplayabiliriz. Bunlar; ekonomik, sosyo-kültürel, mekânsal-görsel ve çevresel etkilerdir.

1.3.4.1. Turizmin Ekonomik Etkileri

(Puczko and Rätz, 2005)’e göre turizmin ekonomik etkileri, “gönderici ve alıcı destinasyonlarda ekonominin yapı ve özelliklerinde meydana gelen değişikliklerdir” şeklinde tanımlanabilir. Turizmin yerel, bölgesel ve ülkesel ekonomilere katkısını burada

uzun uzadıya anlatmak gereksiz olacaktır; ancak tanım yapılırken, önceleri sıklıkla gözden kaçırılan ve ihmal edilen, gönderici destinasyonlardaki yapının da denkleme dâhil edilmesi çarpıcıdır. Yani turistin nereden geldiği, ne amaçla geldiği, eğitim durumu, kültürel yapısı, sosyal statüsü, refah düzeyi de en az hedef destinasyonun yapısı kadar önemlidir. Herkesin bilmesi gerektiği üzere, turizmde asıl belirleyici olan nicelik değil niteliktir. Nitelik, turist profili özelinde iki şekilde karşımıza çıkar; turistin ekonomik gücü ve turistin davranış biçimi.

1.3.4.2. Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri

Turizmin sosyo-kültürel etkileri; turizmin, ev sahibi toplulukların değer sistemleri, bireysel davranışları, aile ilişkileri, toplu yaşam tarzları, güvenlik seviyeleri ve ahlaki davranışlar, yaratıcı ifadeler, geleneksel törenler ve topluluk organizasyonlarındaki değişikliklere katkıda bulunma yollarıdır (Berno, 1995).

Turist ev sahibi karşılaşması sosyo-kültürel etkiler bakımından her ne kadar karşılıklı bir etkileşim olarak tanımlansa da dengeli bir yapıya sahip değildir. Bir turistin herhangi bir destinasyonda geçirdiği süre kısıtlıdır. Örneğin bir göçmen, içine dâhil olduğu sosyal yapıya uyum göstermek zorundayken, turist bu yapıyı kavramak ve içselleştirmek zorunda değildir. Oysa işlek bir destinasyondaki ev sahibi, sürekli olarak birbirinden farklı kültürlerle etkileşim halindedir. Bir hizmeti satın almakla satmak arasındaki psikolojik fark göz önünde bulundurulacak olursa, turizmin özellikle gelişmemiş ya da az gelişmiş yerel kültürler üzerindeki sosyo-kültürel etkisi, üzerinde ciddiyetle durulmayı hak eden bir konudur.

Turizmin ekonomik ve sosyo-kültürel boyutları üzerine ilgili disiplinlerin çok daha derin ve detaylı analizler yapacağı muhakkaktır. Bu çalışmada turizm olgusu beklenileceği üzere çevresel (ekolojik), mekânsal ve görsel etkileri bakımından ele alınacaktır.

1.3.4.3. Turizmin Mekansal ve Görsel Etkileri

Turizm süregelen uygulamaları ve yönetiliş biçimi itibariyle özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde belirgin bir çelişkiyi tekrar tekrar yaşamaktadır. Önce doğal ve kültürel varlıklar bakımından zengin destinasyonlar belirlenir. Ardından turizm bu destinasyonlarda hızla organize olup gelişir, yayılır ve katma değer yaratır. Günün sonunda ise plansız ve kontrolsüz gelişim yüzünden, var oluşunu borçlu olduğu tüm doğal, kültürel ve tarihi varlıkları felce uğratar, etkisiz hale getirir ve nihayetinde kendi varlığını tehlikeye atar ya da değersizleştirir. Mitolojideki ouruboros yılanı gibi kendi kuyruğunu yemeye başlar, ancak önemli bir farkla: Ouroboros miti; kendini yiyen ancak

yeniden yaratan, sürekli bir öz yaratım döngüsünü sembolize ederken, mevcut turizm politikaları denklemin eşitliğinin daha doğrusu eşitsizliğinin daha çok yok etme kısmında yer alır.

Turizmin mekânsal ve görsel etkilerini ana başlıklar altında aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Doğal çevreye, sosyal dokuya ve kültürel mirasa uygun yapılmayan yapıların biçim, renk, ölçü, doku bakımından estetik kirliliğe yol açmaları
- Yapılar arasında birlik ve bütünlüğün olmaması, özgünlükten uzak olmaları
- Büyük hacimli yapıların manzara etkisini sekteye uğratması
- Altyapılarda oluşan yetersizlik sonucu aralıksız bir biçimde yapılan tamirat, geliştirme, yenileme çalışmalarının gündelik hayatı aksatması ve yol açtığı geçici, kalıcı görsel ve psikolojik rahatsızlık
- Araç trafiğinin artması ile oluşan görüntü ve ses kirliliği
- Sürekli artan otopark ihtiyacının karşılanamaz boyutta olması ve araç yollarının ve hatta yaya yollarının park yeri olarak kullanılması
- Işıklı-ışiksiz reklam panoları ve ticari işletmelerin tabelalarının ortaya çıkardığı görsel kirlilik
- Yeşil altyapının yapılaşma karşısında erimesi, görsel çekiciliğin kaybolması.
- Tarihi yapılar, arkeolojik alanlar gibi hassas varlıkların yoğun ziyaretler karşısında savunmasız kalması, tahribata uğraması.

Hiçbir peyzaj parçasının gereksiz ya da işlevsiz olmadığı, bunların işlevlerinin dereceleri olduğu gerçeğini bir kenarda tutmak şartıyla, bazı durumlarda turistik yatırımlar mekânsal ve görsel açıdan olumlu katkılar sağlayabilir. Özellikle çeşitli doğal ve antropojenik sebeplerle hasar görmüş peyzajların onarılarak görsel değeri yüksek mekânlar haline getirilmesi ve öncesinde savunmasız olan bu alanların koruma altına alınıp fiziksel çevresiyle bütünleşmiş bir şekilde yönetilmesi mümkündür. Yine farklı doğal ve kültürel sebepler dolayısıyla ağır hasar görmüş özellikli tarihi yapıların aslına uygun bir şekilde restore edilerek farklı amaçlarla kullanıma açılması mekânsal estetiği zenginleştirir. Yerleşime yakın yerlerdeki başıboş bırakılmış peyzaj değeri yüksek alanların planlı çalışmalarla düzenlenmesi, kontrolsüz ve kuralsız kullanımların önüne geçebilir. Bu sayede yangınlar engellenebilir, insan kaynaklı atıkların önüne geçilebilir, yasa dışı avlanma azaltılabilir. Görsel kalitesi düşük olan peyzajlarda becerikli, yetkin tasarımcılar marifetiyle, çarpıcı mekânsal düzenlemeler yapılabilir, yeşil altyapı zenginleştirilebilir. Hatta bu çabalar turizmin yoğunlaştığı yerleşim yerlerinin dışında, çok az ya da hiç tercih edilmeyen yerlerde sergilenirse, taşıma kapasitelerinin üzerinde

olan destinasyonlar rahatlar, omuzlarındaki fazla yük kalkar ve nefes almaya başlarlar.

1.3.4.4 Turizmin Çevresel (Ekolojik) Etkileri

Turizmin olası olumsuz etkilerinin başında kuşkusuz açık ara çevresel etkileri gelir. Şunu hemen belirtmek gerekir ki; hiçbir turistik yatırım çevreye etkileri bakımından masum değildir. Olumsuz etkisi olmayan tek bir turizm tipi dahi yoktur. Burada asıl olan, turizm yatırımlarının çevreye etkilerini en alt düzeye indirmek için gerekli planlama ve uygulama adımlarının bilimsel yollarla atılmasıdır.

Turistik bir destinasyonda gözlemlenebilecek çevresel etkileri başlıklar halinde toparlamak gerekirse:

- Otel, pansiyon, bungalov, karavan, çadır gibi konaklama yerlerinin inşası sırasında ve sonrasında işgal ettikleri yüzey alanı ve yakın çevrelerinde oluşan fiziki ve biyolojik deformasyon.
- Destinasyonlarda oluşan ekonomik fırsatlar sebebiyle alınan göçerlerin ve katlanarak artan sektör çalışanlarının konaklama ve diğer sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere inşa edilen yapıların yerleşim çeperlerini baskılaması; insan dışındaki tüm canlıların yaşam alanlarına tecavüz etmesi.
- Havaalanları, karayolları, liman ve marinalar, tren istasyonları gibi ulaşım yapılarındaki zorunlu sayısal ve hacimsel artış nedeniyle hava, kara, su habitat ve ekosistemlerinde oluşan değişim, bölünme, parçalanma, stres.
- Ulaşım araçlarının (hava, kara, deniz) artması ve buna bağlı olarak artan fosil yakıt tüketimi, karbon salınımı, hava kalitesindeki azalma, ozon tabakasının incilmesi.
- İçilebilir su kaynaklarının azalması, var olan kaynakların kirlenmesi.
- Deniz, göl, akarsu gibi su varlığına dayalı turizm tiplerinde, kıyı çizgileri boyunca faaliyet gösteren plaj, restoran, eğlence mekânı gibi işletmelerin ve burada oluşan insan ve araç trafiğinin, hassas kıyı-kenar ekosistemleri üzerindeki yıpratıcı etkileri.
- Taşıma kapasitesinin üzerine çıkan destinasyonlardaki kontrolsüz nüfus yoğunluğu ve buna bağlı olarak çoğalan atıkların kimyasal ve biyolojik etkileri.
- Aşırı enerji ihtiyacını karşılamak üzere tesis edilen enerji tesislerinin doğal yaşam alanlarına tecavüzü.
- Ekilebilir alanlar üzerindeki yapılaşma baskısı.
- Gıda tüketimindeki israf dolayısıyla talebin dengesizleşmesi ve böylelikle tarımsal üretimin strese sokulup kışkırtılması.
- Farklı ekosistemlerin tarım alanlarına dönüştürülerek peyzajın yapısal dengenin

bozulması.

- Gürültü kirliliğinin hayvanlar üzerindeki psikolojik etkisi ve buna bağlı olarak farklı popülasyonların kalıcı bir şekilde uzaklaşması.
- Her türlü çevresel kirlilik unsurunun (hava, su, gürültü vb.), insan dışındaki canlı yaşamlarını da olumsuz etkilemesi ile biyolojik çeşitliliğin azalması.

Diğer yandan turizm, peyzajların kontrolsüz kullanımının önüne geçerek bir koruma enstrümanı haline getirilebilir. Finansal olarak elde edilen gelirler doğru kanallara yönlendirilerek doğal ve kültürel varlıkların korunması ve yönetilmesi için kaynak sağlanabilir.

Sürdürülebilirlik kavramından hareketle peyzajları saklamayı, insan kullanımına kapatmayı hedefleyen koruma yaklaşımları gözden düşme eğilimindedir. Korunma ihtiyacı duyan alanların, planlama ilkeleri doğrultusunda kent yaşamına etkin bir şekilde katılımını hedefleyen ve tüm aktörlerin koruma sürecinde yer almasını sağlayan çözümlere yönelik arayışlar tercih edilir olmuşlardır (Koçan ve Çorbacı, 2012).

Doğru bir planlama, çelişen kullanımlar arasında seçim yapmaya veya bunları uyumlu hale getirmenin yollarını bulmaya yardımcı olur. Turizmin gelişimi için önceden planlama yaparak, turizm için önemli olan çevresel varlıkların bozulması kademeli olarak önlenabilir; zarar verici ve sonradan pahalıya mal olacak hatalı uygulamaların önüne geçilebilir (GhulamRabbany vd. 2013).

1.3.5. Türkiye’de Turizm Planlaması, Yönetimi ve Uygulamaları

(Dalgın vd. 2015), Türkiye’nin turizm politikalarının gelişimini 3 döneme ayırmıştır: 1923-1960 arası plansız dönem, 1960-1980 arası planlı dönem ve 1980 sonrası girişimci dönem.

Planlama öncesi dönem boyunca turizm, genç Türkiye Cumhuriyeti’nin köklü yapısal ve sosyal dönüşümler üzerine yoğunlaşması gerektiği ve küresel savaşların, ekonomik buhranların yakıcı ortamında öncelikli konular içerisinde yer alamayacağı için devlet politikalarında yer bulamamıştır. Aslında bu dönem, dünya genelinde turizmin henüz kitleselleşmediği, ekonomik bir olgu haline gelmediği, çerçeve ve kurallarının henüz belirlenmediği bir dönemdir. Deyim yerindeyse dünya canıyla uğraşmaktadır. Küresel anlamda ekonomik, politik, sosyal ve hepsinden önemlisi çevresel olarak dünya tam anlamıyla bir kaos içerisinde. Taşların yerine oturması, makul bir barış ve refah ortamının sağlanması için öncelikle yıkılan şehirlerin yeniden inşa edilmesi, yaraların

sarılması ve ardından yüzlerce uluslararası anlaşmanın imzalanması gerekecektir.

(Soyak, 2013) Türkiye’de turizmi teşvik etmeye yönelik kamu politikalarının geçmişi, 1963 yılında ilk kez yapılan beş yıllık kalkınma planlarına dayandırmaktadır. 1960’ların sonundan bu yana da yabancı kitle turizmine yönelik devlet teşvikleri, özellikle Akdeniz ve Ege gibi kıyı bölgelerindeki 3S turizmine (güneş-deniz-kum) yöneltmiştir.

İstanbul, Antalya başta olmak üzere İzmir, Muğla gibi iller, sahip oldukları doğal ve kültürel varlıkların çokluğu ve çeşitliliği sebebiyle dünya çapında ilgi görmüştür ve görmeye devam etmektedir. 1980 sonrası hükümet politikaları doğrultusunda 12.03.1982 tarihinde kabul edilen 2634 sayılı “Turizm Teşvik Kanunu” ile birlikte bu yerlerdeki turizm yatırımlarında ani bir sıçrama olmuş, özel teşebbüsün yatırım yapmasının önü kontrolsüz bir biçimde ve ne pahasına olursa olsun açılmıştır.

İstanbul ve Antalya il genelinde, Muğla, İzmir ve Aydın ilçeler bazında (Bodrum, Kuşadası, Marmaris, Fethiye vb.) turist taşıma kapasitelerinin hayli üzerine çıkmışlardır. Günümüze kadar kabul görmüş ve uygulanmakta olan planlama yaklaşımlarındaki köklü hatalar, uygulamadaki başarısızlıklar, beceriksizlikler ve kişisel maddi çıkar elde etme çabaları bu durumun başlıca sebepleridir.

1990’lardan sonra dünya geneline hakim olan turizmde sürdürülebilirlik ve ekoloji kavramları Türkiye’de yeterli karşılık bulamamış, dar bilimsel çevreler dışında bu kavramlar daha çok ayak bağı olarak görülmüştür. Ekoturizm, agroturizm, doğa turizmi, yayla turizmi, kış turizmi gibi kavramlar, sözde büyük değerler atfedilmesine karşın, pratikte göz ardı edilmişlerdir. Günün sonunda merak, ilgi ve kaygı konusu olan sadece inen uçak sayısı ve kasaya giren dolar miktarıdır.

Az gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülke gibi Türkiye de kalkınma ve refah adına 3 hamle ötesini göremeyen amatör satranç oyuncuları gibi kısa yoldan çoban matı yapmaya kalkışmıştır. Bu uğurda doğal kaynakları fütursuzca talan edilmiş; bakmaya kıyılamayan eşsiz güzellikteki peyzajları beton ve insan yığına boğulmuştur. Hastanın yoğun bakıma kaldırılmasının zamanı çoktan gelmiş hatta geçmiştir. Maddeler halinde anamnez sonuçlarına göz atalım:

➤ Yoğun iç göçe maruz kalmış bu yerleşimlerde, plansız ve kontrolsüz turizm yatırımları sebebiyle iş gücü talebi artmış, bu durum buralara yönelen iç göçün ivmelenmesine sebep olmuştur.

➤ Nüfus yoğunluğu İstanbul, Antalya ve İzmir’de yıl genelinde, Bodrum, Marmaris, Kuşadası, Fethiye gibi turistik ilçelerde yaz turizm sezonu boyunca kabul edilebilir

sınırların çok üzerinde seyretmektedir.

➤ Altyapı çalışmaları; ülke genelinde olduğu gibi yeterince önem verilen bir mesele olmadığı için, katlanarak artan üstyapının talebine karşılık verme noktasında pes etme noktasına gelmiştir.

➤ İçilebilir su kaynakları alarm vermektedir.

➤ Ulaşım bitkisel hayata geçmiştir.

➤ Gayrimenkul satış ve kiralama fiyatları çılgınlık boyutuna ulaşmış, izah edilebilir seviyenin çok üzerine çıkmıştır. Türk lirasının diğer ülkelerin para birimleri karşısında aşırı değer kaybetmeye devam etmesi bu gayrimenkullerin başka ülkelerin sakinleri ve yabancı yatırımcılar arasında kapışılmasına sebep olmuştur. Vatandaşlık elde edilebilmesi için satın alınacak gayrimenkulün devlet tarafından belirlenen minimum fiyatının dolar cinsinden karşılığı komik seviyelere düşmüştür. Kaldı ki gayrimenkul fiyatları, sözde gayrimenkul değerlendirme uzmanı, rüşvetçi özel kurumlar sayesinde, değerinin bir hayli altında gösterilerek istenildiği kadar aşağı çekilmekte; kişisel kazanç uğruna paha biçilmez arazilerin ve varlıkların uluslararası olarak talan edilmesi için kapılar ardına kadar açılmaktadır.

➤ Gündelik yaşam maliyeti ağırlaşmıştır. Aynı temel gıda ürünlerinin bu yerleşimlerdeki perakende satış fiyatları, diğer illerdekinin belirgin bir biçimde üstüne çıkmıştır. Eğitim, sağlık, ulaşım vb. temel haklardan yararlanmak ciddi faturaları beraberinde getirmeye başlamıştır.

➤ Okullar, hastaneler, itfaiyeler, adliye binaları, emniyet birimleri vb. kamusal yapılar hem nitelik hem nicelik bakımından ihtiyacı karşılamanın çok gerisinde kalmışlardır.

➤ Deprem, yangın, sel, taşkın, bulaşıcı hastalık gibi afetlerin yönetimi çıkmazdadır. Özellikle depremle her an burun buruna olan İstanbul ve İzmir’de yaşanabilecek şiddetli bir depremin sonuçlarını düşünmek bile iç karartıcıdır.

➤ Daha fazla yol, daha fazla otel, daha fazla konut, okul, hastane, daha fazla işyeri, sanayi tesisi inşa etmek için haliyle bol miktarda inşaat malzemesi gerekmektedir. İhtiyacı karşılamak için, yerleşimlerin içindeki veya yakın çevrelerindeki doğal yaşam alanlarında bulunan doğal kaynakların talan edilmesi ivmelenerak devam etmektedir. Maden ocaklarının sayısı fırlamış; adeta kanser hücreleri gibi çoğalıp metastaz yapmışlardır.

➤ Vasıflı, vasıfsız işgücü açığı kapanamamakta, bu açık çeşitli ülkelerden iltica eden kaçak işçilerle kapatılmaya çalışılmaktadır. Mülteci sorununun ne gibi sosyal facialara

gebe olduğuyla ilgili toplum genelinde tam bir akıl tutulması hakimdir.

➤ Sosyal doku, yerel kùltür ağır yaralar almış, geri dönüşü olmayan kayıplar, travmalar oluşmuştur.

Açık olarak görülüyor ki bu yerleşimlerin omuzlarındaki aşırı yük acilen kaldırılmalıdır. Bilecik gibi turizm açısından yüksek potansiyele sahip ancak el değmemiş iller, bu yükün kayda değer bir kısmını omuzlamaya adaydır. Böylelikle orta ve uzun vadede hastaların tahlil sonuçları, kabul edilebilir aralıklar içerisinde dönebilir.

Çalışma alanında turizm ve rekreasyon kullanımını açısından iki kullanım tipi uygun görülmüştür. Bunlardan ilki daha çok rekreatif kullanımlar için zemin teşkil eden **“Gölet Turizmi”**; diğeri ise alanın turistik amaçlı kullanımının ana omurgasını oluşturan **“Kongre Turizmi”** dir.

1.3.6. Gölet Turizmi

Suyun yakınında, üzerinde veya içinde olmak, turizm ve rekreasyon açısından çekici bileşenlerdir (Hadwen, 2007).

Görsel duyu başta olmak üzere dokunsal, işitsel duylara da oldukça çekici gelen su yüzeyleri ve yakın çevreleri turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin açık ara en çok tercih edilen unsuru durumundadırlar.

Göller, tarih boyunca insanlar tarafından kullanılmasına ve dönüştürülmesine rağmen normalde insanlar tarafından doğal ve hatta 'vahşi' alanlar olarak algılanmışlardır. Göllerin turizmde kullanımı uzun bir geçmişe sahiptir. Avrupalı kâşifler, göl destinasyonlarının değerini erkenden anlamışlardır. İlk referanslar, göllerin varış noktalarından daha çok geçiş yolu olduğu 15. yüzyılın başlarında bulunabilir. Romantik dönemde göllerin turistik değeri, göl ortamlarından esinlenen görsel sanatçılar ve şairler tarafından yazılıp çizilmiştir (Tuohino, 2015).

Günümüzde göller ve çevreleri, turistik destinasyon ve özellikle rekreasyon alanı olarak en çok tercih edilen yerlerdendir. Bu durum haliyle göllerin turizm ve rekreasyon açısından birçok platformda tartışılmasını beraberinde getirmiştir. Finlandiya'nın Savonlinna Şehrinde 2003 yılında ilki düzenlenen Uluslararası Göl Turizmi Konferansı (ILTC), 2005 Çin, 2007 Macaristan, 2009 Kanada ve 2012 yılında Polonya olmak üzere 5 kez düzenlenmiş; katılımcılar Göl Turizminin gelişimi, iletişim, göllerin işlevleri, sürdürülebilirliği ve korunmasına odaklanmışlardır (Tuohino, 2015).

(Shah, 2012), bir turistik destinasyon olarak göllerin sürdürülebilirliğine odaklandığı

çalışmasında, nesiller arası eşitlik kavramına vurgu yapar. Kavram, turizmin gerçekleştiği ev sahibi nüfus içinde fırsat yaratma veya güçlendirme, geliri eşitleme veya gücü yeniden dağıtma gibi kaygıların nesiller üstü bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini savunur. Elbette ki bu kaygılara destinasyonların çevresel olarak sürdürülebilirliğini de eklemek zorunludur. Zaten planlama çalışmaları, her ne kadar mevcut halleriyle işlevsiz olsa da, özü itibarıyla tam olarak bunu amaçlamak durumundadır. Kısa vadeli değil orta ve uzun vadeli öngörü ve çözüm önerileri bu temel üzerine oturmalıdır.

Sıklıkla karşılaşılan hatalı yaklaşımlar, hedef destinasyonlarda turizmin ya da rekreatif kullanım olanaklarının geliştirilmesi sorunsalını, ziyaretçilerin talep ve arzularına odaklanarak anlamaya ve çözmeye çalışan planlama ve tasarım pratikleridir. Oysa izlenmesi gereken yol, belli bir potansiyeli saklı ya da açık bir şekilde içinde barındıran mekânların, çevreleri ve gelecek zamanla ilişkilerini kurarak dinamiklerini işler hale getirmek ve ardından sürdürülebilirliklerini sağlamaktır. Kullanıcıların istek ve arzuları bu anlamda en son başvurulacak mercidir.

Göletlerin ve çevrelerinin sıklıkla tercih edilmelerinin nedeni sadece çekici su yüzeyleri değil, aynı zamanda çok sayıda ve alternatifli kullanım türlerine imkân verme kabiliyetleridir.

Çizelge 1.1. Göletlerin rekreasyon ve turizm amaçlı kullanılış nedenleri (Orijinal 2022)

<u>Sosyalleşme ve Eğlenme Amaçlı</u>	<u>Nöropsikolojik Nedenler</u>
<ul style="list-style-type: none">➤ Piknik ve mangal yapma.➤ Uçurtma uçurma.➤ Aile, akraba veya arkadaşlarla vakit geçirme.➤ Çocukların aktiviteleri (oyun parklarında eğlenme, dal parçası, kozalak, taşlarla yaratıcı oyun geliştirme).➤ Yeni insanlarla tanışma, ortak zevk ve ihtiyaçları paylaşma arzusu.➤ Boş vakitleri kıymetlendirme isteği.➤ Konaklama esnasında veya restoranlarda kaliteli vakit geçirme (yerel gastronomik ürünleri tatma, kaliteli şarap deneme)➤ Spor amaçlı aktiviteler (bisiklete binme, binicilik, olta balıkçılığı, yüzmeye, su sporları vs.)	<ul style="list-style-type: none">➤ Şehrin gürültüsünden ve kaosundan uzaklaşma ihtiyacı.➤ Şehir hayatının beynimize yüklediği bilişsel yükü azaltma, konsantrasyon yeteneğini güçlendirme.➤ Sakinlik arayışı (tranquility).➤ Estetik güzellik deneyimleme ve duyumsama ihtiyacı.➤ Evrimsel açıdan bir parçası olduğu vahşi doğal hayatı deneyimleme ihtiyacı (öze dönüş).➤ Görsel monotonluktan uzaklaşma isteği (enginlik, derinlik, perspektif algı, topoğrafyanın tekdüzeliğinden kaçış)➤ Stres kaynaklı kortizol hormonu seviyesini düşürme ihtiyacı.

Çizelge 1.1. (devamı). Göletlerin rekreasyon ve turizm amaçlı kullanılış nedenleri (Orijinal 2022)

<u>Spor ve Sağlık Amaçlı</u>	<u>Hobi Amaçlı</u>
<ul style="list-style-type: none">➤ Yürüyüş ve egzersiz yapma.➤ Koşu.➤ Bisiklete binme.➤ Binicilik.➤ Olta balıkçılığı.➤ Yüzme.➤ Su sporları (kano, sürat motoru, kürekçilik).➤ Temiz hava soluma.	<ul style="list-style-type: none">➤ Fotoğrafçılık.➤ Yaban hayat gözlemciliği (bitki, kuş, sürüngen, memeli, balık, amfibiler ve böcekler).➤ Kampçılık.➤ Olta balıkçılığı.➤ Drone uçurma.➤ Uçurtma uçurma.

1.3.6.1. Göllerin Ekolojik Değeri ve Karşı Karşıya Kaldığı Problemler

Su, ekosistemde son derece önemli bir role sahip değerli bir peyzaj bileşenidir. Sulak alanlar değerli ve savunmasız ekosistemlerdir. Su yönetimi, yalnızca çoğu insan faaliyeti (örn. içme suyu, tarım, boş zaman faaliyetleri vb.) için değil, aynı zamanda ekosistemin kararlılığı için de çok önemlidir. Özellikle akan sular, hareket kabiliyetlerinden dolayı, doğrusal ve dinamik koridorlar oluşturarak canlı organizmaları ve enerjiyi taşırlar. Sonuç olarak su yönetimi, ekosistem sürdürülebilirliğinin kritik bir noktası olarak değerlendirilmelidir. (Ananiadou-Tzimopoulou ve Nana, 2015).

Göller, insanlığa birçok ekosistem hizmeti sağlayan değerli kaynaklar olmakla birlikte değerleri ancak, iklim değişikliği, zaten var olan bir içme suyu krizini şiddetlendirdikçe daha çok anlaşılacaktır. Bununla birlikte, göller içme suyu ve yiyecekten çok daha fazlasını sağlarlar: yerel iklimi düzenlerler, biyoçeşitliliği destekleyen yaşam alanları sunarlar ve göçmen türleri ağırlarlar (Brown vd. 2021).

Yeryüzündeki tatlı suyun yaklaşık yüzde doksanını bünyelerinde barındıran göller, ekolojik açıdan kritik durumdadırlar ve su sistemleri olarak lentik (statik) yapıları nedeniyle başta küresel ısınma olmak üzere tüm olumsuz çevresel faktörlerden, diğer sucul ekosistemlere nazaran çok daha şiddetli bir şekilde etkileneceklerdir (Anonymous1, 2022)

Antropojenik etkiler, tehdit listesinin başında gelir. Kirlilik ve besin döngülerindeki değişiklikler, yerli olmayan türlerin çoğalması, göl seviyelerinin düzenlenmesi, kaynakların aşırı kullanımı, habitatların ve ekosistemlerin yok edilmesi ve türlerin kaybı bunlardan bazılarıdır (Brown vd. 2021). Tüm bu baskılar, özellikle sanayi devrimi

sonrasındaki kapitalist dünya düzeninin doğayı kavrayış felsefelerindeki sığ faydacılığın bir sonucu olarak, gezegendeki tatlı su ekosistemlerinde çarpıcı bozulmalara neden olmuşlardır. Ne de olsa insanların fiziki çevre üzerindeki hâkimiyeti, onu bu çevrenin koşullarına bağımlı olmaktan gittikçe uzaklaştırmaktadır (Arı, 2005).

Hızlı nüfus artışı ve yetersiz çevresel koruma ile birleşen birçok stres etkeni, dünyadaki birçok gölü, hızlı ısınma, buz kaybı, ötrofikasyon, tür istilası, asitleşme, tabakalaşma, hipoksi, tuzlanma dâhil olmak üzere bir dizi ortak tehde doğru itmiştir (Brown vd. 2021).

Göllerin kirlenmesini sağlayan başlıca unsurlar; göllere arıtıma tabi tutulmamış atık su deşarj edilmesi; başta plastik ambalajlar olmak üzere gelişigüzel atılan tüketici atıklarının oluşturduğu KOK (Kalıcı Organik Kirletici Maddeler)'lar; göl havzalarında ya da çevrelerinde insan müdahalesinden kaynaklı ortaya çıkan erozyonlardır. Plastik ambalajlar özellikle problemlidir; çünkü bu malzemeler, diğer polimer bazlı atık türleri gibi mikroplastikler olarak bilinen çok küçük parçalara (5 mm'den küçük) bölünebilir. Bu partiküller üst sınır olan km² başına 42 000 partikül seviyesini geçerse tehlike çanları çalmaya başlar. Bu parçacıkların besin zinciri üzerindeki etkisi, başta akuatik canlılar olmak üzere insana gelene kadar neredeyse tüm canlılar açısından ürkütücüdür (Brown vd. 2021).

Sulama veya içme suyu amaçlı inşa edilmiş baraj göl ya da göletleri, sulak alan ekosistemlerinde kurulum ve ekolojik, algısal ve sosyoekonomik açıdan, alan üzerinde devam eden etkileri olan arazi istilaları olarak düşünülebilir. Bu tür mühendislik projelerinin tesis edilmesi sadece biyosönozlara değil, aynı zamanda yerel insan topluluğunun sosyo-kültürel işlevlerini ve peyzajın estetiğini de etkiler. Bu olguların hepsi peyzajın dengesi için önemlidir ve bu sebeple etki değerlendirmeleri, çevresel iyileştirme ve peyzaj tasarımı ve planlaması ile ilgili projelerde dikkate alınmaları gerekir. Mühendislik projesinin ana amaç ve işlevine müdahale etmemek koşuluyla; ekosistem çeşitliliği ve kararlılığının yanı sıra, peyzajın olağanüstü güzellik ve çekiciliğinin sürdürülmesi veya ortaya çıkmasını ve aynı zamanda ekonomik, sosyo-kültürel bağlamın dikkate alınmasını kapsayacak projelere ihtiyaç vardır. Peyzaj mimarlığı, öncelikle tasarım ve planlama, eski haline getirme, iyileştirme veya yeni bir peyzaj geliştirme yoluyla hidrolik mühendisliği ve peyzajı dengelemeye çalışır. Bu bakış açısına göre, insan müdahalesi, peyzajın yeteneklerini hesaba katacak ve mühendislik projesi ile ekosistemin, sakinler veya ziyaretçilerle dengeli bir şekilde bir arada var olmasını sağlayacaktır (Ananiadou-Tzimopoulou ve Nana, 2015).

Bunlara ek olarak gözden kaçırılmaması gereken önemli bir detay da özellikle içme suyu ve sulama amaçlı olarak yapılmış ve kullanılmakta olan baraj, gölet ve kaptajlarda meydana gelebilecek sabotajlardır (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı 2019-2023 Ulusal Su Planı). Ülke çapında kendi kaderine bırakılmış, sınırları belirgin ve sağlam olmayan, kontrolsüz ve savunmasız birçok gölet, böyle bir tehdide her zaman açıktır. Bu alanlar için acil durum eylem planları hazırlanması zorunlu olmakla birlikte, alanların ekolojik duyarlılıkları gözetilerek rekreasyon ve turizm amaçlı kullanıma açılması, özellikle bu çalışma özelinde önerilen otel yapımı gibi 24 saat gözetim ve koruma sağlayabilecek projelerle bu tip tehditlerin önü alınabilir.

Dünya çapında göl ekosistemlerinin korunması için birçok çalışma yapılmaktadır. Uluslararası Göl Çevre Komitesi Vakfı (ILEC) tarafından, Japonya'nın Ohtsu Şehri'nin Shiga Prefektörlüğü'nde 1984 yılında ilki gerçekleştirilen Dünya Göl Konferansı, 2023 yılında Macaristan'ın ünlü Balaton Gölü kıyısında 19. konferansını gerçekleştirecektir. Bugün konferans, çok sektörlü katılımcıların (akademi, hükümet, vatandaşlar, STK'lar ve işletmeler) göllerin ve havzalarının sürdürülebilir yönetimine ilişkin görüş ve deneyimlerini paylaşabildikleri bir mecra olarak dünya çapında tanınmaktadır (<https://www.ilec.or.jp/en/activities/about-wlc/>).

1.3.7. Kongre Turizmi

Öncelikle vakit kaybetmeden bir konuya açıklık getirmek çok yerinde olacaktır. Çalışma alanına Gölet Turizmi önerisi getirmenin açıklanmaya ihtiyacı yoktur; ancak neden Kongre Turizmi tercih edilip büyük bir yapı kütlesi (otel) yapılması gerekli görülmüştür sorusunun cevabı üç ana nedene dayanmaktadır:

1. Bilecik İlindeki turistik konaklama açığının çok büyük olması
2. Kongre Turizmi sebebiyle gelecek kişilerin açık ve yeşil alan kullanma tecrübe ve pratiklerinin yüksek kalitede olması.
3. Kongre turistlerinin diğer turistlere nazaran oldukça yüksek harcama yapmaları.

Kongre turizmi: “Kişilerin daimi konakladıkları veya çalıştıkları yerler dışında, uzmanlık gerektiren bilimsel alanlarda veya meslek kollarında, belirli bir konuda bilgi alışverişi yapmak amacıyla bir araya gelmelerinden ortaya çıkan seyahat, konaklama olay ve ilişkilerinin tümüdür” şeklinde tanımlanabilir (Karasu, 1990).

Kongre Turizmi şeklinde tarif edilen turizm türü aslına bakılırsa literatürde yaygın olarak

MICE (Meetings, Incentives, Conventions, and Exhibitions), yani “Toplantı, Teşvik, Konferans ve Fuar” turizmi şeklinde daha geniş bir çatı altında ele alınır. Öyle ki tanımın bu genişletilmiş hali, olgunun salt bir turizm kolu olmaktan öte, “MICE Industry”, yani bir tür endüstri olarak değerlendirilmesini olası kılmıştır. Çünkü kongre turizmi, tüm turizm tipleri içerisinde, hem turizm tanımına uyan, hem de sonuçları itibariyle turizm sektörüne has ekonomik girdiler yanında bambaşka ürün, mal ve hizmetleri pazarlama imkânı sağlayan az sayıda turizm çeşitlerinden biridir. O halde Kongre Turizmi ile ilgili ekonomik istatistikler değerlendirilirken sadece konaklama ve harcama verilerini temel almak yetersiz kalır. Örnek vermek gerekirse İzmir’de düzenlenen bir mermer fuarı, dünyanın her yerinden iş insanlarını turist olarak ağırlamanın yanında, tanıtılan ürünlerin ilerleyen aşamalarda ihracatının yapılabilmesine olanak sağlaması açısından endüstriyel bir faaliyet kimliğine bürünür. Hazır bu tespiti yapmışken şunu iddia etmek hatalı olmaz; Türkiye’nin an itibariyle ekonomik fayda açısından el üstünde tutması gereken iki turizm çeşidi vardır: Kongre Turizmi ve Sağlık Turizmi.

International Congress and Convention Association (ICCA) verilerine göre, 2019 yılında, yani pandeminin hemen öncesinde dünya çapında 13.254 toplantı organize edilmiş, bu toplantılar esnasında 5 milyon civarındaki delege ve katılımcı tarafından yaklaşık 11 milyar dolar harcama yapılmıştır (Anonymous 2020).

Kongre Turizmi turistleri kategorik açıdan bir hayli çeşitli ve niteliklidir. Bunlardan bazıları; üst düzey yöneticiler, şirket sahipleri, medikal firmaların yöneticileri ve doktorlar, sporcular, sanatçılar ve edebiyatçılar, medya çalışanları, yüksek rütbeli askerler, siyasetçiler, bürokratlar, devlet çalışanları vb.’dir (Tsyvinskaya, 2011).

Çoğu organizasyon yılın belli dönemlerinde veya tarihlerinde tekrarlılık gösterir. Söz konusu turistlerin nitelikleri de göz önünde bulundurulduğunda, bu durum hedef destinasyonlar açısından oldukça iştah kabartıcı bir hal almıştır. Doğal, tarihi ve kültürel güzellikler bakımından kendine güvenen her ülke ya da kent, pastadan pay alma konusunda niyetli olsa da altyapısını tamamlamış, nitelikli ve tecrübeli kadrolarını oluşturmuş, yapısal sorunlarını minimize etmiş yani dersine iyi çalışmış destinasyonlar bu konuda bir adım öne çıkmışlardır.

Amaçlarına göre gruplandırılan turistler içerisinde en yüksek harcama yapan turist grubu Kongre Turizmine aittir. Kongre Turistleri diğer tip turistlerden en az 3 kat fazla harcama yapmaktadırlar. Bununla birlikte Kongre Turizminin diğer sektörel avantajları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- ✓ Yılın 12 ayı geçerlidir,
- ✓ Sezonallık azdır. Devlet kurumları, üniversiteler, kurumsal sektörler tercih ettiği için turizmde düşük sezon olarak tabir edilen ekim-mayıs arası dönemlerde diğer turizm tiplerine göre daha fazla dolaşım vardır,
- ✓ Konaklama fiyatlarının daha uygun olması ve kongre turizminin esas itibariyle iş-eğitim amaçlı olması sebebiyle hafta içleri de tercih edilir. Bu sebeple özellikle dolaşımın azaldığı ekim-mayıs arası dönemde sektörü ayakta tutar,
- ✓ Gelen turistler homojen gruplar olduklarından yönetilmesi, işletilmesi kolaydır,
- ✓ Bilinçli tüketicilerdir, yerelliğe, yöreselliğe ve sürdürülebilirliğe önem verirler,
- ✓ Ekolojik hassasiyetleri yüksektir.

Kongre Turizmini ele alış, kavrayış yöntem ve şekilleri ve bunlara bağlı olarak sergilenen uygulama pratikleri şüphesiz ki belirleyicidir. Başarılı kongre turizmi organizasyonları destinasyonun imajını olumlu yönde etkiler. Kongre turizmi, hizmet sağlayıcılara ve katılımcılara olduğu kadar bir ülkeye de yeni fikirler, bilgiler ve iç görüler getirir. (Abdelkafy *et al.* 2016).

Bu arada her turizm çeşidinin hedef destinasyonlarda yol açacağı bazı olumsuz çevresel etkiler (örn. kirlilik, sera gazı emisyonu, aşırı enerji tüketimi, çöp artışı ve trafik yoğunluğu vb.) Kongre Turizminde de geçerli olsa bile, hem nicelik hem de nitelik bakımından daha düşük yoğunluklu ve yönetilebilir ölçüdedir. Bu etkilerin kontrol edilmesi ve en aza indirilmesi, organizatörlerin ve katılımcıların kurallara ve düzenlemelere uymalarını ve görevlerini çevre etiği içinde gerçekleştirmelerini gerektirir (Abdelkafy *et al.* 2016).

Dünya’da Kongre Turizmi oldukça önemsenen ve ilgi duyulan bir turizm tipidir. Benzer örnek olması açısından; Macaristan’daki Balaton Gölü’ne kıyısı bulunan 23 000 nüfuslu Siófok kasabası, 2008 yılında 49 740 konferans turisti ağırlamıştır (Horváth, 2011).

Bilecik İli genelindeki tüm otellerde 2021 yılında toplam 105.000 kişi konaklamıştır. Bu konaklamaların tamamına yakını, Bilecik’te faaliyet gösteren maden ocakları ve seramik fabrikalarının yurtiçinden ve yurtdışından iş amaçlı gelen misafirleri oluşturmaktadır. Deyim yerindeyse iş seyahati dışında Bilecik’e yerli yabancı hiçbir turist uğramamaktadır.

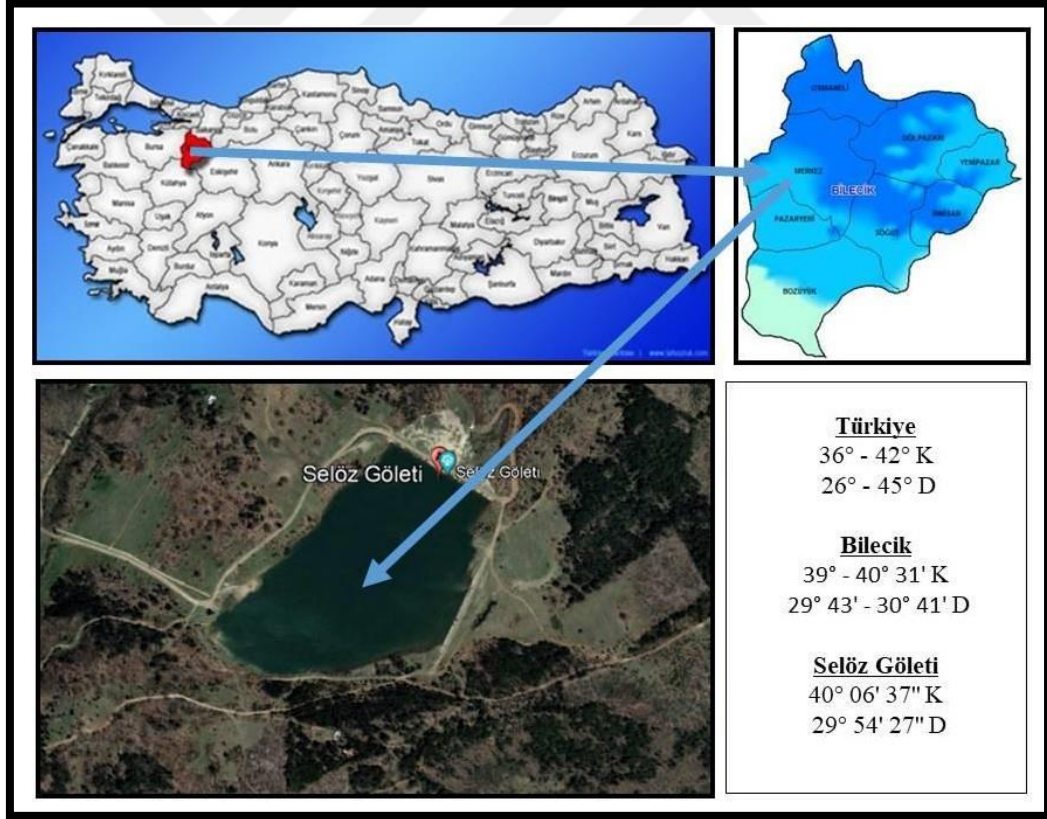
2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. MATERYAL

Çalışmanın ana materyali, Türkiye'nin Bilecik İli'nin merkez ilçesine bağlı Selöz Köyü'nde bulunan Selöz Baraj Göleti'dir.

2014 yılında yapımı tamamlanan Selöz Baraj Göleti, sulama amaçlı yapılmış ve faaliyetine devam etmekte olan bir baraj göletidir.

Şehir merkezinden, güneybatı yönünde 5 km asfalt bir yol ile Selöz Köyü'ne; buradan sonra toprak bir yoldan, önce 2,5 km güney yönünde ve son olarak 500 m doğu yönünde ilerleyerek, toplamda 8 km gibi kısa bir yolculuğun ardından Selöz Baraj Göleti'ne ulaşılabilir.

Şekil 2.1. Bilecik İlının Türkiye'deki Yeri ve Selöz Baraj Göleti'nin Konumu (Orijinal 2023)

Çalışma için gerekli olan veriler birinci el ve ikinci el kaynaklar olarak iki şekilde elde edilmiştir.

2.1.1. Birinci El Kaynaklardan Elde Edilen Materyaller

Çalışma alanının düzenli aralıklarla ziyaret edilmesi yoluyla yerinde gözlem çalışması ile elde edilen veriler sörvey verilerini oluşturmaktadır. Ziyaretler sırasında alanı kullanan insanların geliş amaçları tespit edilmiş; davranış biçimleri ve alışkanlıkları gözlemlenmiş, çekilen fotoğraflar vasıtasıyla alanda oluşturdukları tahribat belgelenmiştir. Yine bu gözlemler sırasında çalışma alanındaki bitki ve hayvan varlığı konusunda veri oluşturulmuştur.

Çalışma alanının GPS haritalarından ArcGIS programı kullanılarak oluşturulan eğitim grupları ve bakı haritaları yorumlanarak kullanılacak veriler arasına eklenmiştir.

Yerel halk ile yapılan anket çalışması bir diğer veri toplama yöntemi olarak kullanılmıştır. 276 kişilik bir örneklem grubu ile yapılan anket çalışması ile yerel halkın hem alanın mevcut durumu, hem de GPK ile ilgili algıları yoklanmıştır. Anket sonuçları SPSS22 programı yardımıyla analiz edilmiş ve ortaya çıkan istatistik verileri yorumlanarak çalışmada kullanılacak veriler haline getirilmiştir.

Çalışma alanının GPK'ni belirlemek ve değişime olan direncini ölçmek amacıyla hazırlanan ‘‘ Görsel Peyzaj Kalitesi ve Peyzaj Duyarlılığı Değerlendirme Formu’’ bir anket formu haline getirilmiştir. Hazırlanan değerlendirme formunda bulunan ölçütleri 8 Peyzaj Mimarı (4 planlamacı, 4 tasarımcı), 11 Mimar, 2 Çevre Mühendisi ve 1 Şehir Bölge Plancısından oluşan 22 kişilik bir uzman grubunun puanlaması istenmiştir. Anket sonuçları SPSS22 programı kullanılarak analiz edilmiş; ortaya çıkan tablo yorumlanarak faydalı veri haline gelmeleri sağlanmıştır.

Birinci el kaynaklar olarak başvuru son veri elde etme yolu SWOT analizidir. Tespit edilen analiz parametreleri bir anket formu şeklinde düzenlenmiştir. Yine aynı uzman grubundan tespit edilen parametreleri puanlaması istenmiş, anket sonuçları SPSS22 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen istatistik verileri yorumlanarak farklı bir veri grubu oluşturulmuştur.

2.1.2. İkinci El Kaynaklardan Elde Edilen Materyaller

Bilecik İli'nin doğal ve kültürel peyzaj unsurları ile ilgili veriler, devlet kurumlarının ilgili birimlerinin çeşitli yıllarda hazırlamış oldukları raporlardan internet yoluyla elde edilmiştir. Yine aynı raporlardan alınan haritalar da veri olarak çalışmaya dâhil edilmiştir.

Bilecik İli ile ilgili demografik verilere ve turizm istatistiklerine Türkiye İstatistik

Kurumu (TÜİK) internet sayfasından ulaşılmıştır.

Bunların dışında internet üzerinden yapılan literatür taramaları, çeşitli internet kaynakları, belgeseller, kitapçıklar, broşürler, veri elde etmek için kullanılan başkaca ikinci el kaynaklardır.

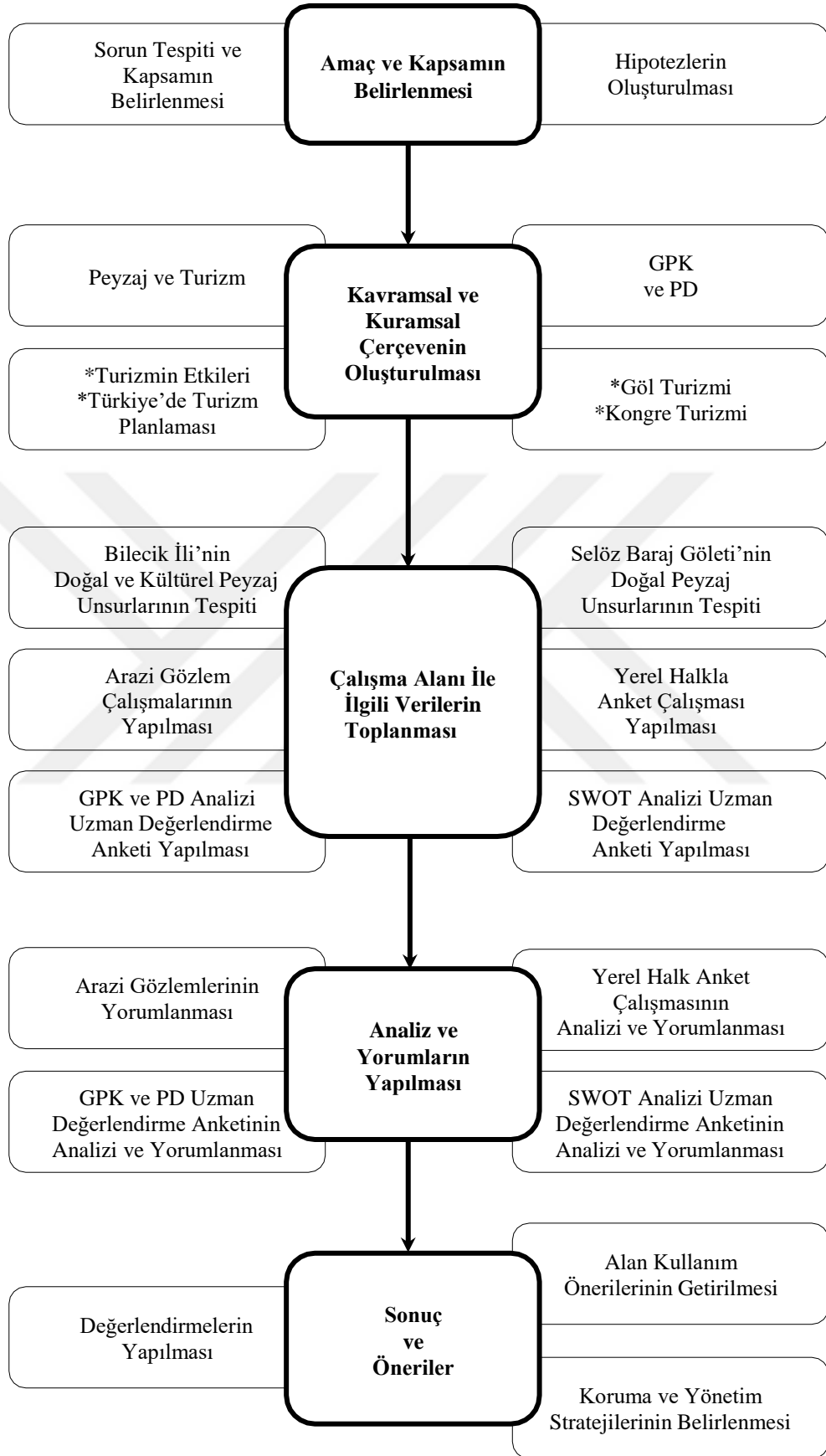
Çalışma alanı ile ilgili daha önceden yapılmış herhangi bir literatüre rastlanmamıştır. Kullanılabilen tek kaynak topografik verilerin elde edildiği CBS haritalarıdır. Bunun dışında, son derece kısıtlı olan baraj inşası ile ilgili internet kaynaklı haberler, mümkün olduğunca verimli bir şekilde kullanılmaya çalışılmıştır. Açıkçası gölet ve çevresiyle ilgili verilerin elde edilmesi, neredeyse sadece arazi gözlemleriyle yani kişisel çabalarla sınırlı kalmıştır.

2.2. YÖNTEM

Çalışmanın yöntem akışı sırasıyla şu şekildedir:

- I. Amaç ve Kapsamın Belirlenmesi
- II. Kavramsal ve Kuramsal Çerçevenin Oluşturulması
- III. Çalışma Alanı İle İlgili Verilerin Toplanması
- IV. Analiz ve Yorumların Yapılması
- V. Sonuç ve Öneriler

Birinci kısım giriş niteliğindedir. İkinci ve üçüncü kısımlar çalışmanın envanter elde etme aşamasını oluşturmaktadır. Dördüncü kısım analiz aşamasını ifade ederken son kısım ise değerlendirme ve sentez çalışmalarının yapıldığı kısımdır.

Şekil 2.2. Tez çalışmasının yöntem akış şeması (Orijinal 2022)

Konuya hazırlık amacıyla yapılmış olan kısa bir giriş bölümünün ardından çalışmanın hipotezlerinin ortaya konduğu; amacının tarif edildiği ve kapsamın çerçevesinin çizildiği “Amaç ve Kapsam” bölümü yer almaktadır. Bu kısımda çalışmanın yapılaş amacı, kullanılacak yöntem ve materyale ait bilgiler ve varmayı hedeflediği sonuç ana hatlarıyla verilmiştir.

Arkasından bu kez çalışma alanı ve konusuyla ilgili geçmiş literatür özetleri 3 başlık altında derlenmiştir.

Birinci başlıktaki özetler “Kavramsal ve Kuramsal Temeller Bakımından Benzer veya İlişkili Çalışmalardan” derlenmiş yerli ve yabancı literatür özetleridir. İçerik olarak, GPK ve PD ile ilgili olan çalışmalar, Göl ve Kongre turizmine ilişkin kavramsal ve kuramsal yaklaşımlar, çalışma alanı ve konusuyla ilişkili olmaları bakımından ayıklanarak özetlenmiştir.

İkinci başlıktaki literatür özetleri, çalışma alanı dışında, Göl ve Kongre turizmi ile ilgili yapılmış olan benzer çalışmalardan oluşmaktadır. Bu kısımda tercih edilen çalışmalar kuramsal temelleri bakımından daha çok, amaç, kapsam, materyal ve yöntem bakımından benzerlikler taşıyan çalışmalardır.

Üçüncü kısımda ise tamamen çalışma alanında veya yakın çevresinde, her bakımdan yakınlık içeren geçmiş literatür çalışmaları derlenmiştir. Çalışmanın ana materyali olan Selöz Baraj Göleti ile ilgili daha önce yapılmış herhangi bir literatür bulunmadığı için, Bilecik İli genelinde özellikle göletlerin materyal olarak tercih edildiği turizm ve rekreasyon konulu literatür derlenmiştir.

Devam eden aşama, çalışmanın üzerine oturtulduğu kavramsal ve kuramsal temellerin literatür taramaları şeklinde yer bulmuştur.

Bu kısımda ilkönce GPK ve PD ile ilgili kavramlar üzerinde durulmuştur. Çalışmanın hipotezleri en çok bu kavramlar üzerine oturmaktadır.

Peyzaj Mimarlığı ve Turizm arasındaki ilişkiye odaklanan sonraki kısımda ana hatlarıyla bu iki kavram arasındaki bağlar anlatılmaya çalışılmıştır. İnsan ve doğa arasındaki bağın Peyzaj Mimarlığı ve Turizm ilişkisi açısından ne denli belirleyici bir etkiye sahip olduğu iddia edilmiş; Turizm Peyzajı ve Peyzaj Turizmi kavramlarına öznel bakış açısıyla açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

Bir başka başlık altında ise turizmin “ekonomik ve sosyo-kültürel etkilerine” yüzeysel, “mekânsal-görsel ve çevresel etkilerine” daha ayrıntılı bir bakış atılmıştır.

Türkiye'nin turizm planlaması, yönetimi ve uygulamalarının masaya yatırıldığı başka bir başlık altında ise öncelikle tarihsel süreç kaba hatlarıyla anlatılmıştır. Ardından bu süreç geçmiş pratikler ve mevcut durum açısından eleştiriye tabi tutulmuş; çarpık politikalardan dolayı yerleşim yerlerinde karşı karşıya kalınan başlıca problemler maddeler halinde sıralanmıştır.

Bu kısımda son olarak alana getirilen kullanım önerilerinin iki ayağını oluşturan "Göl Turizmi" ve "Kongre Turizmi" kavramları ile ilgili genel bilgiler yer almaktadır. Genel tariflerin yapıldığı bu aşamada ayrıca Bilecik İl'inin bu turizm tipleri açısından potansiyelleri anlatılmış ve önerilerin hayata geçirilmeleri durumunda karşılaşılabilecek olası olumlu ya da olumsuz sonuçlarla ilgili öngörüler yapılmıştır.

Materyal ve yöntemin tarif edildiği bölüm çalışmanın ikinci kısmıdır. Hipotezlerin doğrulanması amacıyla birden fazla yönetime başvurulmuştur.

2.2.1 Arazi Gözlem Çalışmaları

Çalışma boyunca alanda düzenli aralıklarla yerinde gözlem çalışmaları yapılmıştır. Gözlem çalışmaları sırasında notlar tutulmuş, sık sık fotoğraflar çekilmiştir. Bu gözlemlerde alanı kullanan insanların davranış biçimleri, alanın mevcut durumu, sahip olduğu problemler, bitkisel ve hayvansal envanteri ile ilgili bilgiler toplanmıştır. Elde edilen veriler tasnif edilerek, alanın peyzaj envanterinin oluşturulmasına katkı sağlanmıştır. Bu aşamada alanda tespit edilen antropojenik etkiler de maddeler halinde listelenmiş, bu etkilerin boyutları çekilen fotoğraflarla belgelenmiştir.

2.2.2. Yerel Halk İle Anket Çalışması Yapılması

Bilecik Merkez İlçesi'nde yaşayan 276 kişi ile yapılan anket çalışmasında 13 soru ve 17 yorum bulunmaktadır. Öncelikle katılımcıların yaş, eğitim durumu ve Bilecik İlindeki ikamet sürelerini sorgulanmıştır. Ankette yaş gruplandırmaları yapılırken dünya genelinde kabul gören X-Y-Z kuşağı yaş aralıkları referans alınmıştır. Buna göre 18-23 yaş aralığında olan grup Z kuşağı, 24-43 arasındaki grup Y kuşağı, 44 ve yukarısı olan grup X kuşağı içerisinde olan katılımcıları tarif etmektedir.

Eğitim durumlarını belirten gruplandırmalar yapılırken katılımcıların en son aldıkları diplomaya göre sınıflandırılması (Attained Education Level), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu (UNESCO) tarafından sürdürülen Uluslararası Standart Eğitim Sınıflandırması (ISCED) istatistik çalışmaları referans alınarak düzenlenmiştir.

Katılımcıların Bilecik İl'inin kalkınması için hangi sektöre ağırlık vermesi gerektiği ile ilgili kritik soruya verdikleri yanıtın ardından, kentin göl turizminin potansiyelin olup olmadığı, varsa potansiyelin değerlendirilip değerlendirilemediği, böyle bir gerekliliğin olup olmadığı ve son olarak kentin konaklama imkânlarının yeterli olup olmadığı sorgulanmıştır.

Devam eden kısım katılımcıların çalışma alanı ile ilgili bazı genel görüşlerinin alındığı kısımdır. Bu kısımda alanın bilinirliği, bir destinasyon ya da rekreasyon alanı olarak tercih edilme sıklığı yoklanmış, katılımcıların çalışma alanında hayata geçebilecek herhangi bir Turizm faaliyetine sıcak bakıp bakmadıkları merak edilmiştir. Bu kısımda son olarak alana getirilen Kongre Oteli yapılması önerisinin katılımcılar arasında bir karşılığı olup olmadığına açığa çıkarılması dolaysız bir soru ile sağlanmaya çalışılmıştır. Son kısımda ise katılımcılardan Selöz Baraj Göleti ile ilgili listelenmiş 17 adet yorumu onaylayıp onaylamadıklarına dair puan vermeleri istenmiştir. İlk 6 yorum katılımcıların alanın mevcut durumu ile ilgili tecrübe ve görüşlerini açığa çıkarmak; son 11 yorum ise alanın GPK ve PD ile ilgili algılarını anlamak üzere hazırlanmıştır. Ankete katılanlara yapılan 17 yorumla ilgili kesinlikle onaylıyorum (5 puan), onaylıyorum (4 puan), karasızım (3 puan), onaylamıyorum (2 puan) ve kesinlikle onaylamıyorum (1 puan) şıklarından herhangi birine yanıt vermeleri istenmiştir.

Her bir soru ya da yorum için elde edilen tüm sonuçlar sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%) değerlerini gösterir şekilde çizelgeler yardımıyla sunulmuş, sonuçlarla ilgili yorumlar çizelgelerin altında yapılmıştır.

Aşağıda hedef kitle örneklem büyüklüğü çizelgesi sunulmuştur. Bilecik İl'inin merkez ilçesinin nüfusu 50 000 – 100 000 arasında olduğu için \pm %5 örnekleme hatası ile en az 245 kişilik bir örneklem grubu sayısına ulaşılması gerektiği görülmektedir. Yapılan anketler sonucunda 276 kişilik bir örneklem sayısına ulaşılmıştır.

Çizelge 2.1. Farklı hedef kitle büyüklükleri ve hata düzeyleri için gerek duyulan örneklem büyüklükleri (Baş 2003)

	$\alpha= 0,05$ için örneklem büyüklükleri		
	\pm %3 örnekleme hatası (d)	\pm %5 örnekleme hatası (d)	\pm %10 örnekleme hatası (d)

Çizelge 2.1. (devamı). Farklı hedef kitle büyüklükleri ve hata düzeyleri için gerek duyulan örneklem büyüklükleri (Baş 2003)

Hedef Kitle Büyüküğü (N)	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2
100	92	87	80	71	49	38
250	203	183	152	124	70	49
500	341	289	217	165	81	55
750	441	358	254	185	85	57
1000	516	406	278	198	88	58
2500	748	537	333	224	93	60
5000	880	601	357	234	94	61
10.000	964	639	370	240	95	61
25.000	1023	665	378	244	96	61
50.000	1045	674	381	245	96	61
100.000	1056	678	383	245	96	61
1.000.000	1066	682	384	246	96	61
100.000.000	1067	683	384	246	96	61

2.2.3. Görsel Peyzaj Kalitesi ve Peyzaj Duyarlılığı Uzman Değerlendirme Anketi

Çalışma alanının GPK'ni ve PD'mı belirlemek amacı ile oluşturulmuş olan bir başka anket çalışması bu sefer uzman kişilere uygulanmıştır.

Tudor (2019)'un "An approach to landscape sensitivity assessment – to inform spatial planning and land management" (Mekansal Planlama ve Arazi Yönetimini Bilgilendirmek İçin Peyzaj Duyarlılık Değerlendirmesine Bir Yaklaşım) isimli çalışması referans alınarak "Selöz Baraj Göleti'nin Görsel Peyzaj Kalitesi ve Peyzaj Duyarlılığı Değerlendirme Formu" başlığı altında bir değerlendirme formu oluşturulmuştur. Tudor (2019)'un çalışmasındaki alana uymayan ölçütler kullanılmazken, 2 adet ölçüt (ses etkisi, renk etkisi) referans çalışmada yer almamasına rağmen belirleyici olması nedeniyle değerlendirme ölçütleri arasına katılmıştır.

Değerlendirme formunda, 22 adet ölçüt bulunmaktadır. Ölçütlerden 7 adedi alanın peyzajı ile ilgili ölçütlerdir ve değerlendirme formunda P1, P2, P3... şeklinde kodlanmıştır. İkinci ölçüt grubu estetik algısal ve deneyimsel açıdan gruplandırılmış yine

7 adet ölçütten oluşmaktadır ve değerlendirme formunda E1, E2, E3... şeklinde kodlanmıştır. Üçüncü ve son ölçüt grubu görsel açıdan değerlendirilmeleri beklenen 8 adet ölçütten oluşmaktadır ve formda G1, G2, G3... şeklinde kodlanmıştır.

8 Peyzaj Mimarı, 11 Mimar, 2 Çevre Mühendisi ve 1 Şehir Bölge Plancısından oluşan 22 kişilik bir uzman grubundan bu ölçütlerin her birisi için puan vermeleri istenmiştir. Her bir ölçüt için verilen Yüksek (5); Yüksek orta (4); Orta (3); Orta düşük (2); Düşük (1) şeklindeki puanlamalar sonucunda çıkan veriler SPSS 22 programı kullanılarak sıklık (N) ve sıklık yüzdelerini (%) gösterir şekilde çizelgeler halinde sunulmuştur.

Bir başka çizelgede de ortalama, mod ve standart sapma değerleri sunulmuş değerlendirme formunun tümüyle ilgili gerekli yorumlamalar çizelgelerin altında yapılmıştır. Uzman görüşleri anketi ve yerel halka uygulanan anketteki benzer sorulara verilen yanıtlar arasında ilişkiler kurulmuş, bu ilişkiler yoruma tabi tutulmuştur. Analiz sonuçlarının yorumlanması yine Microsoft Office programları kullanılarak çizelgelerle desteklenmiştir.

2.2.4. SWOT Analizi Uzman Değerlendirme Anketi

Bu kısımda son olarak çalışma alanına getirilen ‘‘Göl Turizmi ve Kongre Turizmi’’ önerisinin karar alma sürecinde yardımcı olması amacıyla yapılmış olan SWOT analizi, anket yolu ile yine aynı uzman grup tarafından onaya tabi tutulmuştur.

SWOT analizi, bir organizasyonun iç ve dış çevresinin değerlendirilmesine imkân sağlayan bir analiz tekniğidir. SWOT analizi; stratejik bir plan geliştirilmesi, sorun tanımlama ve çözüm oluşturulması aşamalarında kullanılır (Önder ve Polat 2004).

SWOT; İngilizce Strength (organizasyonun güçlü yönlerini ifade eder), Weakness (organizasyonun zayıf yönlerini ifade eder), Opportunity (organizasyonun sahip olduğu fırsatları ifade eder) ve Threat (organizasyonun karşı karşıya olduğu tehditleri ifade eder) kelimelerinin baş harfleri kullanılarak oluşturulmuş oldukça yaygın bir analiz yöntemidir.

Bu analiz sayesinde bir organizasyonun hem mevcut durumu tespit edilir, hem de gelecekte ne duruma geleceği tespit ve tahmin edilir (Önder ve Polat 2004).

Ne var ki SWOT analizlerinde, belirlenen parametrelerin karar verme sürecindeki ağırlıkları ve etki yoğunlukları sayısal olarak değerlendirilememektedir (Surat, 2019). Bu sebeple hazırlanan bir anket formuyla her bir parametre için uzman kişilerden 5: Kesinlikle onaylıyorum, 4: Onaylıyorum, 3: Kararsızım, 2: Onaylamıyorum, 2: Kesinlikle onaylamıyorum şeklinde puan vermeleri istenmiş; puanlama sonuçları SPSS22

veri analiz programı kullanılarak istatistik verileri haline getirilmiş ve yorumlanmıştır.

SWOT analizinin anket yoluyla uzman kişilerin onayına sunulması, analizde sıralanan parametrelerin öznellikten uzaklaşması ve genellikle uygulanagelenin aksine belli sayısal verilere ulaşarak kullanım, koruma ve yönetim stratejilerinin belirlenmesinde daha etkili sonuçlar vermesi bakımından önemli bulunmuştur.

Anket yoluyla yapılan tüm analizlerde ankete katılan yerel halkın ve uzman kişilerin yerinde gözlemleri sayesinde sahip oldukları görüşleri temel alınmış; materyal olarak herhangi bir fotoğraf, video, harita vb. görsel malzeme kullanılmamıştır. Bunun tercih edilmesindeki neden; alanla ilgili özellikle duyuşsal (işitme, dokunma) uyarıların ve bununla sıkı ilişkisi olan spiritüel algının değeriendirilebilmesinin fotoğraf benzeri görsel materyaller kullanıldığında ölçülemeyecek olmasıdır.

Çalışmanın “Sonuç ve Öneriler” bölümünde ilkönce elde edilen tüm veri ve analizlerin genel bir değeriendirmesi yapılmıştır. Değeriendirmeler sonucunda daha önceden belirlenmiş olan hipotezlerin doğru olup olmadıkları yorumlanmıştır.

Ardından tüm veri ve analizlerin yardımıyla çalışma alanıyla ilgili alan kullanım önerileri getirilmiştir. Alan kullanım önerileri maddeler halinde listelenmiş; herhangi bir görsel tasarım ya da betimleme çalışması kullanılmamıştır.

Son olarak Selöz Baraj Göleti için izlenecek koruma ve yönetim stratejileri hakkında tavsiyeler sunulmuştur.

Çalışma alanı ile ilgili koruma ve kullanım önerileri listelenirken alanla sınırlı kalmak yerine, Bilecik İl genelindeki benzer alanların tümüne yönelik çözümlerler yapılması daha gerekli görülmüştür.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Herhangi bir peyzaj parçası çevresinden kopuk anlaşılamayacağı ve herhangi bir turizm destinasyonu, bölgesinden bağımsız değerlendirilemeyeceği için öncelikle Bilecik İl'ini ve çevresini olabildiğince yakından tanımak gerekir.

Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesinin 4'ünde toprakları bulunan ve bu özelliğiyle benzersiz olan Bilecik; 39° ve 40° 31' kuzey enlemleri, 29° 43' ve 30° 41' doğu boylamları arasında yer alır. Doğudan Bolu ve Eskişehir, güneyden Kütahya, batıdan Bursa, kuzeyden Sakarya illeri ile çevrilidir (Anonim 2021a).

3.1. BİLECİK İLİ'NİN DOĞAL PEYZAJ UNSURLARI

Bilecik İlının doğal peyzaj unsurları iklim, hava kalitesi, hidroloji, jeolojik yapı, jeomorfolojik yapı, toprak ve erozyon, orman alanları, flora ve fauna olmak üzere 9 başlık altında toplanmıştır.

3.1.1. İklim

Bilecik ilinde, geçit bölgesinde bulunması dolayısıyla 3 farklı iklim türü görülür: Genel olarak Merkez, Gölpazarı, Osmaneli ve Söğüt İlçelerinde Marmara Bölgesi; Bozüyük, Pazaryeri ve Yenipazar ilçelerinde ise İç Anadolu Bölgesi iklimleri geçerlidir. Ayrıca Gölpazarı, Osmaneli ve Söğüt ilçelerinin Sakarya Irmağı kıyı şeridinde mikro-klima iklim bölgeleri görülmektedir (Anonim 3, 2022).

Bilecik İlinde yıllık yağış toplamı 450 kg/m² dolayındadır. Yağış en çok ocak ve mayıs aylarında düşmektedir. Bulutluluk durumu açısından 92 gün açık, 96 gün kapalı ve 177 gün bulutlu geçmektedir. İl düzeyinde tespit edilen en yüksek sıcaklık 1945 Ağustos'unda 40,6 °C, en düşük sıcaklık ise 1950 Ocak ayında -16 °C olarak bulunmuştur.

Bilecik'te batı ve kuzeybatı rüzgârları etkindir. Ortalama rüzgâr hızı 3,4 m/sn'dir. Yıl içinde rüzgârlar 135 gün kuvvetli rüzgâr ve 17 gün de fırtına şeklinde esmektedir (Anonim 2019).

İl merkezini kapsayan klimatolojik veriler, ilçelerde farklılık göstermekle birlikte bazı veriler aşağıda çizelge halinde verilmiştir.

Çizelge 3.1. Bilecik İl'inin bazı iklimsel verileri (Anonim 2019).

İKLİMSEL FAKTÖR	ÖLÇÜM
Yıllık sıcaklık ortalaması	12,3 °C
Karlı gün sayısı	25 gün
En soğuk ay	Ocak (2,5 °C)
Donlu gün sayısı	55 gün
En sıcak ay	Temmuz (21,7 °C)
Sisli gün sayısı	14 gün
Yıllık ortalama nispi nem	% 66
Kırağılı gün sayısı	25 gün

3.1.2. Hava Kalitesi

Bilecik İli'nin Merkez ve Bozüyük İlçelerinde hava kalitesinin kontrolü amacıyla kurulmuş 2 adet hava kalitesi izleme istasyonu bulunmaktadır. Hava kalitesinin kontrolü konusunda bu istasyonlardan düzenli olarak veri akışı sağlanmaktadır. Bu istasyonlarda 2020 yılında kükürtdioksit (SO₂) ve Toz Partikül Madde (PM₁₀) kirleticilerinin ölçümü yapılmış ve Bilecik için hava kirliliğinin öncelikli bir sorun teşkil etmediği sonucuna varılmıştır (Anonim 2021a).

Çizelge 3.2. 2020 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri (SO₂: µg/m³ ; PM₁₀: µg/m³) ve sınır değerin Aşıldığı Gün Sayıları (AGS)

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	BOZÜYÜK	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS
OCAK	16	0	37	0	OCAK	9	0	38	4
ŞUBAT	14	0	46	3	ŞUBAT	10	0	65	13
MART	8	0	48	4	MART	9	0	65	16
NİSAN	7	0	43	0	NİSAN	11	0	71	18
MAYIS	4	0	42	3	MAYIS	11	0	52	10
HAZİRAN	2	0	37	0	HAZİRAN	11	0	46	7
TEMMUZ	2	0	40	3	TEMMUZ	12	0	45	5
AĞUSTOS	2	0	43	0	AĞUSTOS	2	0	41	1
EYLÜL	4	0	50	2	EYLÜL	7	0	60	13
EKİM	6	0	36	0	EKİM	13	0	71	15
KASIM	6	0	55	8	KASIM	12	0	102	18
ARALIK	23	0	36	0	ARALIK	9	0	61	16

3.1.3. Hidroloji

3.1.2.1. Yüzey Suları

Bilecik ilinin yaklaşık % 90'ı Sakarya Havzasının Orta Sakarya Alt havzasında yer almaktadır. Yüzde 10'luk kısmı ise Göksu Alt Havzası ve Porsuk Alt Havzasında yer almaktadır (Anonim, 2021a).

Şekil 3.1. Bilecik İli'nin içinde bulunduğu Sakarya Havzası (Yaykiran, 2016)

Bilecik İli'nin yüzey sularını akarsular, göl ve göletler oluşturur. İlin en önemli akarsuyu Sakarya Nehri'dir. Rızapaşa Gölü ilin tek doğal gölü olmakla birlikte genellikle sulama amaçlı olarak yapılmış çok sayıda gölet bulunmaktadır.

Çizelge 3.3. Bilecik İli'ndeki akarsular (Anonim 2021a)

Akarsu İsmi	Toplam Uzunluğu (km)	İl Sınırları İçindeki Uzunluğu (km)	Debisi (m ³ /sn)
Sakarya Nehri	827	80	100
Karasu Çayı	65	65	3,6
Söğüt Deresi	25	25	
Sorgun Deresi	20	20	
Karapınar Deresi	13		
Değirmen Deresi	6		
Göksu Çayı	60	25	
Kıralbağı Deresi	16		
Akçay Deresi	13		

Çizelge 3.4. Bilecik İli'nde bulunan göl ve göletler (Anonim, 2021a)

Göl/Gölet	Tipi	Göl/Gölet Hacmi (m ³)	Yapılış Amacı
RIZA PAŞA	Doğal		Sulama
DODURGA	Baraj	19 210 000	Sulama
GÜNYURDU	Baraj	7 400 000	Sulama
KIZILDAMLAR	Baraj	10 700 000	Sulama
KURTKÖY	Gölet	2 579 000	Sulama
DEREKÖY	Gölet		Sulama
BORÇAK	Gölet	618 000	Sulama
YENİPAZAR	Gölet	1 919 000	Sulama
ESERE	Gölet		Sulama
AKÇAY	Gölet	9 750 000	Sulama + İçme suyu
SAVCIBEY	Gölet	534 000	Sulama
ÇALTI	Gölet	4 152 067	Sulama
TARPAK	Gölet	3 107 160	Sulama
SOĞUCAKPINAR	Gölet	1 146 119	Sulama
BÜYÜKELMALI	Gölet	70 000	Sulama
KÜÇÜKELMALI	Gölet	591 000	Sulama
BOZCAARMUT	Gölet	324 000	Sulama
PELİTÖZÜ	Gölet	1 131 000	Sulama
ZEMZEMİYE	Gölet	842 000	Sulama
ÇAVUŞKÖY	Gölet		Sulama
ÇERKEŞLİ	Gölet	1 000 000	Sulama
ZEYVE	Gölet	1 260 000	Sulama
SELÖZ	Gölet	847 011	Sulama

3.1.2.2. Yeraltı Suları

Yeraltı suyu yönünden zengin olmayan Bilecik İl merkezinde belirlenen akiferler, Karasu Çayı boyunca görülen Kuvaterner yaşlı alüvyonlar ile Jura Yaşlı Bilecik kireçtaşlarıdır. Alüvyonun kalınlığı 12-20 m arasında değişmekte olup, açılan sondajlardan 20-52 l/s arasında verim elde edilmiştir. Bilecik kireçtaşları ise kırıklı, çatlaklı ve erime boşluklu olup zayıf akifer özellik göstermektedirler. Açılan sondaj kuyuları ile elde edilen yeraltı suyunun kimyasal analiz sonuçlarına göre sertlik dereceleri 28,5-48 FS^o (orta sert) arasında değişmektedir. Alüvyon akiferleri az tuzlu, az sodyumlu, kireçtaşlarının suları orta tuzlu, orta sodyumlu olup C2S1 ve C3S1 sınıfındadırlar (Anonim 2021a).

Bozüyük Ovası'ndaki en önemli akiferler Kocadere Vadisi boyunca görülen Neojen yaşlı kumtaşı-çakıl taşı ardalanmasından oluşan filiş ile kireçtaşlarıdır. Alüvyon kalınlığı 8-26 m arasında değişmektedir. Alüvyonda açılan sondaj kuyularından ortalama 8 l/s, 200 m kalınlıktaki Neojen filişte açılan sondaj kuyularında ise 15-20 l/s yeraltı suyu alınabilmektedir. Ovadaki yeraltı suyu, beslenme alanına düşen yağış ve yüzeysel akıştan olmaktadır. Ovada 9,3x106 m³/yıl yeraltı suyu yıllık emniyetli rezervi belirlenmiştir. Açılan sondaj kuyularından alınan yer altı suyu örneklerinin kimyasal analiz sonuçlarına göre su sınıfı C2S1dir. Ovadaki yeraltı suyu birçok fabrika tarafından sanayi suyu olarak

kullanılmaktadır (Anonim 2021a).

Gölpazarı Ovası'ndaki akifer birimler Kuvaterner yaşlı alüvyonlar ile Paleosen yaşlı filiş ve kireçtaşıdır. Bunlar serbest ve basınçlı akifer özelliktedir. Alüvyon kalınlığı 5-25 m arasında değişmektedir. Ovada açılan sondaj kuyularından 4-50 l/s yeraltı suyu alınabilmektedir. Basınçlı akifer özelliğinden dolayı bazı kuyular artezyen yapabilmektedir. Akiferlerdeki yeraltı suyu, beslenme alanına düşen yağıştan süzülme ve drenaj alanındaki yüzeysel akıştan süzülme yoluyla beslenmektedir. Ovada 3,5 x 106 m³/yıl yeraltı suyu rezervi belirlenmiş olup 2,45 x 106 m³/yıl yıllık emniyetli rezerv tespit edilmiştir. Açılan sondaj kuyularından alınan yer altı suyu örneklerinin kimyasal analiz sonuçlarına göre suyun sınıfı C2S1 dir. Ovadaki yeraltı suyu Gölpazarı, Çımışkı, Arıcaklar Sulama Kooperatiflerince tarımsal amaçlı sulamalarda kullanılmaktadır (Anonim 2021a).

Sakarya Vadisi boyunca uzanan ortalama 20 m kalınlıktaki alüvyonlar akifer özelliktedirler. Doğrudan Sakarya Nehrinden beslenmektedirler. Açılan sondaj kuyularından 60-100 l/s yeraltı suyu alınabilmektedir. Sakarya Nehri boyunca yer alan İnhisar-Yenipazar'da 10 x 106 m³/yıl, Vezirhan-Bayırköy-Karaağaç'ta 23,5 x 106 m³/yıl, Osmaneli Ovasında 4x106 m³/yıl yeraltı suyu rezervi belirlenmiştir. Sular C2S1 sulama suyu sınıfındadır. Vadideki yeraltı suları pompaj sulaması şeklinde tarımsal amaçlı sulamalarda kullanılmaktadır (Anonim 2021a).

3.1.2.3. Su Kaynaklarının Kalitesi

Ülkemizde geçerli olan içme suyu standartlarında (TS 266), nitrat için müsaade edilebilir maksimum değer 45 mg/L olarak tanımlanmaktadır. Avrupa Birliği 50 mg/L'lik bir üst sınır belirlemişken, ABD Çevre Koruma Ajansı (EPA) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından 10 mg/L Nitrat-N (45 mg/L Nitrat) üst sınır olarak tanımlanmaktadır (Akkurt vd. 2002). Bilecik İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nün 2020 yılı analiz sonuçları aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge 3.5. Bilecik İli 2020 yılı yüzey ve yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları (Anonim, 2021a).

NUMUNE ALINAN YER	KAYNAĞIN CİNSİ	Yıllık Ortalama Nitrat Değeri (mg/L)
Kızıldağlar Göleti Kızıldağlar	Yüzey	1,98
Karasu Çayı Bayırköy	Yüzey	19,30
Balıkçı Sakarya Nehri Kızılburun Bayırköy	Yüzey	11,70

Çizelge 3.5. (devamı). Bilecik İli 2020 yılı yüzey ve yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları (Anonim, 2021a).

Kargılı Köprüsü Sakarya Nehri İnhisar	Yüzey	9,46
Dodurga Göleti	Yüzey	1,31
Ertuğrulgazi Göleti Sırhoca-Söğüt	Yüzey	1,01
Reşadiye Mahallesi (Doğal Çeşme) Gölpaazarı	Yeraltı	21,30
Beşevler Beşevler Köyü Osmaneli	Yeraltı	45,35
Köy Yanı Adem Ütük Tarlası Kandilli Köyü Bozüyük	Yeraltı	10,46
Dereköy /Pazaryeri	Yeraltı	13,61
Yeniköy /Merkez	Yeraltı	-
Bozalan Köyü/ Bozüyük	Yüzey	3,58
Hamitabat Köyü / Söğüt	Yüzey	10,71
Hamitabat / İçme Suyu Kaynağı	Yeraltı	184,00
Geçitli / İçme Suyu Deposu	Yeraltı	156,33
Çerkeşli	Yeraltı	54,62
Üyük /Gölpaazarı	Yeraltı	23,85
Kazancı/Osmaneli	Yeraltı	400,95
Selimiye İçme Suyu Kaynağı	Yeraltı	42,40
Ericcek içme Suyu kaynağı	Yeraltı	47,30
Medetli içme Suyu Kaynağı	Yeraltı	81,85
İnhisar -Akçasu	Yüzey	2,67
Pazaryeri - Bakraz	Yüzey	0,46
Yenipazar - Kocaçay Deresi	Yüzey	5,91
Yenipazar - Danişment Köyü Su Kuyusu	Yeraltı	56,21
Gölpaazarı Belediyesi Su Kuyuları	Yüzey	19,96
Merkez -Kınık Köyü Kuyu	Yeraltı	136,50
Merkez -Beyce Köyü Su Kuyusu	Yeraltı	59,90
Merkez Okluca Köyü - İmece Deresi	Yeraltı	2,13
Merkez Bekdemer Köyü -Sorgun Çayı	Yüzey	14,32
Merkez -Aşağıköy Güvence Deresi	Yüzey	12,90
Osmaneli/Kazancı - Göynük Çayı	Yüzey	2,57
Osmaneli/Düzmeşe Köyü Göksu Çayı	Yüzey	11,70
KurşunluGölpaazarı	Yüzey	85,50
Gölpaazarı-Ova	Yeraltı	46,09
Çukurören	Yeraltı	13,45
Yenipazar Göleti	Yeraltı	1,10
Sürüm Çayı	Yüzey	0,61

Tarımsal faaliyetlerin su kaynakları üzerindeki baskısı özellikle tarımın geniş alanlarda yapıldığı Sakarya Nehri kıyılarında fazladır. İlde seracılığın popüler olması sebebiyle nispeten verimli bir sulama yapıldığından bahsedilebilir. Ancak örtülü tarım faaliyetlerinde görüleceği üzere gübre ve ilaç kullanımından özellikle yakın yüzeysel su kaynakları olumsuz yönde etkilenmektedir. Yeraltı suyu kaynaklarının nispeten fazla olduğu ovalarda (Gölpaazarı Ovası vs.) yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklı bir kirlenmeden söz edilebilir (Anonim 2021a).

Bilecik ilinde su kirliliği önemli bir çevre sorunudur. Bu durumun ortaya çıkmasında, ildeki belediyelerde atık su arıtma tesisi bulunmayışının payı çok büyüktür. Evsel nitelikli

atık suların herhangi bir arıtıma tabi tutulmadan doğrudan deşarj edilmesi özellikle tarımsal faaliyetler için risk taşımaktadır (Anonim 2021a).

3.1.4. Jeolojik Yapı

Bilecik arazisi Jeolojik yapı olarak Mezozoik'den Kuaterner'e kadar çeşitli katmanlardan oluşmuştur. Bu katmanlar milyonlarca yıl kıvrılmaya maruz kalarak bugünkü durumlarını almışlardır. Bilecik ilinin temelini oluşturan Paleozoik yaşlı başkalaşım kütleleri, özellikle Bozüyük- Dodurga'da ve batıda Merkez ilçe ile Pazaryeri arasında yaygındır. Gnays, Şist ve Mermer gibi kütleler arasına Granit sokulmuştur. Mezozoik yaşlı kireç taşları ilin doğu ve batısında görülür. Bunlar küçük masifler halinde paleozoik yaşlı oluşumları örtmektedir. Neojen tortulları özellikle Sakarya nehri çevresinde yaygındır. Bu yörede kireçtaşı başta olmak üzere, kumtaşı ve konglomeralar mevcuttur. İlde en genç oluşumlar olan Kuaterner alüvyonları, akarsuların yatak çevrelerinde ve ovaların tabanlarında görülür. İlin jeoloji haritasına bakıldığı zaman birbirinden farklı üç tektonik yapı karşınıza çıkar. Bunlar Eskişehir dip kıvrımı, Bilecik- Osmaneli serisi ve Geyve-Armutlu dip kıvrımıdır (Aygün, 1998).

3.1.3.1. Depremsellik

Bilecik sınırları içerisinde yer alan yerleşim yerlerinden Bilecik merkezi, Yarhisar, Gölpazarı ve Osmaneli 1. derece, Küplü, Bozüyük, Dodurga, İnhisar, Pazaryeri, Söğüt ve Yenipazar 2. derece deprem kuşağında bulunmaktadır. Bilecik İli 1. ve 2. derece deprem kuşaklarında yer almasına rağmen can ve mal kaybına neden olan büyük ölçekli deprem olaylarına maruz kalmamıştır. İl bütününde aktif sayılabilecek büyük ölçekte faya rastlanılmamıştır. Ancak 1956 yılında Eskişehir ilinde meydana gelen 7,8 şiddetindeki deprem ili de etkilemiş, 17 Ağustos 1999 tarihli 7,4 şiddetindeki Marmara depremi ile 12.11.1999 tarihli 7,2 şiddetindeki Bolu-Düzce depremi ili etkilemesine rağmen, can ve mal kaybına yol açmamıştır. Bilecik'in deprem kuşağında olması nedeniyle meydana gelebilecek şiddetli bir depremde ilin tamamı etkilenebilecektir (T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü; 'Bilecik Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023')

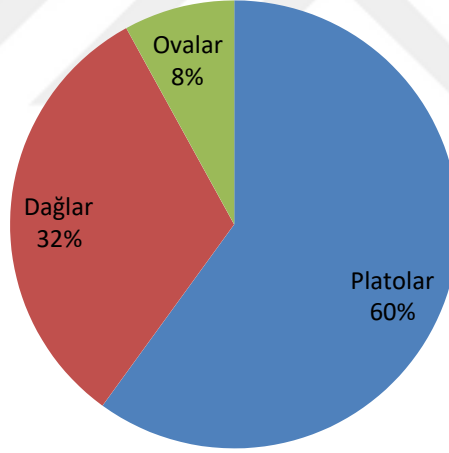
3.1.5. Jeomorfolojik Yapı

Bilecik ili coğrafi yapı bakımından derin vadilerle yarılmış yüksek düzlüklerden oluşan bir plato karakterindedir. Ayrıca coğrafi bölgelerin kesişme noktasında bulunması sebebiyle, bu bölgelerin kendine has özelliklerinin bir arada bulunduğu bir alandır.

Çünkü Kuzey Anadolu kenar kuşak dağlarının başlangıç merkezi, İç Anadolu platolarının başlangıç yeri ve Marmara bölgesinin kıyı, akarsu ve ovalarının sona erdiği alanların tamamı ilin sınırları içinde yer almaktadır (Aygün, 1998).

Kuzey Anadolu kenar dağlarından olan Köroğlu dağları, ilin topraklarından başladığından dolayı arazinin batıdan doğuya doğru birden yükselmesine neden olur. Bozüyük Ovası, Sakarya ve Karasu vadileri ise düzlükleri ve en önemli tarım arazilerini oluşturur. Sakarya nehri, ili kuzey-güney yönünde iki bölüme ayırır. Dağlar da bu nehrin her iki yakasında devam eder (Aygün, 1998).

Bilecik arazisinin yüzey şekillerine göre oranına bakıldığında zaman %60'ını platolar, %32'sini dağlar ve %8'ini ovaların oluşturduğunu görürüz. Arazinin %32'sini kaplayan dağların yükseltisi 1500 metreyi geçmeyen tepeler şeklindedir. Merkez ilçenin en yüksek tepesi 1150 m. ile Dokuz Öküz tepesidir. Diğer önemli başlıca tepeler ise Çay tepe (786 m), Kavşak tepe (624 m), Yediler tepesi (576 m) ve Dedekaya tepesi (540 m) dir (Aygün, 1998).

Şekil 3.2. Bilecik İli yüzey şekillerinin genel dağılımı

İl merkezine 35 km uzaklıktaki Osmaneli ilçe merkezinin batısında 926 m yükseltideki Avdantepe, doğusunda ise 922 m yükseltideki Yaylak tepe yer alırken, güneyinde 805 m yükseklikteki Kuru Dağı bulunur. Bilecik ilinin doğu topraklarında yer alan Gölpazarı ilçesinin batı bölümünde Sakarya Irmağına yakın Meryem Dağı ve Göl Dağı ile Kurşunlu Tepeleri bulunur. Güneyinde ise Hasan Dağı ve Şahinler Tepeleri bulunur. Bilecik ilinde ovalık araziler çok az bir yer işgal etmektedir. Bu alanlar da büyük düzlükler halinde değil, akarsularla parçalanmış arazilerle akarsu kenarlarındaki düzlüklerden oluşmaktadır (Aygün, 1998).

Bilecik yerleşim alanının merkezini oluşturan kesim, eğimi %5-15 ve %15-25 arasında değişen bir arazide yer almaktadır. Arkeolojik sit alanının bulunduğu bölgede eğim ise %25'in üzerindedir. Yerleşme yer yer dalgalı bir arazide yer aldığı için istasyon mahallesinin kuzey ve kuzeybatısında da %25'in üstünde eğime rastlanmaktadır. Karasu Çayının bulunduğu vadiye geçildiğinde ise eğim azalarak düzlüğe çıkılmaktadır. Yerleşmenin kuzeyine gidildikçe dalgalanmanın azaldığı görülmektedir (Aygün, 1998).

3.1.6. Toprak ve Erozyon

Bilecik İl'inin toprak yapısı bölgelere göre değişkenlik göstermekle birlikte, genel olarak kumlukilli ve kumlu-tınlı olup, kireç oranı yüksektir. Bilecik İl'inde en geniş alanı, kahverengi orman toprakları kaplamaktadır. Bunlar Söğüt ve Gölpazarı ilçeleri dolaylarındaki dağ yamaçlarında ve yaylalarında yer alır. Bilecik İl'indeki ovaları oluşturan alüvyal topraklar grubunda yer alan hidromorfolojik alüvyal topraklar Sakarya Nehri kıyılarında oluşmuş topraklardır. Tarla tarımına ve meyveliğe çok elverişli, derin azonal topraklardır. İlde alüvyal toprakların en çok alan kapladıkları yöreler Gölpazarı, Osmaneli, Bilecik Merkez ve Söğüt İlçeleridir. Bilecik İl genelinde alüvyal toprakların toplamı 17.546 ha olup, %69,8'i 1. sınıf arazilerde görülmektedir ve %39'u sulu tarım alanıdır. Alüvyal topraklar, üzerlerinde her türlü kültür bitkisinin yetiştirilmesine elverişli ve üretken topraklar olarak tanımlanabilir, ancak Bilecik İl'i'nde yer alan alüvyal toprakların bazılarında tuzluluk, bazılarında ise hem tuzluluk hem de sodiklik tespit edilmiştir. Sakarya Nehri'nin geçtiği alüvyal ovaların eğimi %1-2 arasında değişmektedir. Ovaların kuzey ve güney yamaçlarındaki toprakların eğimi, kimi yerde %40'ın üzerine çıkmaktadır ve genellikle aşınmış topraklarla örtülüdür. Genellikle yaprağını döken orman altında oluşan kireçsiz kahverengi orman topraklarına İl'in tüm ilçelerinde rastlamak mümkündür. Bu topraklar özellikle Söğüt, Bozüyük, Pazaryeri ve Merkez İlçe'de yoğunluk kazanmaktadır. Oluşumlarında kalsifikasyonun rol oynadığı, bu işlem sonucu profillerinde çok miktarda kalsiyum bulunan, doğal drenajları iyi, organik madde içeriği orta düzeyde olan, reaksiyonu nötr veya alkali kahverengi topraklara ise İl'de Bozüyük, Söğüt ve Bilecik Merkez İlçede rastlanır. Asit ana madde üzerinde olduğu kadar, kireç taşı üzerinde de oluşabilen ve doğal drenajları iyi olan kireçsiz kahverengi toprakların büyük bir bölümü İl'in Söğüt İlçesi'nde az kısmı da Bozüyük İlçesi'ndedir. İntrazonal toprakların kalsimorfik grubuna dâhil olmayan, özelliklerini kireçli ana maddeden alan ve zonal topraklara göre çok zayıf olan rendzino toprakların tamamı ise Bozüyük İlçesi'nde bulunmaktadır (Anonim, 2007).

Bilecik İli topraklarında bitki yetişmesini ve tarımsal kullanımı kısıtlayan etkinlik dereceleri yer yer değişen erozyon, toprak sağlığı, taşlılık, drenaj bozukluğu, tuzluluk ve sodiklik gibi, bazı problemler bulunmaktadır. İl içinde drenaj bozukluğunu gösteren sahalarda tuzluluk-sodiklik görülmektedir. Bu problemlerin Bilecik İlindeki topraklarda ortaya çıkmasının başlıca nedenleri; düz arazilerde taban suyu seviyesinin yüksek olması nedeniyle tuzun üst topraktan yıkanmaması, yukarı arazilerden yıkanan tuzların düzlüklerin çukur kısımlarında birikmesi ve düşük kalitede sulama suyu kullanılması ile yeterli drenaj bulunmamasıdır (Anonim, 2007).

Bilecik'te su erozyonu yaygın bir problem olup; taban arazileri hariç, hemen her yerde görülmektedir. Bu arazilerde bilinçsiz ve gereğinden fazla sulama yapılması ve bitki örtüsünün tahribatı, erozyon problemini ortaya çıkarmaktadır. İlde doğal örtü tahrip edilerek dik ve çok dik eğimli yerlerde hiçbir koruma önlemi alınmadan tarım yapılması nedeniyle, erozyon şiddetlenmektedir (Anonim, 2007).

Bilecik-Osmaneli arasındaki dağ sırası bozuk kayalı, Gölpazarı'na doğru kalker kriter olup, burada toprak sığ ve verimsizdir (Anonim, 2007).

Bilecik İli genelinde; toprak reaksiyonunun (pH) nötr olduğu, ancak küçük alanlarda asidik ve alkali olduğu görülmektedir (Anonim, 2007).

Arazide eğim arttıkça erozyonun şiddeti de artmaktadır. Bu da toprağın biyolojik, kimyasal ve fiziksel karakterini olumsuz yönde etkilemekte ve verimi azaltmaktadır. Erozyon aynı zamanda toprağın derinliğini de azaltacağı için, bitkiler yetişebilecekleri uygun derinlikte toprak bulamamaktadırlar. Topraktaki su miktarındaki azalma, derinlikle birlikte bitki besin maddeleri ve organik maddedeki düşüş de erozyonun etkileri arasındadır (Menteşe ve Koca, 2022).

Köy Hizmetleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğünce yapılan çalışmalarda, Bilecik İli arazilerinin %72,8'i (315.000 ha.) orta şiddetli ve çok şiddetli erozyona maruz olduğu tespit edilmiştir. Yanlış arazi kullanımı, yanlış tarım tercihleri bu erozyon tehlikesini daha da ciddi ve endişe verici seviyelere ulaştırmıştır (Anonim 2021a).

3.1.7. Orman Alanları

Bilecik'te ana flora kızılçam ormanlarıdır. Kızılçam ormanlarının yanı sıra iklim çeşitliğinin fazla olması nedeniyle bitki çeşitliliği bakımından oldukça zengin bir bölgededir. Bilecik ilinde, Sakarya havzası çevresindeki mikro klima etkisi sayesinde Marmara bölgesindeki en iyi yetişme yerinde olan kızılçam; Muratdere ve Dodurga'da

optimal düzeyde yetişen göknar, kuzey 62 bakılı alanlarda kayın gibi pek çok çeşit bitki türü bulunmaktadır. Kızılçam ormanlık alanların %31,8'ini; meşe 31,5'ini; karaçam ise %22,7'sini oluşturmaktadır. (Bilecik İli Ormancılık Faaliyetleri Eylem Planı, 2014-2018). Bilecik'te 228.675,0 hektar ormanlık alanda; 135.408,0 (%59,2) hektar normal orman alanı; 93.267,0 (%40,8) hektar alan bozuk orman alanıdır (Güney, 2018).

3.1.8. Flora

(Öztürk ve Ocak, 2020)'ye göre Bilecik'te 109 familyaya ait 552 cins, 1396 tür ve türaltı takson tesbit edilmiştir. En büyük familya Asteraceae (148 tür), ikinci Fabaceae (132 tür)'dir. En büyük cinsler ise 23 türle Astragalus L. ve 20 türle Trifolium L. dur. IUCN (*International Union for Conservation of Nature*)' in kırmızı listeye alınmış tehdit altındaki tür kategorilerine göre, 65 bitki taksonu risk altında bulunmaktadır. Risk altındaki taksonların 50'si LC, 8'i NT, 5'i, VU, 1'i CD ve 1'i CR kategorisinde bulunmaktadır. Araştırma alanındaki bitki taksonlarının fitocoğrafik bölgelere dağılımı ise; % 9.02'si İran-Turan, % 6.94'ü Akdeniz ve % 11,1'i Avrupa-Sibirya elementi şeklindedir. Çok bölgeli veya fitocoğrafik bölgesi bilinmeyenlerin oranı ise % 65.96'dır. Bu taksonlardan 90 tanesi endemiktir ve bölgedeki endemizm oranı % 6.44 'dür.

Bilecik topraklarının nerdeyse yarısının ormanlık olduğundan ve geçiş iklimi üzerinde bulunduğundan bahsetmiştik. Bu durum hem nicelik hem de çeşitlilik bakımından kayda değer bir bitki varlığını beraberinde getirmiştir. Ormanlarda hâkim olan bitki türleri aşağıdaki gibidir:

Çizelge 3.6. Bilecik Ormanlarında hakim olan bitki türleri (Anonim 2021a)

AĞAÇ ve AĞAÇCIK TÜRLERİ		ÇALI VE OTSU BİTKİ TÜRLERİ	
LATİNCE İSMİ	TÜRKÇE İSMİ	LATİNCE İSMİ	TÜRKÇE İSMİ
<i>Pinus brutia</i>	Kızılçam	<i>Corylus avellana</i>	Adi Fındık
<i>Pinus nigra</i>	Karaçam	<i>Qercus coccifera</i>	Kermes Meşesi
<i>Pinus sylvestris</i>	Sarıçam	<i>Rubus spp</i>	Böğürtlen türleri
<i>Abies nordmanniana</i>	D.Karadeniz Göknarı	<i>Cistus spp.</i>	Laden

Çizelge 3.6. (devamı). Bilecik Ormanlarında hakim olan bitki türleri (Anonim 2021a)

<i>Fagus orientalis</i>	Doğu Kayını	<i>Erica mediteranea</i>	Funda
<i>Juglans regia</i>	Adi Ceviz	<i>Pteridium aquilinum</i>	Kartal Eğreltisi
<i>Qercus cerris</i>	Saçlı Meşe	<i>Graminase spp.</i>	Çayır otları
<i>Fraxinus excelsior</i>	Adi Dişbudak	<i>Laurus nobilis</i>	Akdeniz Defnesi
<i>Populus tremula</i>	Titrek Kavak	<i>Juniperus spp</i>	Ardıç Türleri
<i>Tilia tomentosa</i>	Gümüşi Ihlamur	<i>Arbutus unedo</i>	Kocayemiş
<i>Pistacia terebinthus</i>	Çitlenbik-Menengiç	<i>Crataegus spp.</i>	Alıç Türleri
<i>Arbutus andrachne</i>	Sandal Ağacı	<i>Thymus spp.</i>	Kekik Türleri
<i>Ficus carica</i>	İncir	<i>Cornus alba</i>	Kızılcık

Bunların dışında vurgulanması gereken bir bitki türü ise *Humulus lupulus* yani Şerbetçiotu'dur. Bira imalatında kullanılan bu endüstriyel bitkinin Pazaryeri ilçesinde geniş çaplı ekimi yapılır.

3.1.9. Fauna

Bilecik ili yaban hayvanları açısından da oldukça zengin bir bölgededir. Ancak ne yazık ki il genelinde kaçak avlanma oldukça yaygındır. Bu durum, kontrolsüz doğal alanların korunması konusunda çözümler üretilmesi gerektiğinin ne kadar acil bir konu olduğunu bir kez daha hatırlatır.

Çizelge 3.7. Bilecik yaban hayatında gözlemlenen hayvan türleri (Anonim 2021a)

KUŞLAR		MEMELİLER	AMFİBİLER VE SÜRÜNGENLER	BALIKLAR
Şahin	Bıyıklı Sumru	Ayı	Gece Kurbağası	Kızıllkanat
Kaya Kartalı	Kaya Güvercini	Yaban Domuzu	Ova Kurbağası	Yayın
Atmaca	Tepeli Guguk	Dağ Keçisi	Sığilli Kurbağa	Sazan
Ishak Kuşu	Peçeli Baykuş	Geyik, Karaca	Kara Yılan	Tatlı su kefali
Doğan	Puhu Kuşu	Kurt	Uysal Yılan	Alabalık
Keklik	Çobanaldatan	Çakal	Çukur Başlı Yılan	Turna
Çalı Serçesi	Kızıl Kırlangıç	Sansar	İri Yeşil Kertenkele	Kum balığı
Küçük Batağan	Dağ Bülbülü	Tilki	Trakya Kertenkelesi	
Küçük Karabatak	Taşkuşu	Çizgili Sırtlan	Kara Kaplumbağası	
Küçük Balaban	Bıyıklı Ötleğen	Tavşan		
Gri Balıkçı	Benekli Sinekkapan	Sincap		
Küçük Sakarca	Akyanaklı Baştankara	Orman Sıçanı		
Pasbaş Patka	Alaca Örümcek Kuşu	Sivri Burunlu Cüce Fare		
Ala Doğan	Kızıl Kirazkuşu	Kızıl Sırtlı Fare		
Kocagöz	Bıldırcın	Kaya Faresi		
Çulluk	Üveyik	Köstebek		

Bu hayvanların dışında, kanatlı, kanatsız böcekler ve toprakta yaşayan canlı organizmalar listeye dâhil edilemeyecek kadar çok ve çeşitlidir.

3.2. BİLECİK İLİ’NİN KÜLTÜREL PEYZAJ UNSURLARI

Bilecik İlinin kültürel peyzaj unsurları; tarihsel gelişim, yönetsel yapı, demografik yapı ve eğitim, ekonomik ve sektörel yapı, ulaşım ve lojistik, arazi kullanımı, Bilecik ve Turizm olmak üzere 7 başlık altında incelenmiştir.

3.2.1. Tarihsel Gelişim

2019 yılında Bilecik’in merkez ilçesi, Bahçelievler Mahallesi’nde yaşayan bir kişi, apartman bloklarının arasındaki boş arazide tesadüfen fark ettiği tuhaf seramik parçalarını, merakını gidermek amacıyla Bilecik Arkeoloji Müzesi’ne götürür. Uzmanlar yaptıkları laboratuvar çalışmalarının ardından apar topar seramiklerin bulunduğu araziye gidip incelemeler yaptıktan sonra bir an evvel kazı çalışması yapılması gerektiğine karar verirler. Çünkü seramiklerin tesadüfen bulunduğu boş arazideki buluntular tamı tamına dokuz bin yıl öncesine tarihlenmektedir (Anonim 4, 2022). Yapılan kazılar Batı Anadolu’nun şimdiye kadar tespit edilmiş en eski yerleşiminin varlığını ortaya çıkarmıştır. Mahalle sakininin bulduğu seramiklerin geçmişi, Anadolu’nun bilinen en erken seramik kalıntılarına ev sahipliği yapan sekiz bin yıllık Çatalhöyük’teki seramiklerden bile eskiye; nerdeyse “Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem” olarak adlandırılmış olan döneme dayanmaktadır (Anonim 5, 2023).

Kentin Antik Çağdaki hayatı, tarih kaynaklarında Bilecik’i de içine alan Bitinya (Bithynia) bölgesinin genel tarihi içinde gösterilir. Bitinya bölgesinin bilinen tarihi M.Ö. 1950’lerde burada yaşayan Trakya kavimlerinden Thyenler ile başlar. Bölge daha sonra Mısır, Hitit, Frig, Kimmer, Lidya, Pers, Makedonya, Bitinya Krallığı, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğunun yönetimine geçmiştir. Bilecik’in bilinen ilk adı, Rumca Bele (şirin) ve Koma (köy) kelimelerinden türemiş olan Belekoma’dır. Tarihte pek çok kavmin uygarlık ve egemenliğine sahne olan Bilecik, Kayı Boyu’nun Orta Asya’dan 400 çadırla gelip Söğüt’te, Osmanlı Devleti’nin kuruluş merkezliğini yaptığı yerdir. İlin tarihçesinin çok eskilere dayanması ve Osmanlı’nın kurulduğu yer olması ayrıcalığı yanında, Kurtuluş Savaşı’nda verdiği çetin mücadeleler ve kazanılan zaferlerle Cumhuriyetin kuruluşunda da önemli bir role sahip olmuştur (Anonim 6, 2023).

Biraz soluklanmak adına, sonsuz minnet borçlu olduğumuz, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün, Kurtuluş Mücadelesi sırasında yaptığı tarihi Bilecik İstasyon Görüşmesini anlattığı ders niteliğindeki anısını nakletmek istiyorum. Saygı ve hürmetle:

“Saygıdeğer Efendiler, müsaadenizle bu hikâyeyi şimdilik burada bırakacağım. Aynı günde, yani 5 Aralık 1920'de Bilecik istasyonunda bekleyen Ahmet İzzet Paşa hey'etine temas edeceğim: Hatırınızdadır ki, İzzet Paşa'nın istek ve teklifi üzerine, kendileriyle Bilecik'te görüşülmesine karar verilmişti.

Hey'et, ayın dördünden beri beni Bilecik istasyonunda bekliyordu. Bu hey'et, İzzet ve Salih Paşa'larla elçilerden Cevat, Ziraat Nâzırı Hüseyin Kâzım, Hukuk Müşaviri Münir Bey'lerden ve Hoca Fatin Efendi 'den kurulmuştu.

Bilecik istasyon binasının bir odasında birleştik. İsmet Paşa da beraberdi. Görüşme şöyle geçti: Ben, ilk söz olarak «Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Hükûmeti Başkanı» diye kendimi tanıttıktan sonra: «Kimlerle müşerref oluyorum?» sorusunu yönelttim.

Salih Paşa, benim maksadımı kavrayamadığı için, kendisinin Bahriye ve İzzet Paşa'nın da Dâhiliye Nâzırı olduğunu söylemeye çalışırken, ben derhal, İstanbul'da bir hükûmet ve kendilerini o hükûmetin üyeleri olarak tanımadığımı; eğer İstanbul'daki bir hükûmetin nâzırları olarak görüşmek istiyorlarsa, kendileriyle görüşmekte mazur olduğumu bildirdim. Ondan sonra kimlik ve yetki söz konusu edilmeden görüşülmesi uygun bulundu.

Konuşmanın bazı safhalarında, Ankara'dan bizimle birlikte gelen bazı milletvekili arkadaşları da buldurdum. Birkaç saat süren konuşmadan, gelen kimselerin esaslı hiçbir bilgi ve kanaate sahip olmadıkları anlaşıldı. Sonunda, kendilerine İstanbul'a dönmelerine izin vermeyeceğimi ve beraberce Ankara'ya gideceğimizi bildirdim.” (Anonim 7, 2023).

Bilecik Kurtuluş Savaşından çok büyük yaralar alarak çıkmış, savaşın getirdiği sosyal ve ekonomik çöküntü nedeniyle Cumhuriyet dönemine oldukça güçsüz başlamıştır. 1920'lerde 12.000 olduğu tahmin edilen şehir nüfusu, Kurtuluş savaşından sonra 4.000'e kadar inmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında ise Bilecik merkezin nüfusunun çoğunluğunu oluşturan Rumlar, Lozan Mübadelesiyle (1924-1928) Yunanistan'a gönderilmiş, oradan getirilen Müslüman muhacirler ise Bilecik'in çeşitli yerlerine yerleştirilmişlerdir (Anonim 8,

2023).

3.2.2. Yönetmel Yapı

Önce Anadolu Eyaleti'nin Sultanönü (Eskişehir) Sancağı'na bağlı bir kaza merkezi iken, 19. yüzyılda Hüdavendigâr (Bursa) Eyaleti içinde Ertuğrul Sancağının merkezi olmuştur. Bu dönemde Ertuğrul sancağı, Bilecik merkez olmak üzere İnegöl, Yenişehir ve Söğüt ilçelerinden oluşmaktaydı. 1924 yılında il olan Bilecik'in Merkez, Bozüyük, Gölpaazarı, İnhisar, Osmaneli, Pazaryeri, Söğüt ve Yenipazar'dan oluşan 8 ilçesi, 11 Belediyesi ve 243 köyü bulunmaktadır (Anonim, 2019).

3.2.3. Demografik Yapı ve Eğitim

2021 TÜİK adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre il genelinde 228 334 kişi yaşamaktadır. Türkiye'nin 81 ili içerisinde, nüfus çokluğu bakımından 71. ; yüzölçümü bakımından 70. sırada olan küçük bir ildir. Nüfusun 118 903 (% 52)'si erkek; 109 431 (%48)'i kadındır; 189 959 kişi il merkezinde ve ilçe merkezlerinde, 38 378 kişi ise belde ve köylerde yaşamaktadır (Anonim 2, 2022).

Aşağıdaki çizelgede Türkiye ve Bilecik İli 2012-2021 yılları arasındaki nüfus değişim verileri görülmektedir.

Çizelge 3.8. Türkiye ve Bilecik İli 2012-2021 arası nüfus değişim verileri (Anonim 2, 2022).

YIL	BİLECİK NÜFUS	BİLECİK NÜFUS YOĞUNLUĞU (kişi/km ²)	TÜRKİYE NÜFUS YOĞUNLUĞU (kişi/km ²)	BİLECİK BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE NÜFUS DEĞİŞİM ORANI (%)	TÜRKİYE BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE NÜFUS DEĞİŞİM ORANI (%)
2012	204 116	47,39	96,52	0,13	1,21
2013	208 888	48,49	97,85	2,33	1,38
2014	209 925	48,74	99,16	0,49	1,34
2015	212 361	49,30	100,49	1,16	1,35
2016	218 297	50,68	101,86	2,79	1,36
2017	221 693	51,47	103,13	1,55	1,25
2018	223 448	51,88	104,66	0,79	1,48
2019	219 427	50,94	106,12	-1,79	1,40
2020	218 717	50,78	106,71	-0,32	0,55
2021	228 334	53,01	108,07	4,39	1,27

Son 10 yıllık verilere bakıldığında Türkiye ile kıyaslandığında Bilecik İli'nin nüfus değişim oranlarında dramatik bir fark görülmemektedir. 2012'den 2021 yılına Bilecik'in

nüfus değişim oranı %1,1186 iken, Türkiye’de aynı oran %1,1197 olmuştur. Göç alan veya göç veren bir yer olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Bilecik nüfusunun önceki yıllara göre değişim oranlarındaki küçük dalgalanmaların ana sebebi 2007 yılında faaliyete geçen Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi’nin 5293 ile başlayan öğrenci sayısının 2016 yılında 18 095’e ulaşması ve bununla orantılı olarak akademisyen ve memur sayılarının da artmış olmasıdır. 2019 ve 2020 yıllarındaki nüfus azalmasının sebebi tahmin edileceği üzere Covid-19 pandemisi sebebiyle geçici olarak yüz yüze eğitime ara verilmesi ve öğrencilerin bu arayı memleketlerinde ailelerinin yanında geçirmeyi tercih etmeleridir. Nitekim 2021 yılında öğrenciler yüz yüze eğitime geri dönmüş ve bir önceki yıla göre nüfusta % 4,39 gibi bir sıçramaya sebep olmuşlardır.

Bilecik İli’nin eğitim durumunu değerlendirmek için 15 yaş ve üzeri nüfus içerisindeki bireylerin en son aldıkları diplomaya göre sınıflandırması (Attained Education Level) yapılmıştır. Benzer çalışmalar parçası olmak istediğimiz Avrupa Birliği genelinde de yapıldığı için kıyaslama yapmak açısından uygun olduğu düşünülmüştür.

Çizelge 3.9. Bilecik İli’nde 2012 ve 2021 yıllarında, 15 yaş ve üzeri nüfus içinde, en son alınan diplomaya göre nüfusun dağılımı (Attained Education Level) (Anonim 11, 2022)

SON ALINAN DİPLOMA	2012		2021		2012-2021 Değişim (%)
	Kişi Sayısı	Genele Oranı(&)	Kişi Sayısı	Genele Oranı (%)	
15 YAŞ ÜZERİ TOPLAM NÜFUS	163 635		184 100		(+) 12,51
OKUMA YAZMA BİLMEYEN	5 256	3,21	2 882	1,56	(-) 45,17
OKUMA YAZMA BİLEN FAKAT OKUL BİTİRMEYEN	5 344	3,26	3 026	1,64	(-) 43,38
İLKOKUL	54 147	33,09	41 741	22,67	(-) 22,91
İLKÖĞRETİM OKULU	30 712	18,76	14 529	7,89	(-) 52,69
ORTAOKUL VE DENGİ OKULLAR	8 660	5,29	31 100	16,89	(+) 259,12
LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	40 815	24,94	53 598	29,11	(+) 31,32
YÜKSEKOKUL VEYA FAKÜLTE	16 067	9,81	33 094	17,97	(+) 105,97
YÜKSEK LİSANS (5 veya 6 Yıllık Fakülteler Dâhil)	710	0,43	2 863	1,55	(+) 303,24
DOKTORA	156	0,09	466	0,25	(+) 198,72
BİLİNMEYEN	1768	1,8	801	0,43	(-) 54,69

Eğitim seviyelerinin gruplandırılması birçok ülkede farklılık göstermektedir. Bu çizelgedeki sınıflandırmalar Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu (UNESCO) tarafından sürdürülen Uluslararası Standart Eğitim Sınıflandırması (ISCED)

istatistik çalışmaları referans alınarak düzenlenmiştir. Buna göre eğitim seviyesi parametrelerini 3 kısımda kümelendirebiliriz.

1. Alt ortaöğretim, ilköğretim ve Aşağısı (Less than primary, Primary or Lower Secondary Level of Education): Okuma yazma bilmeyen, okuma yazma bilen ancak herhangi bir okul bitirmemiş, ilkokul, eski sistemden kalan ilköğretim okulu ve ortaokul ve dengi okullar mezunu olanlar.
2. Üst Ortaöğretim (Secondary and Upper Secondary): Lise ve dengi meslek okulları mezunları (UNESCO yüksekokulları bu kısım içerisinde değerlendirmektedir).
3. Yükseköğretim (Tertiary): Yüksekokul veya fakülte, yüksek lisans ve doktora

Görünürde diplomalılık sayısı ve seviyesinde pozitif bir değişim görülebilir; ancak tam bu noktada Türkiye'nin eğitim sistemi politikalarındaki temel yapısal sorunlar hakkında birkaç kelime etmeden devam etmek ifadeyi askıda bırakır.

İlk ve en önemli sorun gereksiz ve çok sayıda kişinin üniversite sınavına taşınmasıdır. Bu sorun iki büyük çıkmazı beraberinde taşımaktadır. Birincisi; o zamana kadar belli bir meslek dalında yoğunlaşmış eğitim alamayan çok büyük bir kitlenin, sınavda başarısız olup vasıfsız bireyler olarak çalışma hayatına katılması; ikincisi ise yeterli eğitim alamamış ancak bir şekilde üniversiteye adımını atabilmiş gençlerin hasbelkader bu okulları bitirerek ünvanlı ancak niteliksiz bireyler olarak çalışma hayatına katılmasıdır. Sayıları kontrolsüz biçimde artmaya devam eden apartmandan bozma üniversiteler, asıl varlık sebepleri olması gereken bilimsel çalışma ve üretim hedeflerinden saptırılıp birer meslek edindirme kurumları haline dönüştüğü için, her yıl yüzbinlerce genç yüksek beklentilerle çalışma hayatına deyim yerindeyse salıverilmektedir. Büyük iş sektörleri nitelikli ara eleman yetersizliğinden kıvrılırken bu gençlerin kimisi market kasiyerliği, kimisi alışveriş kuryeliği, kimisi özel güvenlik görevliliği gibi üniversite diploması gerektirmeyen iş kollarında tatminsiz ve mutsuz hayatlar sürdürmektedirler. Unutmamak gerekir ki mutluluk beklentilerle sıkı sıkıya ilişkilidir. Oysa asıl olması gereken; meslek liseleri sayısının çok daha detaylı meslek dallarını içine alacak şekilde artırılmasıdır. Böylelikle çalışma hayatında açlığı çekilen nitelikli ara eleman sayısı, talebi karşılayacak seviyelere ulaşabilecek; aslında bilim yuvaları olması gereken üniversitelerin üzerindeki aşırı yük de ortadan kalkmış olacaktır.

Meseleye bu açıdan bakarak devam edersek, 3. Kısım nüfustaki yüksek oransal artış herhangi bir anlam ifade etmez. Kısıtlı sayıdaki meslek liselerinin dâhil olduğu 2. Kısımdaki oransal artış belli bir anlam içermekle birlikte; üniversite eğitimi almaya

yeterli yeteneği ve bilgisi olan genç nüfusun dışındaki kesimin, belli bir meslek kolunda profesyonelleşmesini sağlayacak yapısal sistem ortada olmadığı için, yine değerlendirme dışı tutulacaktır.

İkinci önemli sorun ise 1. Kısım nüfusu ilgilendiren, eğitimde ihtisaslaşma sorunudur. Çizelgeye bakıldığında 2021 yılında 1. Kısımı oluşturan nüfusun 93 278 kişi olduğu hesaplanabilir. Bu nüfus 15 yaş üzeri toplam nüfusun %50,66'sını oluşturmaktadır. Avrupa Birliğindeki ülkelerin 25-74 yaş arasındaki nüfusları temel alınarak yapılmış olan 2021 ISCED istatistik verilerine göre bu oran %23,6'dır. Eski Doğu Bloku ülkeleri olan Litvanya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Letonya ve Polonya'da ise bu oran %10'un altındadır (Anonymous 2, 2023). Aslında bir önceki çizelge, bir sonraki çizelge ile birlikte değerlendirildiğinde istatistiklerin gizli kalmış taraflarına ışık tutmuş oluruz. Aşağıdaki çizelgede Bilecik İli nüfusundaki "bağımlı nüfusun" mercek altına alındığı bir çizelgedir. Bağımlı nüfus, bir toplumda ekonomik olarak üretken olmayan nüfustur. Kendileri çalışmayıp toplumdaki çalışanların ürettiklerini tüketen nüfus kitlesine "bağımlı nüfus"; bunların toplam nüfusa oranına ise "bağımlılık oranı" veya "bağımlı nüfus oranı" denir. Üretken olmayan 0-14 yaş grubu (Genç Bağımlı Nüfus) ile 65 ve üzeri nüfus (Yaşlı Bağımlı Nüfus) bağımlı nüfusu oluşturur. Bağımlı nüfus oranı üretken nüfus üzerindeki ekonomik yükü tanımlamakta kullanılır. Düşük bir bağımlılık oranı, bağımlı nüfusu destekleyebilecek yeterli sayıda çalışanın olduğu anlamına gelir (Anonim 1, 2023).

Çizelge 3.10. Bilecik İli 2012-2021 yılları arası bağımlı nüfus verileri (Anonim 2,2022)

YIL	Genç Bağımlı Nüfus Oranı (%)	Yaşlı Bağımlı Nüfus Oranı (%)	Bağımlı Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı (%)	Bağımlı Nüfusun Çalışan Nüfusa Oranı (%)
2012	19,56	10,44	30,02	42,89
2013	19,17	10,36	29,54	41,92
2014	19,03	10,63	29,68	42,20
2015	18,94	10,83	29,78	42,41
2016	18,63	10,68	29,32	41,48
2017	18,47	10,71	29,19	41,23
2018	18,67	10,91	29,59	42,02
2019	18,93	11,46	30,40	43,67
2020	18,97	12,06	31,04	45,02
2021	18,18	11,80	29,99	42,85

Çizelge 3.9 'dan hareketle yorumu yapılmış olunan Alt ortaöğretim, ilköğretim ve Aşağısı eğitim sınıfına dâhil nüfus ile Çizelge 3.10'daki oranları bir bütün olarak ele alırsak, aslında oldukça endişe verici bir tabloyla karşı karşıya kalırız. Ülke olarak eğitim

sisteminde köklü reformlar yapılmadığı sürece, konu ne olursa olsun sarf edilecek çaba ve uğraşların hüsrarla sonuçlanacağı çok açıktır.

Konu turizm olunca Bilecik İlini sadece kendi nüfus verileri içerisinde değerlendirmek yanlış olur. Şehir coğrafi olarak oldukça avantajlı bir konumdadır. Türkiye'nin en kalabalık dört şehirden İstanbul, Ankara ve Bursa'ya karayolu ile en çok üç saat İzmir'e ise beş saat uzaklıktadır. Hızlı tren güzergâhı üzerinde yer alan Bilecik'e trenle İstanbul'dan iki saat, Ankara'dan iki buçuk saat, Eskişehir'den ise yalnızca kırk dakika içerisinde ulaşılabilir. Bu şehirlerin toplamında ve diğer komşu illerde aynı verilere göre toplam otuz iki milyon civarında insan yaşamaktadır. Türkiye'de böylesine yoğun bir nüfusa bu denli yakın ve erişim kolaylığı bakımından elverişli olan başka bir il bulunmamaktadır.

3.2.4. Ekonomi ve Sektörel Yapı

Bilecik'in arazi ve toprak yapısı her ne kadar buna uygun olmasa da tarım ve hayvancılık önemli bir yere sahiptir. Başlıca tarım ürünleri arasında buğday, baklagiller, arpa, mısır, ayçiçeği, soğan, sivribiber, domates, patlıcan ve şerbetçiotu sayılabilir. Ceviz, üzüm, nar, ayva, kiraz ve karpuzuyla da meşhur olan Bilecik'te seracılık da yapılabilmektedir. İlin ekonomisinde tarım ve hayvancılığın yanı sıra madencilik, ormancılık, mermer, seramik ve tahta işlemeciliği de önemli bir paya sahiptir. Bilecik'te bulunan zengin mermer ocakları, şehrin ekonomisine katkı sağlamaktadır. Özellikle Bilecik'in merkezindeki ve Bozüyük ilçesindeki sanayi tesisleri, ilin ekonomik gelişmesinde pay sahibidir. Madencilik açısından zengin kaynaklara sahip olan Bilecik'in, seramik ve cam yapımında kullanılan kil, kaolin ve feldispat rezervleri çok zengindir. Bilecik ayrıca, "Bilecik taşı" denilen mermeriyle (kireç taşları) de meşhurdur (Anonim 2019).

3.2.4.1 İhracat-İthalat

Seramik ve mermer ürünleri başta olmak üzere Bilecik ilinde üretilen ürünler, İstanbul ve Gemlik limanları üzerinden ihraç edilmektedir. İlde bulunan firmaların çoğunun İstanbul menşeli olmasından kaynaklı ihracat istatistikleri gerçek rakamları yansıtmamaktadır. TÜİK verilerine göre Bilecik ilinde dış ticaret açığı 2015 yılı itibariyle kapanma noktasına gelmiştir (Anonim 2019).

3.2.4.2. İş Gücü ve İstihdam

Bilecik ili işsizliğin düşük olduğu iller arasındadır. İŞKUR verilerine göre Türkiye genelinde kayıtlı işgücünün kayıtlı işsizlere oranı %38,18 ve Bursa Eskişehir Bilecik bölgesini niteleyen TR41 bölgesinde %33,75 iken, Bilecik %30,89 oranında bulunmaktadır (Anonim 2019). Ancak tüm ülke genelinde olduğu gibi Bilecik'te de nitelikli işgücü konusunda her geçen gün büyüyen bir açık söz konusudur. Son yıllarda yönetilmesi zor bir problem haline almış olan, başta Suriyeli ve Afgan olmak üzere birçok ülkeden gelen mülteciler Bilecik İli genelinde hissedilir bir yoğunluğa ulaşamamıştır ancak il genelinde vasıflı, vasıfsız eleman bulmak hemen hemen her sektör için gün geçtikçe zorlaşmaktadır.

3.2.4.3. Sanayi Bölgeleri

Bilecik ilinin tamamında doluluk oranı %100 olan 7 adet küçük sanayi sitesi bulunmaktadır. 2016 yılı itibariyle Bilecik'te ikisi merkez ilçede, diğer dördü Bozüyük, Osmaneli, Pazaryeri ve Söğüt ilçelerinde olmak üzere toplam 6 adet organize sanayi bölgesi bulunmaktadır. OSB sayısı fazla olmakla birlikte büyük ve çok sayıda parsel içeren OSB bulunmamaktadır. Bu sebeple Bilecik merkezde yeni bir sanayi alanı öngörülmektedir; ancak bu alan için henüz imar planı hazırlanamamıştır. Bilecik'te bulunan OSB'lerin gelişmiş karayolu, havayolu ve demiryolu bağlantıları mevcuttur (Anonim 2019).

3.2.4.4. Doğal Taş Sektörü

Toplam 53 ocak işletmesi ve 42 fabrika işletmesi ile mermer sektöründe önemli iller arasında olan Bilecik, mermeriyle ulusal pazarda yüksek talep gördüğü gibi uluslararası pazara da yüksek miktarda blok ve işlenmiş mermer ihraç etmektedir. Yurt dışı pazarının yanında İstanbul, Bursa ve Ankara gibi yakın pazarlar başta olmak üzere yurt içi satışları yapılan Bilecik mermer ürünleri, ilin önemli sanayi sektörleri arasındadır (Anonim 2019). Sektör ekonomik açıdan güçlü bir alternatif olmasına rağmen ekolojik açıdan önemli tehdit unsurlarından biridir. Sektörün Bilecik Peyzajı üzerindeki baskılayıcı özelliği, sürdürülebilir bir turizm alternatifinin acilen devreye sokulması gerektiğini bir kez daha anımsatmaktadır.

3.2.4.5. Seramik Sektörü

Seramik hammaddelerine yakınlığı sebebiyle özellikle seramik kaplama malzemeleri ve seramik sağlık gereçleri üretimi alanında önemli bir yere sahip olan Bilecik, seramik ürünlerinin birçoğunu ihraç etmektedir. Yerli hammaddenin en yoğun olduğu

sektörlerden biri olan seramikte ülkeye %70 oranında katma değer sağlanmaktadır. Bilecik, 2015 yılı ISO ilk 500 listesinde yer alan 7 seramik firmasından 4'ünü bünyesinde barındırmaktadır (Eczacıbaşı, Vitra, Bien, Seranit). Bunun yanında özellikle inşaat ve konut sektöründe yüksek iç talebi olan seramik ürünleri İstanbul, Bursa ve Ankara gibi yakın pazarlara kolaylıkla nakliye edilerek satılabilmektedir (Anonim 2019).

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi bünyesinde eğitim faaliyetlerine devam etmekte olan Seramik ve Cam Bölümü, fakülteadaki diğer ilgili bölümlerle koordine bir şekilde sektöre nitelikli tasarımcılar sağlama açısından önemli bir pozisyona sahiptir.

3.2.4.6. Tarım ve Hayvancılık

Bilecik İli'nin toplam 837 735 dekar tarım alanının 524 708 dekarlık kısmını ekili alanlar, 213 970 dekarlık kısmını meralar ve 99 057 dekarlık kısmını ise nadas alanları oluşturmaktadır. İl genelinde ÇKS (Çiftçi Kayıt Sistemi)'ne kayıtlı 9819 çiftçi bulunmaktadır (Anonim 2022).

Çizelge 3.11. Bilecik tarım alanlarının 2002 ve 2022 yıllarındaki dağılımı ve üretim miktarları (Anonim 2022).

Ürün	2002		2021	
	Üretim Alanı (dekar)	Üretim Miktarı (ton)	Üretim Alanı (dekar)	Üretim Miktarı (ton)
Meyve	111 000	35 173	142 146	71 432
Sebze	107 890	344 387	62 087	278 229
Tarla	667 450	158 389	478 981	116 192

Çizelge 3.12. Bilecik İli 2021 tarla ürünleri verileri (Anonim 2022).

Ürün Adı	Türkiye Üretimi (Ton)	Bilecik Üretimi (Ton)	Türkiye İçindeki Payı (%)
Buğday	17 650 000	75 966	0,43
Arpa	5 750 000	16 851	0,29
Ayçiçeği	2 415 000	12 598	0,52
Şeker Pancarı	18 250 000	3 687	0,02
Şerbetçiotu	1 861	1 861	100

Çizelge 3.13. Bilecik İli 2021 yılı meyvecilik verileri (Anonim 2022).

Ürün Adı	Türkiye Üretimi (Ton)	İl Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi İçindeki Payı (%)
Şeftali	891 857	36 835	4,13
Kiraz	689 834	8 597	1,25

Çizelge 3.13. (devamı). Bilecik İli 2021 yılı meyvecilik verileri (Anonim 2022).

Ayva	192 012	6 440	3,35
Üzüm	3 670 000	5 624	0,15
Zeytin	1 738 680	2 997	0,17

Çizelge 3.14. Bilecik İli 2021 yılı sebze üretim verileri (Anonim 2022).

Ürün Adı	Türkiye Üretimi (Ton)	İl Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi İçindeki Payı (%)
Domates	13 095 258	109 085	0,8
Karpuz	3 468 717	84 437	2,4
Hıyar	1 890 160	17 316	0,9
Kavun	1 638 638	17 156	1,0
Marul	540 569	14 574	2,7

Çizelge 3.15. Bilecik İli çiftlik hayvanı varlığı (Anonim 2022).

	Büyükbaş Hayvan		Küçükbaş Hayvan			Kanatlı Hayvan		
	2002	2021		2002	2021		2002	2021
Manda	17	24	Kıl Keçi	23619	45866	Hindi	9612	2204
Kültür Sığırı	9349	23309	Tiftik Keçi	268	23	Kaz	2250	1624
Melez Sığır	19388	14469	Yerli Koyun	42609	142612	Ördek	2391	1439
Yerli Sığır	2031	755	Merinos Koy.	6785	13965	Tavuk	1102986	6220895
Toplam	30785	38 557	Toplam	73281	202466	Toplam	1117239	6226162

Çizelge 3.16. Bilecik İli su ürünleri istatistikleri (Anonim 2022).

Yıl	Avcılık (İçsu)	Yetiştiricilik (İçsu)			Toplam Üretim Miktarı (Ton)
	Üretim Miktarı (Ton)	Tesis Sayısı (Adet)	Kapasite (Ton/Yıl)	Üretim Miktarı (Ton)	
2018	13	5	1 697	1 082	1 095
2019	16	4	1 662	956	972
2020	15	4	1 662	873	888
2021	7	4	1 662	1 458	1 465

Çizelge 3.17. Bilecik İli tarım ve tarıma dayalı sanayi işletme sayıları (Anonim 2022).

İŞLETME KONUSU	ADET	İŞLETME KONUSU	ADET
Süt Ve Süt Ürünleri	27	Unlu Mamuller Üretimi	69
Et Ve Et Ürünleri	13	Ekmek Ve Ekmek Çeşitleri Üretimi	75
Su Ürünleri İşleme	2	Makarna Ve İrmik Üretimi	1
Meyve Sebze İşleme Paketleme	8	Yumurta Paketleme	4

Çizelge 3.17. (devamı). Bilecik İli tarım ve tarıma dayalı sanayi işletme sayıları
(Anonim2022).

Yem	8	Dondurulmuş Gıda	2
Katı Ve Sıvı Bitkisel Yağ	2	Hazır Yemek, Tabldot Yemek	14
Fermente Ve Salamura Ürün Üretimi	2	Hazır Çorba Ve Bulyon, Puding, Toz Karışımlar, Mayonez, Sos Vb.	1
Konserve Ve Salça	4	Alkolsüz İçecekler	2
Zeytinyağı	1	Alkollü İçecekler	1
Pastacılık Ve Unlu Mamuller Üretimi	35	Bal, Polen, Arı Sütü Ve Temel Petek Üretimi Ve Ambalajlama	2
Bisküvi, Çikolata, Kakaolu Ve Benzeri Ürünler	1	Gıda İle Temas Eden Maddeler	10
Un Üretimi	4	Diğer	6

Bilecik arazi ve toprak yapısı sebebiyle aslında tarım ve hayvancılık açısından uygun bir il değildir. Oldukça engebeli bir arazi yapısına sahip olan ilin çok büyük bir kısmı ise ormanlıktır. Hatalı tarım uygulamaları çok ciddi bir erozyon problemini de beraberinde getirmiştir.

(Menteşe ve Koca, 2022)'de Bilecik İli için tarımsal uygunluk haritası çıkarılmış, yapılan sınıflandırmada tarıma yüksek derecede uygun alanların genele oranı %3,83, tarıma uygun olan alanların genele oranı ise %0,56 olarak tespit edilmiştir. Tarıma uygun ve yüksek derecede uygun alanların %90'ı ekili dikili alan olarak kullanılmaktadır.

Çizelge 3.18. Bilecik İli topraklarının tarıma uygunluk düzeylerinin kapsadığı alan ve yüzdelikleri (Menteşe ve Koca, 2022).

Uygunluk Sınıfı	Kapladığı Alan (km ²)	Kapladığı Alan (%)
Yüksek Derecede Uygun	148,07	3,83
Uygun	21,81	0,56
Düşük Derecede Uygun	561,19	14,52
Uygun Değil	2814,55	72,81
Hiç Uygun Değil	320,03	8,28

Bilecik İli'nin Tarım ve Hayvancılık konusunda en büyük avantajı lojistik üstünlüğüdür. Türkiye'nin nüfusunun hemen hemen yarısına oldukça hızlı ürün tedarik edebilecek bir konumdadır. Özellikle karayolu ve demiryolu bağlantıları gelişmiştir. Eskişehir, Bursa ve İnegöl'deki gümrük idarelerinin varlığı tarım ürünlerinin ihracatını da kolay hale getirir. Ayrıca yine yakın mesafelerde büyük gıda işletmelerinin olması ürünlerin pazarlanması açısından büyük avantajdır.

3.2.5. Ulaşım ve Lojistik

Bilecik ilinde aktif ulaşım kanalları karayolu ve demiryolu olmakla birlikte, avantajlı coğrafi konumu sebebiyle ilin havayolu ve denizyolu ulaşımına da erişimi oldukça kolaydır. Bilecik-İstanbul arası 200 km, Bilecik-Ankara arası 317 km, Bilecik-Bursa arası 95 km, Bilecik-Kocaeli arası 105 km ve Bilecik-Eskişehir arası 85 km mesafesindedir. İlin Bursa Yenişehir Havalimanına uzaklığı 51 km, Eskişehir Anadolu Havalimanına uzaklığı ise 84 km'dir. Denizyolu ulaşımı açısından ise en yakın limanlar olan Gemlik Limanı 97 km, Yalova Limanı ise 110 km uzaklıktadır (Anonim, 2019).

Bilecik il sınırları içerisinde 140 kilometre Hızlı Tren ve 165 kilometre konvansiyonel hat olmak üzere 305 kilometrelik demiryolu ağı mevcuttur. Bilecik'in 171 kilometreye ulaşmış olan bölünmüş yol uzunluğu, devam eden 5 karayolu projesi ile birlikte bir hayli artacaktır (Anonim 9, 2023).

3.2.6 Arazi Kullanımı

Bilecik İli CORİNE istatistik verilerine göre 2000 yılı sonrası arazi kullanım değişikliği en fazla yapay bölgelerde artış ve tarımsal alanlarda azalma şeklinde tespit edilmiştir. Orman yeri ve yarı doğal alanlarda azalma gözlemlenirken su kütlelerinde artış olmuştur. Madencilik gelişmesine bağlı olarak yapay bölgelerde bir artış tespit edilmiştir. Ayrıca yeni yapılan inşaatların miktarındaki artış da şehirdeki yeni yapılaşmaların bir göstergesidir. Her ne kadar ilin ekonomisi tarıma dayansa da tarım alanlarının yapılaşmaya açılması nedeniyle tarım alanlarında azalma tespit edilmiştir. Bunların dışında hem iğne hem de geniş yapraklı ormanlarda azalma meydana gelmiş olsa da yeni ağaçlandırma sahalarıyla ormanların devamlılığı sağlanmaya çalışılmıştır. Tarımsal alanlar içinde değerlendirilen mera alanları 2000 yılında 2.855,27 ha iken, günümüzde 2.678,88 ha olmuştur (Anonim, 2021a).

Çizelge 3.19. Bilecik İli arazi kullanım sınıflandırması (Anonim, 2021a)

Arazi sınıfı	Alan Büyüklüğü					
	1990		2006		2018	
	ha	%	ha	%	ha	%
Yapay Alanlar	3 873,85	0,93	7.124,82	1,70	6.817,93	1,63
Tarımsal Alanlar	145 005,06	34,70	162.427,98	38,87	169.575,14	40,58
Orman ve Yarı Doğal Alanlar	268.793,50	64,32	247.910,11	59,32	240.806,90	57,62
Su Yapıları	234,84	0,06	444,35	0,11	707, 28	0,17
Toplam	417,907,25	100	417.907,26	100	417.907,25	100

3.2.7. Bilecik ve Turizm

Bilecik, Turizm Bakanlığı Türkiye Turizm Stratejisi Kavramsal Eylem Planı'nda ekoturizm odaklı gelişme bölgesi içine alınmıştır. Buradan hareketle T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, “Bilecik Doğa Turizmi 2013-2023 Master Planı”nı hazırlamıştır. Plana göre, Mağara Turizmi, Yayla Turizmi, Doğa Yürüyüşü Turizmi gibi başlıklar altında getirilen önerilerin içerisinde ne yazık ki başköşeyi Av Turizmi almıştır. Plan raporu içerisinde; “Konya’da 2’si hastalıklı, 2’si yaşlı 4 yaban koyununun vurulma hakkı ihalesi 400 bin TL’ye alıcı bulmuştur” gibi bir örnekle Av Turizminin aslında ne kadar karlı bir turizm çeşidi olduğuna vurgu yapılmış; Bilecik İlinin destinasyon olarak bu anlamda biçilmiş kaftan olduğuna dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü yetkilileri ile yapılan yüz yüze görüşmeler sırasında kendilerine il turizmini geliştirmek için ne gibi çalışmalar yapıldığı sorulmuş; kentin neredeyse tamamında “ata sporu okçuluk” ile ilgili yatırımlar planlandığı cevabı alınmıştır.

Planlama ve yönetim birimlerinin konuya yaklaşımları bu minvalde olunca, şehrin turizm potansiyelinin değerlendirilebildiği ve değerlendirilebileceği noktasında iyimser olabilmek pek olası değildir.

Bilecik’in turizm gelirleri ve turist çekiciliği açısından içler acısı durumunun anlaşılması için sadece birkaç istatistiğe bakmak yeterli olacaktır. Şehrin ülke çapında bilinirlik, tanınırlık düzeyi şaşırtıcı biçimde yok denecek kadar azdır. Haliyle bu durum şehirle ilgili resmi turizm verilerine yansımıştır.

Çizelge 3.20. Bilecik İl’indeki Otellerin Oda ve Yatak Sayıları (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Turizm İstatistikleri, Ekim 2022)
(Anonim 10, 2022)

Belge Tipi	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Bakanlık İşletme Belgeli	7	344	655
Bakanlık Yatırım Belgeli	1	11	22
Belediye Belgeli	20	376	831
TOPLAM	28	731	1508

Çizelge 3.21. Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranlarının İlçelere Göre Dağılımı (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Turizm İstatistikleri, 2021)
(Anonim 10, 2022)

İlçe	Tesis Geliş Sayısı (kişi)			Geceleme			Ortalama Kalış Süresi (gün)			Doluluk Oranı (%)		
	Yab.	Yerli	Toplam	Yab.	Yerli	Toplam	Yab.	Yerli	Toplam	Yab.	Yerli	Toplam
Bozüyük	5245	42515	47760	6210	50912	57122	1,18	1,20	1,20	4,41	36,17	40,58
Merkez	649	17738	18387	1697	35418	37115	2,61	2,00	2,02	1,79	37,27	39,05
TOPLAM	5894	60253	66147	7907	86330	94237	1,34	1,43	1,43	3,35	36,61	39,96

Çizelge 3.22. Mahalli İdarelerce Belgelendirilen Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranlarının İlçelere Göre Dağılımı (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Turizm İstatistikleri, 2021) (Anonim 10, 2022)

İlçe	Tesis Geliş Sayısı (kişi)			Geceleme			Ortalama Kalış Süresi (gün)			Doluluk Oranı (%)		
	Yab.	Yerli	Top.	Yab.	Yerli	Top.	Yab.	Yerli	Top.	Yab.	Yerli	Top.
Bozüyük	78	13219	13297	187	18092	18279	2,40	1,37	1,37	0,18	17,88	18,07
İnhisar	0	76	76	0	1910	1910	0,00	25,13	25,13	0,00	53,06	53,06
Merkez	225	14569	14794	503	29516	30019	2,24	2,03	2,03	0,61	35,96	36,57
Gölpazarı	17	1705	1722	31	8810	8841	1,82	5,17	5,13	0,17	48,94	49,12
Pazaryeri	0	1075	1075	0	2287	2287	0,00	2,13	2,13	0,00	19,85	19,85
Söğüt	192	5789	5981	556	12210	12766	2,90	2,11	2,13	0,95	20,94	21,89
Yenipazar	0	2485	2485	0	4980	4980	0,00	2,00	2,00	0,00	41,92	41,92
TOPLAM	512	38918	39430	1277	77805	79082	2,49	2,00	2,01	0,45	27,15	27,60

2020 yılında İsmail Kervankıran ve Fatma Sert Eteman'ın yayınladıkları "Turizm ve Bölgesel Gelişme: Türkiye'de İllerin Turizm Gelişmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi" isimli araştırma makalesindeki illerin gelişmişlik endeks değerleri tablosunda Bilecik (-

1,204) endeks değeri ile 59. sırada yer almıştır. Aynı çalışmada kümelere ayrılan iller arasında şehir 3. yani turizmi gelişmemiş iller kümesine dâhil edilmiştir (Kervankıran ve Eteman, 2020)

Oysa Bilecik doğal, tarihi ve kültürel turizm varlıkları açısından tam anlamıyla gözden kaçırılmış, oldukça yeterli bir potansiyele sahiptir.

Çizelge 3.23. Bilecik İli'nin Doğal, Tarihi ve Kültürel Turizm Varlıkları (Anonim, 2014).

DOĞAL TURİZM VARLIKLARI	TARİHİ VE KÜLTÜREL TURİZM VARLIKLARI
Suuçtu, İnhisar, Kınık Şelaleleri.	Bahçelievler Yerleşkesi (Kazı alanı)
Kömürsu, Sofular, Çiçekli, Avdan, Oğulpaşa, Uzunçam, Kamçı Yaylaları	Paulina Kaya Mezarı
Harmankaya, Karasu, Paşalar Boğazı Kanyonları	Hagios Georgios (Aya Yorgi) Kilisesi
İnhisar Mağarası	Göksu İpekyolu Gözetleme Kuleleri
Sakarya Nehri Kıyıları	Cami ve Türbeler
Gülalalan Atatürk Köşkü Çevresi	Orhangazi İmareti, Köprülü Mehmet Paşa Kervansarayı, Mihal Bey Hanı (Taşhan)
Bilecik Kent Ormanı	Rüşdiye Mektebi, Saat Kulesi, Kaymakam Sait Bey Çeşmesi, Osmaneli Evleri
Karasu Deresi Üzerindeki Alabalık Tesisleri Çevresi	Eski Bilecik istasyonu (Tarihi Bilecik İstasyonu Görüşmesi), İnönü Şehitliği, Söğüt Etnografya Müzesi
Çok sayıda doğa yürüyüşü rotası	Festivaller, Şenlikler
Göletler	Çömlekçilik, Değerli Taş İşçiliği

Bilecik ilinde 340 adet tescilli kültür ve tabiat varlığı bulunmaktadır (Güney, 2018).

Çizelge 3.24. Bilecik İli Tescilli Kültür ve Tabiat Varlıkları (Güney, 2018)

Tür	Sayı
Arkeolojik ve Doğal Sit	1
Doğal Sit	10
Kentsel Sit	2
Tarihi Sit	3
Arkeolojik Sit	47
Tabiat Varlığı	7
Anıtsal Yapı	122
Sivil Mimari Örneği	150

Bilecik il sınırları içerisinde 4 adet Tabiat Koruma Alanı mevcuttur. Bunlar Küçükelmalı Tabiat Parkı, Harmankaya Kanyonu Tabiat Parkı, Erikli Tabiat Parkı ve Kınık Şelalesi Tabiat Parkı'dır (Anonim, 2021b).

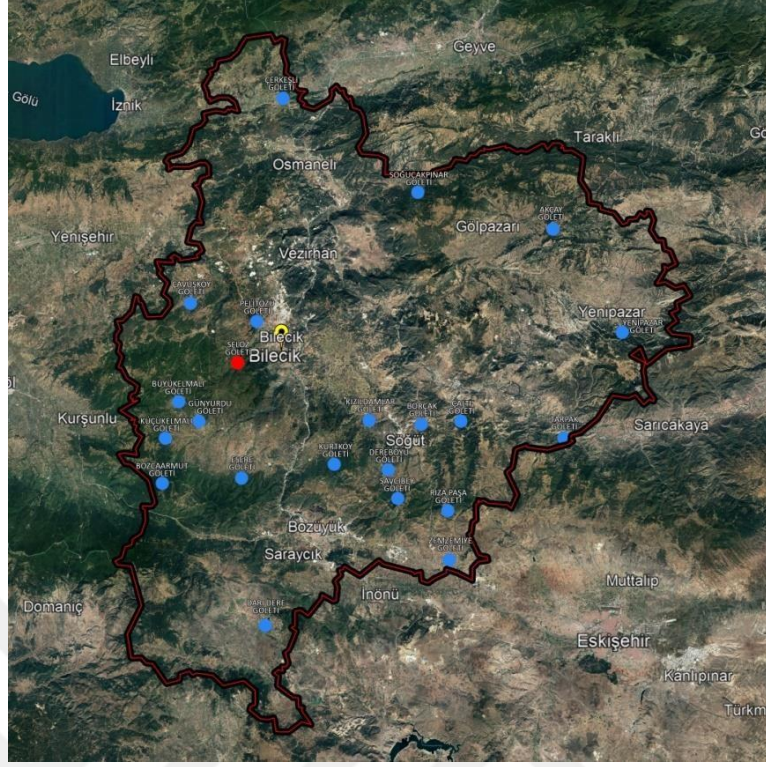
Bilecik il genelinde bazı alanlarda doğa yürüyüşü (trekking) turları düzenlenmektedir. Bu alanlar (Şahinbaş, 2018);

- Osmaneli Parkuru: Neredeyse tamamı orman içindeki patikalarda geçer. Ortalama yürüyüş süresi dört – beş saat sürmektedir. Yürüyüş yapılan alanlar ortalama 900 m’den başlayıp, 300 metrelere kadar inmektedir.
- Bilecik Merkez Parkuru: Merkez-Abbaslık Köyü arası
- Bozüyük 1.Parkur: Kozpınar Köyü-Çiçekliyayla-Kömürsu Yaylası arası
- Bozüyük 2.Parkur: Muratdere Köyü-Atatürk Köşkü-Sofular yaylası-Kömürsu- Çiçekliyayla arası
- Gölpazarı Parkuru: Kurşunlu Köyü-Göldağ arası
- Kanyon Parkuru: Yenipazar, Karahasanlar- İnhisar, Harmanköy arası

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Planında Bilecik ilinin Söğüt ilçesi odaklı “Söğüt Kültür Turizm Gelişim Bölgesi” Bilecik ve Bursa illerini kapsamaktadır. Tarihi eski yolların tekrar canlandırılması ve mevcut kalıntıların restorasyonunun yapılması amaçlanan planda bölgedeki ulaşım bağlantılarının çeşitlendirilmesi ve güçlendirilmesi üzerine çalışmalar da yer almaktadır. Plana göre bölgenin diğer turizm türleriyle entegrasyonu sağlanarak büyük çaplı bir ‘Kültür Turizmi’ programını hayata geçirmek; böylelikle bölgenin dünya kültür turizminde önemli bir yer edinmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Bölgede bulunan mevcut konaklama kapasitesinin artırılması söz konusu planın temel hedefler arasında yer almıştır (Güney, 2018).

3.2.7.1. Bilecik İli Göletlerinin Turizm ve Rekreasyon Potansiyeli

Bilecik Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü’nün 2020 Yılı Çevre Durum Raporu’na göre Bilecik’te hâlihazırda 1 adet doğal, 22 adet ise yapay gölet bulunmaktadır. Sulama amaçlı inşa edilmiş bu göletler yer yer düzenlenip ortak kullanıma açılmış, ancak geneli itibariyle turizm ve rekreasyon faaliyetleri açısından atıl durumda bırakılmıştır.

Şekil 3.3. Bilecik İli'ndeki Göletlerin Konumu (Orijinal 2023)

Buna rağmen yerel halk ve nadiren de olsa çevre illerden gelen gezginler neredeyse sadece yaz-bahar aylarında ve hafta sonları olmak üzere çeşitli amaçlarla göletleri kullanmaktadır. Göletlerin kullanım sıklığını belirleyen ana faktörler; başta mangal veya piknik yapmaya elverişli olması, olta balıkçılığına uygunluğu (av sezonu olup olmaması), ulaşım kolaylığı, doğal unsurların çekiciliği, şeklinde sıralanabilir.

Çizelge 3.25. Bilecik İli Göletleri rekreasyonel kullanım tipleri ve yoğunlukları (Orijinal 2023)

GÖL/GÖLET	REKREATİF KULLANIM TİPİ	REKREATİF KULLANIM YOĞUNLUĞU
RIZA PAŞA	Mangal+piknik, kampçılık,	Düşük
DODURGA	Mangal+piknik, olta balıkçılığı	Düşük
GÜNYURDU	Mangal+piknik, fotoğrafçılık	Düşük
KIZILDAMLAR	Mangal+piknik, olta balıkçılığı	Düşük
KURTKÖY	Mangal+piknik, kampçılık	Düşük
DEREKÖY	Mangal+piknik, Olta balıkçılığı	Düşük
BORÇAK	Mangal+piknik, kampçılık, olta balıkçılığı	Düşük
YENİPAZAR	Mangal+piknik, kampçılık, olta balıkçılığı,	Düşük
ESERE	Mangal+piknik, doğa yürüyüşü	Düşük
AKÇAY	-	İnşaat halinde
SAVCİBEY	Mangal+piknik, olta balıkçılığı	Düşük
ÇALTI	Mangal+piknik	Düşük
TARPAK	Mangal+piknik	Düşük
SOĞUCAKPINAR	Mangal+piknik	Düşük
BÜYÜKELMALI	Mangal+piknik, kampçılık, doğa yürüyüşü,	Orta-Düşük

Çizelge 3.25. (devamı). Bilecik İli Göletleri rekreasyonel kullanım tipleri ve yoğunlukları (Orijinal2023)

KÜÇÜKELMALI	Mangal+piknik, doğa yürüyüşü, fotoğrafçılık	Orta
BOZCAARMUT	Mangal+piknik, kampçılık, doğa yürüyüşü, fotoğrafçılık	Orta-Düşük
PELİTÖZÜ	Mangal+piknik, olta balıkçılığı, kampçılık, günübirlik tesis kullanımı	Yüksek
ZEMZEMİYE	Mangal+piknik, kampçılık, olta balıkçılığı	Düşük
ÇAVUŞKÖY	Mangal+piknik, kampçılık, fotoğrafçılık	Düşük
ÇERKEŞLİ	Mangal+piknik, Kampçılık, olta balıkçılığı,	Düşük
ZEYVE	Mangal+piknik, Kampçılık, olta balıkçılığı,	Düşük
SELÖZ	Mangal+piknik, doğa yürüyüşü	Düşük

3.3. SELÖZ GÖLETİ

Coğrafi konum olarak 40° 06' 37" kuzey enlemi, 29° 54' 27" doğu boylamı şeklinde noktasal olarak işaretlenebilecek olan gölet, kuzey güney yönünde 500 m uzunluğa ve doğu batı yönünde 350 m genişliğe sahiptir (Anonim 13, 2023).

Su yüzeyinin çevresi 1500 m dir ve 150 000 m² yüzey alanına sahiptir. Göletin su yüzeyini çevreleyen yaklaşık 150 000 m² lik alan, yapılan çalışmayı doğrudan ilgilendirir; yani çalışma alanı toplamda yaklaşık 300 000 m² dir.

Şekil 3.4. Çalışma alanı sınırlarının uydudan görüntüsü (Orijinal 2023)

Şekil 3.5. Selöz Baraj Göleti (Orijinal 2022)

Selöz Baraj Göleti konumu itibariyle ve erişim kolaylığı bakımından, özellikle iç turizme yönelik oldukça yüksek nicelik ve nitelikte bir gönderici destinasyon varlığına sahiptir.

Çizelge 3.26. Selöz Baraj Göleti'nin belli başlı il merkezlerine karayolu ile olan uzaklığı ve bu illerin nüfusu (Orijinal 2022)

İl	İl nüfusu (2021)	Uzaklık	İl	İl nüfusu (2021)	Uzaklık
İstanbul	15 840 900	208 km	Kocaeli	2 033 441	149 km
Ankara	5 747 325	324 km	Balıkesir	1 250 610	251 km
İzmir	4 425 789	449	Bolu	320 014	56 km
Bursa	3 147 818	105	Kütahya	578 640	120 km
Eskişehir	898 369	86	Sakarya	1 060 879	115 km

3.3.1. Arazi Gözlem Çalışmaları Notları

Gölete Selöz Köyü içerisinde oldukça bozuk bir yol ile ulaşım sağlanmaktadır. Bu sebeple kış aylarında ve yoğun yağışlı dönemlerde göle ulaşmak oldukça sıkıntılıdır. Uygun hava ve yağış koşullarının olduğu zamanlarda ise gölet bir hayli düşük yoğunlukta bir kullanıma ev sahipliği yapar. Bunun en önemli nedeni gölet etrafında herhangi bir ihtiyaca cevap verecek tek bir tesis ya da servis biriminin bulunmamasıdır.

Nadiren kampçılık için kullanılan gölet çevresi genellikle piknik, daha doğrusunu ifade etmek gerekirse neredeyse tamamen mangal aktivitesi için kullanılmaktadır.

Uygun hava koşullarının olduğu hafta sonlarında, ailecek göl etrafındaki tamamlanmamış yürüyüş parkurunda birkaç tur atıp göleti terk eden kullanıcılar da tespit edilmiştir.

Valilik tarafından 2024 yılına kadar olta balıkçılığı yasaklanmış olsa da tek tük amatör oltacıların çocuklarıyla birlikte, kısıtlı zaman aralıkları içerisinde vakit geçirdikleri de gözlemlenmiştir.

Köylüler zaman zaman koyunlarını otlatmak için gölet çevresini kullanmaktadırlar.

Termoslarına sıcak içeceklerini alan bazı aileler, çocukları temiz hava ve güneşten yararlanırken, seyyar sandalyelerinde oturup, su kütesinin ve göl çevresindeki ağaçlık alanın seyir zevkini çıkarmaktadırlar. Ancak ilk tuvalet ihtiyaçlarında ya da acıktıklarında göleti mecburen terk etmek zorunda kalmaktadırlar.

Oldukça korumasız ve bakımsız olan göl çevresinde misafirlerin geride bıraktığı yığınlarla çöpler, yıllanmış ağaçların yakınlarında yapılan mangal sefası kalıntıları, göl çevresinin tam anlamıyla korunmasız olduğunu apaçık gözler önüne sermektedir.

Şekil 3.6. Sayıları oldukça fazla olan mangal sefası kalıntıları ve çöp atıkları (Orijinal 2022)

3.3.2. Flora ve Fauna

Göl içerisine 2016 yılında İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü tarafından 15 000 adet sazan yumurtası bırakılmıştır (Anonim, 2016). Araziye yapılan ziyaretler sırasında tek tük sucul kuş varlığına rastlanmıştır. Bunların dışında herhangi bir hayvanın doğal yaşam alanı olarak tercih ettiği bir alan değildir.

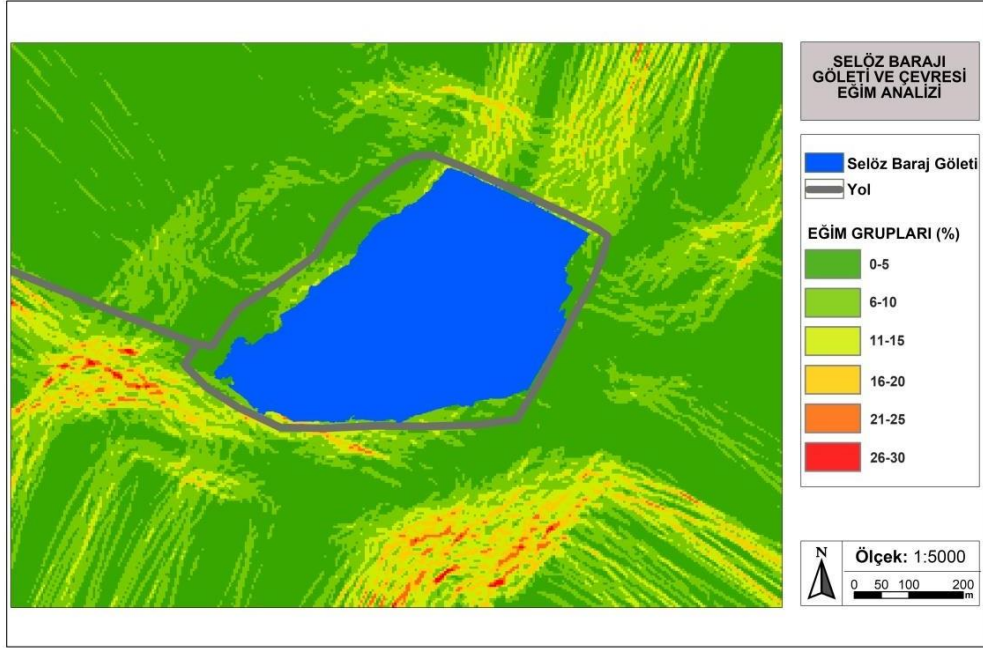
Bitki varlığı nicelik bakımından tatmin edici olmakla birlikte, çeşitlilik açısından oldukça fakirdir. Alanda iki baskın ağaç türü tespit edilmiştir. Bunlar *Pinus nigra* ve *Quercus cerris* dir. Bu iki ağaç türü alanın yüzeysel olarak yarısından fazlasını kaplamaktadır. Çayır otları (*Graminase spp.*) başta olmak üzere, *Juniperus communis*, *Pteridium aquilinum*, *Verbascum thapsus*, *Juncus effusus*, *Cornus alba* seyrek olarak da olsa çalışma alanında yaşamını sürdüren diğer bitki türleri olarak gözlemlenmiştir.

3.3.3. Eğim Grupları

Selöz Baraj Göleti ve çevresi eğim açısından incelendiğinde alanın dramatik eğim geçişlerine sahip olmadığı görülebilir. Alanın çok küçük bir kısmı %26 ile %30'luk bir eğime sahiptir ve bu eğim alanda tespit edilen en büyük eğimdir. Alanın oldukça büyük bir yüzeyi %0 ile %10 arası bir eğime sahiptir.

Bu durum arazi formunu çekici olmaktan uzaklaştırmakla birlikte, öneri kullanımların tesisi açısından kolaylık sağlar.

BİLECİK SELÖZ BARAJI GÖLETİ'NİN TURİZM POTANSİYELİNİN GÖRSEL PEYZAJ KALİTESİ VE PEYZAJ DUYARLILIĞI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Harita 3.1. Bilecik Selöz Baraj Göleti Eğim Grupları Haritası (Orijinal 2023)

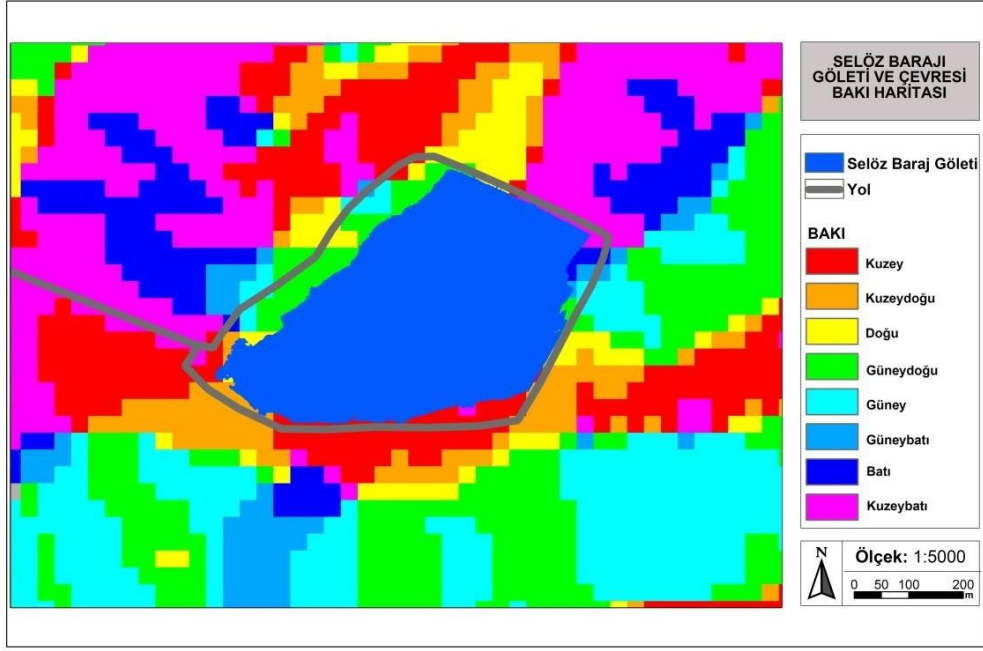
3.3.4. Bakı Analizi

Göletin güney kısmında göl kıyısı boyunca uzanan kuzey bakı alanları günün büyük bir kısmında güneş ışınlarını arkasına alması bakımından özellikle kuş gözlemciliği, fotoğrafçılık, amatör olta balıkçılığı ve dinlenme cepleri açısından oldukça elverişli bir konumdadır.

Göletin batı kısmında, gölete hâkim bir manzaraya sahip olan alanda ise güneydoğu yönlü bakıya sahip bir kesim bulunmaktadır. Bu alan Kongre Oteli yapımına en uygun alandır. Otelin göle bakan cephesi bu durumda günün önemli bir bölümünde güneş ışığından faydalanabilecektir. Bu tercihle otel özellikle kış aylarında ciddi bir enerji tasarrufu elde edebilecektir.

Bakı analizi haritasına dikkatlice bakıldığı zaman gölet kıyısındaki alanların bakı yönleri, baraj gövdesinin bulunduğu kısım hariç tümüyle göle bakar durumdadır. Buradan anlaşılacağı üzere gölet yakın çevresinde göl manzarasından mahrum olan kayda değer bir arazi parçası bulunmamaktadır.

BİLECİK SELÖZ BARAJI GÖLETİ'NİN TURİZM POTANSİYELİNİN GÖRSEL PEYZAJ KALİTESİ VE PEYZAJ DUYARLILIĞI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Harita 3.2. Selöz Baraj Göleti bakı analizi haritası (Orijinal 2023)

3.4. ANKET ÇALIŞMASI

Ankete katılan kentlilerin yaş grubu ve eğitim durumunu belirten çizelgede ortaya çıkan sonuçlar Bilecik İli'nin demografik verileriyle örtüşmemektedir. Bu durum anket soruları ile karşılaşan kentlilerin eğitim seviyeleri düştükçe soruları kavramakta zorluk çekmeleri ve bundan dolayı ankete katılmayı reddetmelerinden kaynaklanmaktadır. Eğitim durumu ise yaş grubuyla doğrudan ilintilidir. 44 ve yukarısı nüfusta dünyanın her yerinde olduğu gibi yaş ilerledikçe en son alınan diploma yani eğitim seviyesi düşmektedir. Aynı durum 18-23 yaş grubu arasında da geçerlidir. Bu gruba dâhil olan kentliler henüz bir üniversiteye girmemiş veya üniversite diplomasını henüz almamış kişilerden oluşmaktadır. Örnek vermek gerekirse Bilecik İli genelinde en son aldığı diploma ortaokul diploması veya aşağısı olanların oranı % 63,61 iken anket katılımcıları arasında bu oran %7,2 olarak görülmektedir. Tam tersi olarak ankete katılan kentliler içinde en az üniversite mezunu olanlar %63 oranına sahipken bu oran Bilecik genelinde %10 oranının altındadır.

Çizelge 3.27. Katılımcı profilini belirleyen sorulara verilen yanıtların sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%)

Katılımcı Profili		(N)	(%)
Yaş Grubu	18-23	23	8,3
	24-43	194	70,3
	44 ve yukarısı	59	21,4
Eğitim Durumu (En son alınan diploma)	Ortaokul ve aşağısı	20	7,2
	Lise ve yüksekokul	82	29,7
	Üniversite ve üzeri	174	63
Bilecik merkez ilçesinde ikamet süresi (yıl)	0-5	45	16,3
	5-15	77	27,9
	15'den fazla	154	55,8

Anket içerisinde öncelikle mutlaka aydınlığa kavuşturulması gereken konu ankette yöneltilen “Bilecik İl’inin kalkınması için sizce aşağıdakilerden hangisine ağırlık verilmesi gerekir?” sorusuna verilen yanıtlarda yatmaktadır. Bu soru, katılımcıların üzerinde yaşadıkları toprakların imkân ve kabiliyetlerinin farkında olup olmadıklarını belirleme yönelik sorulmuştur.

Daha önce belirtildiği üzere Bilecik aslında tarım ve hayvancılık açısından uygun bir yerleşim değildir. Çünkü arazi genel itibariyle oldukça engebeli, toplam yüzey alanının yarısından fazlası da ormanlıktır. Buna rağmen katılımcıların %18,8 gibi azımsanmayacak bir kısmı Bilecik İl’inin en çok tarım ve hayvancılığa ağırlık vermesi gerektiğini düşünmektedir.

Sanayi olarak ise kentin belki de dişe dokunur tek varlığı mermer ve seramik sektörüdür. Bu iki sektörün hammaddesi de kent çevresinde genellikle ormanlık ya da yarı ormanlık araziler üzerinde tesis edilen ocaklardan elde edilmektedir. Yani açılan her yeni ocak kaybedilen yeşil altyapı varlığı anlamına gelmektedir. Buna ek olarak seramik üretim fabrikaları kent merkezinin, dolayısıyla yoğun yerleşimin burnunun dibinde konuşlanmıştır. Fırınlarında kesintisiz üretim yapan bu fabrikaların bacaları, 24 saat duman pompalamaktadır. Fabrika yakın çevresindeki alanların tamamında gözle görülür kül tabakalarını gözlemlemek hiç de zor değildir. Bu durum hem görsel açıdan hem de halk sağlığı açısından ciddi olumsuzluk ve riskleri beraberinde taşımaktadır.

Çizelge 3.28. “Bilecik İli’nin kalkınması için sizce aşağıdakilerden hangisine ağırlık verilmesi gerekir?” sorusuna verilen yanıtların sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri

	(N)	(%)
Tarım ve hayvancılık	52	18,8
Sanayi	81	29,3
Turizm	143	51,8

Özellikle eğitim seviyesi düştükçe, kalkınma eşittir sanayi anlayışı, kişilerin üzerinde tartışmayı gereksiz gördüğü bir inanıştır. Bu inanış ve kavrayış ankete de yansımıştır. Aşağıdaki çizelgede eğitim durumu ve kalkınmada öncelik verilmesi gereken sektör hangisidir sorusu çaprazlandığında sürpriz bir sonuç ortaya çıkmamıştır. Çizelgede belki de en çarpıcı verilerden birisi üniversite mezunlarının %46 oranında tarım ve hayvancılık ve sanayiye ağırlık verilmesi gerektiği şeklindeki yanıtlarıdır. Bu oran Türkiye’nin genel olarak eğitim sistemindeki, özelde de üniversite kurumlarındaki yapısal bozuklukların bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Özellikle %28,2 oranında sanayi yanıtının verilmiş olması düşündürücüdür.

Çizelge 3.29. Katılımcıların eğitim durumları ve kalkınmaya bakışlarının çapraz sorgulamalarının sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%)

Eğitim durumu	Tarım ve hayvancılık		Sanayi		Turizm	
	N	%	N	%	N	%
Otaokul ve aşağısı	8	40,0	8	40,0	4	20,0
Lise ve yüksekokul	13	15,8	24	29,3	45	54,9
Üniversite ve üzeri	31	17,8	49	28,2	94	54,0

Aşağıdaki çizelgede Bilecik İli’nin turizm potansiyeline ilişkin sorulara verilen yanıtların sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%) bulunmaktadır. Verilen yanıtlara bakıldığında aslında katılımcıların yaşadıkları kentin bir turizm potansiyeli olduğuna inancı yüksek, bu potansiyelin değerlendirilmesi gerektiğine olan inancı ise oldukça yüksektir. Katılımcıların %88,8’i var olan potansiyelin değerlendirilmesi gerektiğini belirtmişleridir. Ne var ki kentin turizm potansiyelin değerlendirilebildiğine inanan katılımcıların oranı hiç de azımsanmayacak bir seviyededir (%27,5). Bilecik İli’ne hemen hemen hiç turist gelmediği TÜİK verilerinde açık bir biçimde görülmesine ve tesisleşme anlamında bugüne kadar hemen hemen hiçbir adım atılmamış olmasına rağmen, katılımcıların eğitim seviyelerinin genele göre oldukça yüksek olduğu böylesi bir ankette

bu oranın ortaya çıkmış olması oldukça düşündürücüdür.

Bütün bunların yanında katılımcılar kentteki turist konaklama imkânlarının yetersizliği konusunda hemen hemen hemfikirlendir.

Çizelge 3.30. Bilecik İli'nin turizm potansiyeline ilişkin sorulara verilen yanıtların sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%) çizelgesi

		(N)	(%)
Bilecik İli'ndeki göletlerin turizm potansiyeli var mıdır?	Evet	180	65,2
	Hayır	56	20,3
	Kararsızım	40	14,5
Bilecik İli'ndeki göletlerin turizm potansiyelinin değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?	Evet	245	88,8
	Hayır	14	5,1
	Kararsızım	17	6,2
Bilecik İli'ndeki göletlerin turizm potansiyelinin değerlendirilebildiğini düşünüyor musunuz?	Evet	76	27,5
	Hayır	156	56,5
	Kararsızım	44	15,9
Bilecik'teki turist konaklama imkanları (Otel, Pansiyon, Apart otel vb.) sizce yeterli midir?	Evet	19	6,9
	Hayır	230	83,3
	Kararsızım	27	9,8

Bir sonraki çizelge Selöz Baraj Göleti'yle ilgili genel sorulara verilen yanıtların sıklık (N) ve sıklık yüzdelerini (%) içerir. Katılımcılar içerisinde Selöz Baraj Göleti'ni hiç duymamış olanların oranı oldukça azdır. Katılımcılar birkaç kez bile olsa göleti ziyaret etmişlerdir. Göleti sıkça ziyaret edenlerin oranı ise düşüktür. Anlaşılacağı üzere katılımcılar ziyaret edilecek yeni ve alternatif mekânları kollamakta ve aramaktadırlar. Ancak çalışma alanında herhangi bir servis biriminin olmayışı ziyaret sıklığını sınırlandırmaktadır. Oysaki gölet şehir merkezine sadece 8 km uzaklıkta bulunmaktadır ve ulaşım yılın büyük bir bölümünde sağlanabilmektedir.

Katılımcıların yarısı göletin bir turizm potansiyelinin olduğunu kabul etmektedirler. Ancak burada çok ince bir detay bulunmaktadır. Katılımcıların kayda değer bir kısmının "mevcut durum" ile "potansiyel" kelimeleri arasındaki anlam farkını tam olarak bilmedikleri, anketlerin uygulanması sırasında gözlemlenmiştir. Hatırı sayılır oranda katılımcı çalışma alanının mevcut bazı eksikliklerini ve problemlerini göz önünde bulundurarak bu soruya kararsız ya da hayır şeklinde cevap vermişlerdir.

Oldukça yüksek oranda katılımcı (%65,2) göletin turizm amaçlı kullanılmasını olumlu bulmuş, hatta %49,6 oranında katılımcı alana bir Kongre Oteli yapılması fikrine sıcak

bakmışlardır.

Çizelge 3.31. Selöz Baraj Göleti'yle ilgili genel sorulara verilen yanıtların sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%)

		(N)	(%)
Daha önce Selöz Baraj Göleti'ni duymuş muydunuz?	Evet	257	93,1
	Hayır	19	6,9
Daha önce Selöz Baraj Göleti'ne gittiniz mi?	Gitmedim	57	20,7
	Birkaç kez gittim	183	66,3
	Sıkça gidiyorum	36	13,0
Selöz Baraj Göleti'nin turizm potansiyeli var mıdır?	Evet	140	50,7
	Hayır	51	18,5
	Kararsızım	85	30,8
Selöz Baraj Göleti'nin turizm amaçlı kullanımı sizce olumlu olur mu?	Evet	180	65,2
	Hayır	23	8,3
	Kararsızım	73	26,4
Selöz Baraj Göleti'ne uluslararası toplantıların yapılacağı bir Kongre Otelinin yapılmasını olumlu karşılar mısınız?	Evet	137	49,6
	Hayır	59	21,4
	Kararsızım	80	29,0

Aşağıdaki çizelge Selöz Baraj Göletine daha önce gitmiş olan 219 katılımcının devam ettiği kısımdır. Bu kısım, 6'sı göletin mevcut durumu, 11'i ise göletin GPK ve PD hakkında yapılmış olan yorumlara katılıp katılmadıklarını dereceli olarak sorgulayan kısımdır.

Çizelge 3.32. Selöz Baraj Göleti'nin mevcut durumunu ve görsel kalitesini sorgulayan yorumlara verilen onay derecelerinin sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%)

Yorum	Kesinlikle onaylıyorum (5)		Onaylıyorum (4)		Kararsızım (3)		Onaylamıyorum (2)		Kesinlikle Onaylamıyorum (1)	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Selöz Baraj Göleti başıboş bırakılmıştır.	93	42,5	55	25,1	41	18,7	12	5,5	18	8,2
Güvenli bir yer değil, başıma bir şey gelebilir.	39	17,8	54	24,7	56	25,6	39	17,8	31	14,2
Kontrolsüz mangal yakılmasından dolayı yangın tehlikesi var.	97	44,3	62	28,3	34	15,5	13	5,9	13	5,9

Çizelge 3.32. (devamı). Selöz Baraj Göleti'nin mevcut durumunu ve görsel kalitesini sorgulayan yorumlara verilen onay derecelerinin sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%)

İnsanlar arkalarında çöp bırakıyor.	147	67,1	36	16,4	21	9,6	4	1,8	11	5,0
Avlanma geçici olarak yasak olmasına rağmen balık avlayanlar var.	70	32,0	44	20,1	81	37,0	11	5,0	13	5,9
Çok sayıda insan ve araç var gürültü kirliliği oluyor.	24	11,0	28	12,8	63	28,8	65	29,7	39	17,8
Çok sayıda insan ve araç var görüntü kirliliği oluyor.	23	10,5	31	14,2	63	28,8	62	28,3	40	18,3
Hayvan çeşitliliği yüksek bir yerdir (kuş, sürüngen, böcek, memeli vb.).	47	21,5	67	30,6	74	33,8	23	10,5	8	3,7
Bitki çeşitliliği yüksek bir yerdir (Ağaç, çalı, çiçek, ot vb.).	63	28,8	84	38,4	42	19,2	24	11,0	6	2,7
Manzarasının etkileyici bir renk etkisi vardır (yapraklar, su, çiçekler vb.).	83	37,9	71	32,4	37	16,9	21	9,6	7	3,2
Doğal sesler (yaprak hışırtısı, kuş sesi, rüzgâr sesi) huzur veriyor.	124	56,6	57	26,0	28	12,8	6	2,7	4	1,8
Estetik açıdan kaliteli bir yerdir.	68	31,1	61	27,9	58	26,5	19	8,7	13	5,9
Göletteyken uzaklara baktığımda birçok değerli manzara görebiliyorum.	63	28,8	67	30,6	53	24,2	27	12,3	9	4,1
Gölete uzaktan (gölet çevresinin dışından) bakınca görebiliyorum.	38	17,4	46	21,0	84	38,4	35	16,0	16	7,3
Su varlığı (göl) manzaraya estetik olarak önemli katkı sağlıyor.	107	48,9	73	33,3	27	12,3	6	2,7	6	2,7
Huzurlu, sessiz, sakin bir yerdir.	114	52,1	72	32,9	26	11,9	5	2,3	2	0,9

Öncelikle, çalışma alanının başıboş bırakıldığı şeklinde yapılan yoruma %32,4 oranında karasızım veya onaylamıyorum seçenekleriyle verilen cevaplar olsa olsa dikkat eksikliğinden kaynaklanmış olmalıdır. Çünkü çalışma alanı, tesis edildiğinden bu yana yetkililer tarafından tamamen kendi kaderine terk edilmiş; en ufak bir izleme, koruma, kontrol etme çabasına girilmemiştir.

Benzer şekilde katılımcılar %57,6 oranında çalışma alanının güvenli bir yer olduğuna inanmakta veya en azından bu konuda kararsız kalmaktadırlar. Bu durum olsa olsa ya katılımcıların özgüvenlerinin yüksek olmasına ya da Bilecik İl'inin suç oranlarının

düşüklüğüne bel bağlamış olmalarına dayandırılabilir. Çünkü çalışma alanında veya yakın çevresinde genellikle ilgili herhangi bir önlem veya birim bulunmamaktadır.

Kontrolsüz mangal yakılmasından dolayı yangın tehlikesi var şeklindeki bir başka yoruma verilen yanıtlar yine aynı şekilde kafa karıştırıcı veriler ortaya çıkarmıştır. Katılımcıların %27,3'lük önemli bir kısmı bu konuda telaşa gerek olmadığını düşünmektedir. Önceki bölümlerde Bilecik kentlisinin mangal keyfine olan merak ve ilgisinin büyüklüğünden bahsetmiştik. Öyle görülmektedir ki katılımcılar bu konudaki maharetlerinin herhangi bir yangın felaketine yol açmayacak yetkinlikte olduğunu düşünmektedirler.

Ankete katılanların %76,7'lik kısmı hayvanların gölet çevresinde otlatılmasında bir sakınca ve problem görmemektedirler. Aslına bakılırsa süregelen hatalı planlamalar neticesinde neredeyse yok olmaya yüz tutmuş mera alanlarının yetersizliği, yakında bulunan Selöz Köyü sakinlerine çok da seçenek bırakmamaktadır.

Türkiye'nin hala kanayan bir yarası olan, insanların yerlere gelişigüzel çöp atması ve ardında bırakması sorunsalına bakışları açısından, katılımcıların %16,4'lük kısmının iyimserliklerini korudukları görülmektedir. Gel gör ki arazi gözlem çalışmaları sırasında tespit edilmiş ve fotoğraflarla belgelenmiş olan insan kaynaklı atıklar tam tersini söylemektedir. Bu kadar az ziyaret edilen bir alanda bu kadar çok çöp ve atığın gelişigüzel atılmış ve bırakılmış olması inanılması güç bir durumdur.

Alanın mevcut durumu ve problemleri ile ilgili son yorumda "av yasağı olmasına rağmen balık avlayanların bulunduğu" yorumu yapılmış; katılımcıların 10,9'luk kısmı böyle bir şeyin mümkün olmadığı veya olamayacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Elde edilen bu sonuç, katılımcıların halkın kural ve kaidelere uymak konusunda titiz olduklarına inançlarının tam olduğunu göstermektedir. Aynı yoruma %37'lik bir kısım kararsızım yanıtını vererek, Türk Halkı'nın kural ve kaidelere uyma konusunda hassas olmadıkları yorumuna inanmakta güçlük çektiklerini dile getirmişlerdir.

Ankete destek veren kişilerin önemli bir kısmı "çok sayıda araç ve insan trafiği var görüntü ve gürültü kirliliği oluyor" şeklinde yapılan 2 ayrı fakat ilişkili yoruma katılmadıklarını, verdikleri yanıtlarla yeterli bir şekilde dile getirmişlerdir. %22,8 oranında gürültü kirliliğinden, %24,7 oranında görüntü kirliliğinden şikâyetçi olan kesim bu konuda hassasiyetleri yüksek olan, bu tip antropojenik etkiler karşısında rahatsız olma eşikleri düşük olan katılımcıların varlığını işaret etmektedir. Çünkü yapılan arazi gözlem çalışmalarında, alana araç giriş çıkışı ve bu araçların oluşturduğu gürültü ve görüntü

kirliliği oldukça düşük bulunmuştur. Yine de mevcut durumun bir kısım katılımcıyı tatmin etmemesi önemszenmesi gereken bir veridir.

İnsan ve araç trafiği GPK VE PD değerlendirme formunda uzman kişilere de sorulmuştur. Uzman grup böyle bir yoğunluğun olmadığını ve bu anlamda çalışma alanının duyarlılığının yüksek olduğunu bu ölçüte verdikleri toplam % 63,7 oranındaki 5: yüksek ve 4: yüksek-orta puanla göstermişlerdir.

Çalışma alanındaki bitki ve hayvan çeşitliliğinin yüksek olduğunu iddia eden takip eden 2 soruya katılımcıların yorumları bir başka izah gerektiren konudur. Anketlerin uygulanması sırasında, büyük orandaki katılımcının “miktar” ve “çeşitlilik” kelimelerinin anlamları konusunda bir kafa karışıklığına sahip oldukları gözlemlenmiştir. Katılımcıların % 52,1’lik kısmı hayvan çeşitliliğinin, %67,2’si bitki çeşitliliğinin yüksek olduğunu düşünmektedirler. Ne arazide yapılan gözlem çalışmalarında, ne de araziye sık ziyaret eden güvenilir kişilerle yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda elde edilen veriler ışığında herhangi bir hayvan çeşitliliğinden hatta dişe dokunur bir hayvan miktarından bahsetmek olası değildir. Çalışma alanının bu konuda oldukça fakir olduğu kolaylıkla söylenebilir.

Bitki varlığı konusunda ise nicelik olarak göz ardı edilemeyecek bir varlığı bulunan göletin çeşitlilik açısından çok da şanslı olduğu söylenemez. Alana hâkim olan 2 büyük ağaç türü dışında 2 elin parmaklarını geçmeyecek çeşitlikte bir bitki çeşitliliği bulunmaktadır.

Aynı ölçüt uzman grubuna uygulanan GPK ve PD değerlendirme anketinde de mevcuttur. Uzman katılımcılar bu ankette çalışma alanındaki biyolojik çeşitliliği %22,7 düşük ve %27,3 orta düşük olarak değerlendirmişlerdir.

Devam eden yorumlar katılımcıların daha çok sübjektif değerlendirmelerini içeren yorumlardır.

Bunlardan ilki “manzarasının etkileyici bir renk etkisi vardır (yapraklar, su, çiçekler vb.)” şeklinde yapılmış olan yorumdur. % 70,3 oranında onaylıyorum (4) ve kesinlikle onaylıyorum (5) şeklinde puan verilen bu yorum GPK VE PD değerlendirme formunda uzman grubuna da sorulmuştur. Uzman grup bu değerlendirme ölçütüne toplam %68,2 oranında yüksek (5) ve orta yüksek (4) şeklinde puan vermiş; yani çalışma alanının renk açısından GPK’nin yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Bu korelasyonda kentli katılımcılar ile uzman grup arasında bu yoruma verilen yanıt bakımından bir örtüşme bulunmaktadır.

Ankette yer alan ‘‘Doğal sesler (yaprak hışırtısı, kuş sesi, rüzgar sesi) huzur veriyor.’’ şeklindeki yoruma katılımcılar toplam %82,6 oranında kesinlikle onaylıyorum (5) ve onaylıyorum (4) şeklinde oldukça yüksek bir onay vermişlerdir. Benzer ölçüt yine uzman anketinde değerlendirmeye sunulmuş; uzman grup bu ölçüte toplam %54,5 oranında yüksek (5) ve orta yüksek (4) şeklinde puan vermiştir. Uzman grup bu kez, çalışma alanının GPK’nin ve PD’nin değerlendirilmesinde ses etkisinin renk etkisi kadar güçlü ve belirleyici olmadığı kanaatine varmıştır.

Katılımcıların sadece %14,6’sı çalışma alanının estetik açıdan kaliteli bir yer olmadığına inanmaktadır.

Ankette karşılıklı görünme (intervisibility) açısından 2 yorum bulunmaktadır. Bunlar: ‘‘Göletteyken uzaklara baktığımda birçok değerli manzara görebiliyorum’’ ve ‘‘Gölete uzaktan (gölet çevresinin dışından) bakınca görebiliyorum’’ şeklinde yapılan yorumlardır. Sıradan katılımcılar için anket uygulaması sırasında yorumda bulunulması kolay olmayan bu iki yorumdan birincisine katılımcılar %59,4 oranında katılmışken, ikincisine %38,4 oranında onay vermişlerdir.

Benzer bir ölçüt uzman anketinde ‘‘anahtar peyzajları görebilme ve buralardan görülebilme’’ ve ‘‘önemli peyzaj karakter alanlarını görebilme ve buralardan görülebilme’’ şeklinde iki farklı ölçüt olarak değerlendirmeye sunulmuştur. Uzman katılımcılar ilk ölçüte yüksek (5) ve orta yüksek (4) olarak toplamda %72,7 gibi bir hayli yüksek oranda puan vermiştir. Diğer ölçüte verdikleri yüksek (5) ve orta yüksek (4) puanların oranlarının toplamı ise %31,8 olmuştur.

Yorumlar içeriği gereği sübjektif olmaları bir yana, özellikle göletten uzaklara bakıldığında birçok değerli manzara görülebildiği noktasında tartışmaya açıktır. Arazi gözlemleri sırasında yüksek peyzaj kalitesine sahip bir manzara veya manzaraların varlığı tespit edilememiştir. Çalışma alanına dışarıdan bakılabilmesi sınırlıdır. Arazi nispeten görsel olarak dışı kapalıdır. Hele hele anahtar bir peyzajdan veya önemli peyzaj karakter alanlarından görülebildiğini savunmak kesinlikle mümkün değildir.

Katılımcıların neredeyse hemfikir oldukları yorumlardan birisi, su varlığının alana estetik olarak katkı sağladığını iddia eden yorumdur. Bu yoruma verilen kesinlikle onaylıyorum (5) ve onaylıyorum (4) puanlarının oransal toplamı %82,2 şeklinde bulunmuştur.

Son olarak ankete katılanlara ‘‘çalışma alanı huzurlu, sessiz, sakin bir yerdir’’ yorumuna yanıt vermeleri istenmiş; toplam %85 oranında katılımcı bu yoruma kesinlikle onaylıyorum ve onaylıyorum yanıtını vermiştir.

Benzer bir ölçüt olarak uzman grubuna “uzaklık/sakinlik” açısından çalışma alanının peyzaj kalitesini ve duyarlılığını puanlamaları istenmiş; %90,9 oranla alanın bu ölçüt bakımından yüksek ve orta yüksek duyarlılığa sahip olduğu puanlamalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Yani çalışma alanı uzman grup tarafından da oldukça sakin ve huzurlu bir yer olarak kabul edilmektedir.

Anketin son 11 sorusunun çalışma alanının GPK ve PD ile ilgili olan yorumlardan oluşmakta olduğunu söylemiştik. Bu kısımdaki yorumlara verilen onay puanlarının genel ortalaması 3,76 olarak ölçülmüştür. Bu sonuca göre ankete katılım gösteren yerel halk, Selöz Baraj Göleti'nin GPK ve PD açısından ortalamanın üzerinde bir değere sahip olduğunu düşünmektedirler. Bu ortalama devam eden analizlerde görüleceği üzere, uzman değerlendirme anketinde 3,38 olarak ölçülmüştür. Yani yerel halk, uzman kişilerin görüşlerine yakın bir görüş belirtmiş görünmektedir.

3.5. GÖRSEL PEYZAJ KALİTESİ VE PEYZAJ DUYARLILIĞI UZMAN DEĞERLENDİRMESİ

Katılımcı uzman grubu çalışma alanının peyzaj karakteri bakımından belirlenen ilk ölçütü olan “ölçek” parametresine %68,2 oranında yüksek (5) ve yüksek-orta (4) puanlamalarını işaretlemiştir. Katılımcılar, çalışma alanının ölçek bakımından samimi ve küçük ölçekli olduğunu ve bu ölçüte göre göletin kayda değer bir duyarlılığının olduğunu ortaya koymuşlardır.

Katılımcılar arazi formu bakımından duyarlılık derecesini değerlendirdiklerinde alanın %45,5 oranında orta dereceli bir duyarlılığa sahip olduğunu belirtmişlerdir. Grubun geneline göre çalışma alanı topoğrafya bakımından yüksek duyarlılıkta olmamakla birlikte, tek tip, özelliksiz ve sıradan bir karaktere de sahip değildir.

Arazi deseni söz konusu olduğunda yine bir önceki ölçüte yakın sayılabilecek bir sıklık dağılımı bulunmaktadır. Sıklık yüzdeleri bakımından katılımcılar %22,7 oranında yüksek-orta (4) ve %40,9 oranında orta (3) civarında kümelenmişlerdir.

Dördüncü sıradaki arazi örtüsü ölçütüne gelindiğinde uzman grup sıklık yüzdesi olarak %50 oranında yüksek-orta tercihinde bulunarak göletin insan müdahalesine uğramamış, yarı doğal ormanlık yapısına atıfta bulunmuşlardır.

Çalışma alanının sınırlarının sağlamlığı ve kesintisizliği konusunda %31,8 oranında yüksek-orta ve yine %31,8 oranında orta duyarlılık kümelenmesi olduğu görülmektedir. Oysaki göletle ilgili herhangi bir sınırdan bahsetmek olası değildir.

Çalışma alanının biyolojik çeşitlilik bakımından fakir bir alan olduğundan daha önce bahsetmiştik. Uzmanlar %22,7 oranında yüksek-orta duyarlılık görüşü belirtmiş olmakla birlikte, %27,3 orta-düşük ve yine %22,7 oranlarında düşük duyarlılık görüşleri de mevcuttur.

Katılımcı grup çalışma alanında antropojenik etkilerin çok düşük olduğunu verdikleri %50 oranındaki yüksek-orta ve %31,8 oranındaki yüksek duyarlılık puanlarıyla açık bir şekilde ortaya koymuşlardır. Uzman grubuna göre bu ölçüt bakımından çalışma alanı oldukça yüksek sayılabilecek bir duyarlılığa sahiptir.

Estetik, algısal ve deneyimsel ölçütler kısmında katılımcılara ilk yöneltilen ölçüt alanın görsel kalite ve karakteri ile ilgili olmaktadır. Uzman katılımcılar bu ölçüte %27,3 oranında yüksek, aynı oranda yüksek orta ve yine aynı oranda orta duyarlılık puanı vermişlerdir. Bu ölçüte göre çalışma alanı katılımcılara göre duyarlı bir alandır.

Sıradaki 2 ölçüt referans çalışmada bulunmamaktadır. Ancak bu ölçütler bir alanın peyzaj duyarlılığını belirlemede duyuların etkili olduğu görüşüne dayandırılarak ilave edilmiştir. İlk ölçüt çalışma alanının renk etkisini değerlendirmeye yöneliktir. Uzman katılımcılar bu ölçüte %45,5 yüksek-orta ve %22,7 yüksek puan vermişlerdir. Buna göre Selöz Baraj Göleti'nin renk kompozisyonu alanın peyzaj duyarlılığını yükseltecek yeterlilikte bir etkiye sahiptir.

Katılımcılardan ses etkisini değerlendirmeleri istendiğinde ise 22,7 oranında yüksek-orta ve %31,8 oranında yüksek duyarlılık puanı vermişlerdir. Çıkan sonuç uzmanların alandaki doğal seslerin alanın peyzaj duyarlılığını artıran bir etkiye sahip olduğunu kabul ettikleri anlamına gelmektedir.

Uzman grubun Selöz Baraj Göleti'ne dair mekân algıları sorgulandığında su varlığının etkisi kendini göstermiş görünmektedir. Su varlığının mekân algısını güçlendirici etkisi, %40,9 gibi yüksek sayılabilecek bir yüksek-orta puanlaması şeklinde veri açığa çıkarmıştır. Ne var ki %45,5 oranındaki orta puanlaması bu konudaki kararsızlığa da işaret etmektedir.

Yerleşime yakınlık konusunda tam anlamıyla bir kararsızlığın hâkim olduğu rahatlıkla söylenebilir. Katılımcılar bu ölçüte %50 oranında orta puanı verirken düşük duyarlılık ve yüksek duyarlılık taraflarındaki puanlamalar da hemen hemen dengelidir. Selöz Baraj Göleti en yakın yerleşim birimine 3km, kent merkezine ise 8 km uzaklıktadır. Bu mesafelerin yakın mı uzak mı olduğuna dair algı, uzmanlar arasında yeterince netlik göstermemektedir. Mesafe algısının göreceli bir kavram olması, yoğun yerleşimlerin

alana yürüme mesafesi açısından uzak fakat araçla ulaşım mesafesi açısından yakın sayılabilecek bir konumda sayılması sonucunu çıkarmış görünmektedir.

Selöz Baraj Göleti'nde insan ve araç trafiği oldukça azdır. Nitekim uzman katılımcılar çalışma alanının bu ölçüte göre yüksek bir duyarlılığa sahip olduğunu, bu ölçüte verdikleri %45,5'lik bir yüksek puanlamasıyla açıkça belirtmişlerdir.

Çalışma alanının uzaklık ve sakinlik bakımından katılımcıların gözünde yüksek bir duyarlılığa sahip olduğu rahatlıkla söylenebilir. Katılımcılar bu ölçüte %22,7 yüksek ve %68,2 oranında yüksek-orta puan vermişlerdir. Burada dikkat edilmesi gereken konu 2 önceki yerleşime yakınlık konusundaki değerlendirmelerle bir çelişki olup olmadığıdır. Bir çelişki varmış gibi görünmekle birlikte iki ölçüt sonuçlarında belli bir örtüşme olmamasının sebebi, alanın yerleşime yakın sayılabilecek bir mesafede olmasına rağmen pek tercih edilmemesinden kaynaklanmaktadır. Yani çalışma alanı yerleşim birimlerine yakın sayılabilecekken beklenen oranda tercih edilmemektedir.

Son kısım alanın görsel karakteri ve kalitesi üzerine belirlenmiş olan ölçütlerden oluşmaktadır. Bunlardan ilkinde uzman gruba alanın "siluet" bakımından değerlendirilmesi istenmiştir. %59,1 oranında verilen yüksek-orta puanlaması, çalışma alanının siluet bakımından herhangi insan kaynaklı bir kesintiye uğramadığını kanıtlar niteliktedir.

Bir sonraki ölçütte katılımcılara çalışma alanında karşı karşıya oldukları sahneyi yorumlamaları istenmiştir. Değerlendirmeler bu konuda az da olsa kararsızlık içermektedir. Çünkü çalışma alanında tarihi yerler, doğal abideler gibi ayırt edici, hassas peyzaj unsurlarının varlığı bulunmamakla birlikte, herhangi bir modern yapı, bina ya da insan yapımı dikey bir unsur da bulunmamaktadır. Doğal olarak puanlamalar da %36,4 orta ve %27,3 yüksek-orta tercihlerinde yoğunlaşmıştır.

Devam eden ölçüt, çalışma alanında ayırt edici veya tarihi peyzaj özelliklerinin yani görsel odak noktalarının varlığı ya da yokluğu üzerinedir. Çalışma alanında herhangi bir tarihi peyzaj ögesi bulunmamaktadır. Buna karşın su yüzeyi oldukça önemli ve ayırt edici bir odak noktasıdır. Katılımcılar bu durum karşısında değerlendirme tercihlerini %22,7 yüksek-orta, %22,7 orta ve %27,3 orta düşük duyarlılık puanı yönünde kullanarak, ibrenin çok az da olsa düşük duyarlılık tarafında kalması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Çalışma alanından çevresine bakıldığında belirgin veya karmaşık arka planların olup olmadığını sorgulayan diğer bir ölçüte verilen yanıtlar nispeten tutarlıdır. %45,5 oranında

orta dereceli duyarlılık puanı elde edilmesine rağmen, %22,7 orta-düşük ve %13,6 oranında düşük duyarlılık puanı elde edilmesi, ibreyi yumuşak bir biçimde düşük duyarlılık tarafına kaydırmıştır. Uzman grubun, çalışma alanının görsel arka planının basite yakın bir nitelikte olduğunu savunduğunu söylemek çok da zor değildir.

Komşu peyzajların duyarlılığı, bir alanın GPK veya PD değerlendirmesi yapılırken kolaylıkla gözden kaçabilecek fakat aslında oldukça önemli bir ölçütüdür. Katılımcı uzmanların çok küçük bir kısmı (%9,1) bu değerlendirmeye yüksek (5) puanı vermişlerdir. Bu ölçütün %27,3 oranında yüksek-orta puan (4) verilmiş olmasına rağmen, %22,7 orta (3) , %27,3 orta-düşük (2) ve %13,6 düşük (1) şeklinde dağılım gösteren bir puanlama tablosunun ortaya çıkmış olması, alanın bu ölçüte göre uzmanlar açısından yüksek bir duyarlılığa sahip olmadığı kanaatini göstermektedir.

Bir diğer gözden kaçabilecek ölçüt ise alanın komşu peyzajlara görsel kalite veya duyarlılık açısından sunduğu katkıdır. Bu ölçütün değerlendirilmesinde uzman katılımcılar, %45,5 oranında yüksek-orta (4) puan vererek çalışma alanının komşu peyzajlara katkı sağladığı sonucunu çıkarmışlardır. Özellikle su varlığı göz önünde bulundurulduğunda bu oran şaşırtıcı sayılmamalıdır.

GKP ve PD değerlendirmelerinde karşılıklı görünebilme (intervisibility) önemli bir kavramdır. Çalışma alanı özellikle topografik yapısı ve konumu itibarıyla komşu peyzajlara tamamıyla açık bir peyzaja sahip değildir. Bu kavrama dair 2 adet ölçüt değerlendirme formunda yer almaktadır.

Bunlardan birincisi olan “anahtar peyzajları görebilme ve buralardan görünebilme” ölçütünün puanlaması bu bakımdan sorunlu olarak nitelendirilebilir. Çünkü çalışma alanından görülebilen herhangi bir anahtar peyzaj bulunmamasına rağmen uzman katılımcılar %50 oranında yüksek-orta puanlaması yapmışlardır.

Bu kapsam dâhilinde, ikinci değerlendirme ölçütü olarak sunulan “Önemli Peyzaj Karakter Alanlarını ve/veya Kültürel Miras Varlıklarını görebilme ve buralardan görünebilme” ölçütüne yapılan puanlamalar daha akla yatkın görünmektedir. Çalışma alanından görülebilen bu ölçüte uyan herhangi bir peyzaj parçası tespit edilemediği gerçeğinden yola çıkılacak olunursa; uzman katılımcılar %22,7 oranında yüksek-orta (4) duyarlılık belirtmiş olalar bile; %31,8 orta-düşük (2) ve %22,7 düşük (1) puanları vererek daha açıklanabilir bir veri ortaya koymuşlardır.

Çizelge 3.33. GPK ve PD Değerlendirme Formu sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%)
çizelgesi

ÖLÇÜT	Kod	Yüksek (5)		Yüksek-Orta (4)		Orta (3)		Orta-Düşük (2)		Düşük (1)	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
PEYZAJ											
Ölçek	(P1)	7	31,8	8	36,4	5	22,7	1	4,5	1	4,5
Arazi Formu	(P2)	3	13,6	5	22,7	10	45,5	4	18,2	0	0
Arazi Deseni	(P3)	3	13,6	5	22,7	9	40,9	3	13,6	2	9,1
Arazi Örtüsü	(P4)	4	18,2	11	50	6	27,3	0	0	1	4,5
Sınırlarının Sağlamlığı Kesintisizliği	(P5)	1	4,5	7	31,8	7	31,8	2	9,1	5	22,7
Biyolojik Çeşitlilik	(P6)	4	18	5	22,7	2	9,1	6	27,3	5	22,7
İnsan Kaynaklı Etkiler	(P7)	7	31,8	11	50	3	13,6	1	4,5	0	0
ESTETİK, ALGISAL VE DENEYİMSEL											
Görsel Kalite ve Karakter	(E1)	6	27,3	6	27,3	6	27,3	4	18	0	0
Renk etkisi (Kaynakta yer almayan kişisel katkı)	(E2)	5	22,7	10	45,5	2	9,1	5	22,7	0	0
Ses etkisi (Kaynakta yer almayan kişisel katkı)	(E3)	7	31,8	5	22,7	6	27,3	3	13,6	1	4,5
Mekân Algısı	(E4)	1	4,5	9	40,9	10	45,5	2	9,1	0	0
Yerleşime yakınlık	(E5)	3	13,6	4	18	11	50	3	13,6	1	4,5
İnsan ve araç trafiği	(E6)	10	45,5	4	18	7	31,8	1	4,5	0	0
Uzaklık/sakinlik	(E7)	5	22,7	15	68,2	2	9,1	0	0	0	0
GÖRSEL											
Silüetler	(G1)	2	9,1	13	59,1	3	13,6	1	4,5	3	13,6
Sahneler	(G2)	4	18	6	27,3	8	36,4	2	9,1	2	9,1
Odak Noktaları	(G3)	2	9,1	5	22,7	5	22,7	6	27,3	4	18
Arka Planlar	(G4)	1	4,5	3	13,6	10	45,5	5	22,7	3	13,6
Komşu Peyzajların Duyarlılığı	(G5)	2	9,1	6	27,3	5	22,7	6	27,3	3	13,6

Çizelge 3.33. (devamı). GPK ve PD Değerlendirme Formu sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%) çizelgesi

Komşu Peyzajlara Katkı	(G6)	2	9,1	10	45,5	6	27,3	2	9,1	2	9,1
Anahtar peyzajları görübilme ve buralardan görübilme	(G7)	0	0	11	50	5	22,7	4	18	2	9,1
Önemli Peyzaj Karakter Alanlarını ve/veya Kültürel Miras Varlıklarını görübilme ve buralardan görübilme	(G8)	2	9,1	5	22,7	3	13,6	7	31,8	5	22,7

Uzman değerlendirmelerinin istatistiksel değerlendirmelerini daha detaylı yapabilmek için tüm puanlama gruplarının mod, ortalama ve standart sapmaları aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

İlk ölçüt grubu olan çalışma alanının peyzaj karakteri ile ilgili yorumların genel ortalaması 3,42 çıkmıştır. Uzman değerlendirme grubu Selöz Baraj Göleti'nin peyzaj açısından duyarlılığının yüksek-orta (4) ve orta (3) arasında ortaya yakın bir seviyede olduğunu belirtmişlerdir. Bu ölçüt grubunda en yüksek standart sapma 1,49 değer ile biyolojik çeşitlilik ölçütünde olmuş; grup en fazla fikir ayrılığına bu ölçütün değerlendirilmesi sırasında ulaşmıştır. İnsan kaynaklı etkiler ölçütünde ise belli bir fikir birliği 0,81 standart sapma değeri ile ölçülmüştür.

Estetik, algısal ve deneyimsel ölçütlerle ilgili puanlamaların genel ortalaması ise 3,68 olarak ölçülmüştür. Katılımcılar çalışma alanındaki en yüksek duyarlılığın bu ölçüt grubunda olduğunu belirtmiştir. Uzman grup puanlamaları sırasında uzaklık ve sakinlik bakımından 0,56 gibi oldukça düşük bir standart sapma değerine ulaşarak bu ölçüt açısından büyük oranda hemfikir olduklarını sergilemişlerdir. Bu ölçüt grubunda 1,21 standart sapma değeri oluşturan ses etkisi konusunda ise belli ölçüde fikir ayrılığında olduklarını göstermişlerdir.

Son ölçüt grubu olan görsel kalite değerlendirmelerinin genel ortalaması 3,05 olarak ölçülmüş; ortalamanın çok az üzerinde görünen bu değerle uzman grup en düşük duyarlılık puanlarını bu ölçütün değerlendirilmesi esnasında kullanmışlardır. Dahası bu gruptaki her bir ölçütün standart sapmaları da diğer gruptakilere oranla daha yüksektir. Yani uzman değerlendirme grubu en fazla fikir ayrılığına bu ölçüt grubunu değerlendirirken ulaşmıştır.

Tüm grupların, yani bütün olarak puanlamaların ortalaması ise 3,38 değerinde çıkmıştır. Ortalamanın az üzerinde çıkan bu sonuca göre çalışma alanı, uzman değerlendirme

grubuna göre düşük duyarlılık seviyesinde olmamakla birlikte, terazinin yüksek duyarlılık kefesi çok da ağır basmamaktadır.

Çizelge 3.34. GPK ve PD değerlendirme formu yanıtlarının mod, ortalama ve standart sapma verileri çizelgesi

ÖLÇÜT	Kod	Mod (Mode)	Ortalama (Mean)	Standart sapma
PEYZAJ				
Ölçek	(P1)	4	3,86	1,08
Arazi Formu	(P2)	3	3,32	0,94
Arazi Deseni	(P3)	3	3,18	1,14
Arazi Örtüsü	(P4)	4	3,77	0,92
Sınırlarının Sağlamlığı Kesintisizliği	(P5)	3	2,86	1,24
Biyolojik Çeşitlilik	(P6)	2	2,86	1,49
İnsan Kaynaklı Etkiler	(P7)	4	4,09	0,81
Peyzaj ölçütlerin ortalaması			3,42	
ESTETİK, ALGISAL VE DENEYİMSEL				
Görsel Kalite ve Karakter	(E1)	3	3,64	1,09
Renk etkisi (Kaynakta yer almayan kişisel katkı)	(E2)	4	3,68	1,08
Ses etkisi (Kaynakta yer almayan kişisel katkı)	(E3)	5	3,64	1,21
Mekân Algısı	(E4)	3	3,41	0,73
Yerleşime yakınlık	(E5)	3	3,23	1,02
İnsan ve araç trafiği	(E6)	5	4,05	0,99
Uzaklık/sakinlik	(E7)	4	4,14	0,56
Estetik, algısal ve deneyimsel ölçütlerin ortalaması			3,68	
GÖRSEL				
Silüetler	(G1)	4	3,45	1,18
Sahneler	(G2)	3	3,36	1,17
Odak Noktaları	(G3)	2	2,77	1,27
Arka Planlar	(G4)	3	2,73	1,03
Komşu Peyzajların Duyarlılığı	(G5)	2	2,91	1,23
Komşu Peyzajlara Katkı	(G6)	4	3,36	1,09
Anahtar peyzajları görebilme ve buralardan görünebilme	(G7)	4	3,14	1,03
Önemli Peyzaj Karakter Alanlarını ve/veya Kültürel Miras Varlıklarını görebilme ve buralardan görünebilme	(G8)	2	2,64	1,32

Çizelge 3.34. (devamı). GPK ve PD değerlendirme formu yanıtlarının mod, ortalama ve standart sapma verileri çizelgesi

Görsel ölçütlerin ortalaması			3,05	
PUANLARIN GENEL ORTALAMASI			3,38	

3.6. SWOT ANALİZİ

Aşağıdaki çizelgeden kolaylıkla anlaşılacağı üzere katılımcı uzman grup kendilerine sunulan parametreleri çok yüksek oranda kesinlikle onaylıyorum (5), onaylıyorum (4) ve kararsızım (3) şeklinde puanlamışlardır. Çalışma alanının kendilerine sunulan içsel güçlü ve zayıf yönleri ve dışsal fırsat ve tehditleri, uzman kişilere göre doğru tespit edilmiş görünmektedir.

Çalışmaya göre alanın zayıf yönlerinden biri olarak nitelendirilmiş olan “Baraj gövdesinin kaya bloklarının alanın doğal çekiciliğini zedelemiş olması” yorumu bu bakımdan tek istisna olarak görülmektedir. %31,8 olarak tespit edilen onaylamıyorum (2) puanı, uzman grubun bu yorumu kabul etmedikleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Alandaki biyolojik çeşitliliğin zayıf olması, arazi formunun yeterince çekici olmaması, Şehir merkezine yakınlık (turist ve kullanıcı taşıma kapasitesinin üstüne çıkma ihtimali) yorumları uzman değerlendirme grubunun onay vermekte zorlandıkları diğer yorumlardır.

Belki de en şaşırtıcı puanlama “şehrin üniversitesinde peyzaj planlaması, yönetimi ve tasarımı konusunda ehil akademisyenlerin varlığı” şeklindeki yorumda ortaya çıkmıştır. Katılımcı uzman grup bu yoruma %22,7 kararsızım (3), %9,1 onaylamıyorum (2) ve %9,1 kesinlikle onaylamıyorum (1) puanı kullanarak toplamda %40,9 oranında ilginç bir yüzdeyle karşılık vermiştir. Kentin üniversitesi dışındaki katılımcı uzmanlarının vermiş olabileceği kuvvetle muhtemel olan bu puanlar, ortada bir iletişim sorunu olabileceği ihtimalini düşündürmektedir. Böyle bir sonuç, akademisyenlerin karar verme süreçlerindeki etkinliğine olan inancın günden güne sarsılmakta olduğunu ortaya koyması açısından çarpıcıdır. Hemen belirtmek gerekir ki bunun sorumlusu, akademik kadroların beceri ve yetersizliğinden çok, sistemin önlerine koydukları türlü engeller ve işleyişteki çarpıklıklardır. Düşük ücretler, uzun ders saatleri ve yüklenen angarya işler bir tarafa, mevcut işleyiş akademisyenlerin bilim üretme istek ve arzularının önünü tıkamakta; dünyadaki gelişmeleri takip etme görevleri ve karar verme aşamasında söz sahibi olma

iradelerinin önüne ket vurmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki üniversitelerimizin dünya çapında rekabet gücüne kavuşabilmeleri için mevcut akademik kadro istihdamının her alanda en az iki katına çıkarılması gerekmektedir.

Çizelge 3.35. SWOT analizi onay puanlarının sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%)

PARAMETRE	Kod	Kesinlikle onaylıyorum (5)		Onaylıyorum (4)		Kararsızım (3)		Onaylamıyorum (2)		Kesinlikle onaylamıyorum (1)	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
GÜÇLÜ YÖNLER											
Şehir merkezine yakın olması. (Erişim kolaylığı)	G1	11	50,0	7	31,8	3	13,6	1	4,5	0	0
Önemli bir peyzaj öğesi olarak su varlığı	G2	16	72,7	5	22,7	1	4,5	0	0	0	0
Gölet çevresinin mevcut bitkisel kompozisyonunun çekici olması	G3	2	9,1	7	31,8	11	50,0	2	9,1	0	0
Hava kalitesinin üst düzey olması	G4	10	45,5	8	36,4	4	18,2	0	0	0	0
Göl çevresinin topoğrafik ve jeolojik yapısının yapısal ve bitkisel alternatifler üretmeye elverişli olması	G5	7	31,8	9	40,9	5	22,7	1	4,5	0	0
Birçok açık hava turizm ve rekreasyon faaliyetini gerçekleştirmeye uygun ılıman bir iklime sahip olması	G6	6	27,3	12	54,5	4	18,2	0	0	0	0
Gölet yakın çevresinde yürüyüş rotası oluşturmaya elverişli imkânların çok ve çeşitli olması	G7	11	50,0	8	36,4	3	13,6	0	0	0	0
Elektrik ve sulama suyu varlığı	G8	6	27,3	3	13,6	12	54,5	0	0	1	4,5
Gölet yakınında herhangi bir sanayi ve tarım faaliyetinin bulunmayışı	G9	11	50,0	6	27,3	4	18,2	1	4,5	0	0
Gölet yakın çevresinde herhangi bir yerleşimin bulunmayışı	G10	6	27,3	9	40,9	7	31,8	0	0	0	0
ZAYIF YÖNLER											
Şehir merkezine yakınlık. (Turist ve kullanıcı taşıma kapasitesinin üstüne çıkma ihtimali)	Z1	4	18,2	7	31,8	7	31,8	3	13,6	1	4,5
Göl çevresi imar parsellerinin özel şahıslara ait olması	Z2	7	31,8	6	27,3	7	31,8	2	9,1	0	0
Alandaki biyolojik çeşitliliğin zayıf olması	Z3	5	22,7	5	22,7	8	36,4	3	13,6	1	4,5
Arazi formunun yeterince çekici olmaması	Z4	2	9,1	7	31,8	8	36,4	4	18,2	1	4,5
Baraj gövdesinin kaya bloklarının alanın doğal çekiciliğini zedelemiş olması	Z5	2	9,1	6	27,3	6	27,3	7	31,8	1	4,5

Çizelge 3.35. (devamı). SWOT analizi onay puanlarının sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%)

Baraj inşaatı sırasında yapılan hafriyat çalışmaları sırasında taşınan toprakların oluşturduğu birikintinin alanının geneline verdiği estetik zarar	Z6	3	13,6	9	40,9	6	27,3	4	18,2	0	0
Alanın tanımlı bir sınırının olmaması dolayısıyla özellikle insan kaynaklı olumsuz etkilere açık olması	Z7	7	31,8	4	18,2	8	36,4	3	13,6	0	0
Alan içerisinde ya da yakınında ihtiyaca cevap verebilecek herhangi bir servis biriminin bulunmaması. (, ilkyardım, yangın müdahale, yeme içme satış birimi, wc vb.)	Z8	11	50,0	4	18,2	5	22,7	1	4,5	1	4,5
FIRSATLAR											
Bilecik'in bir öğrenci şehri olmaya aday olması dolayısıyla nitelikli ve yeterli işgücü potansiyelinin varlığı	F1	11	50,0	9	40,9	2	9,1	0	0	0	0
Yerel halkın olası bir projeye karşı negatif tutum sergilemeyecek olması	F2	7	31,8	8	36,4	5	22,7	1	4,5	1	4,5
Sosyal medyada ve yerel basında, gölet çevresindeki sorumsuz kullanımlar sonucu oluşan olumsuz görüntülere karşı tepkilerin artmış olması	F3	5	22,7	6	27,3	8	36,4	2	9,1	1	4,5
Dünya ve ülke genelinde doğa turizmüne yönelişin hız kazanmış olması	F4	12	54,5	7	31,8	3	13,6	0	0	0	0
Ülkenin turizm politikasını belirleyen kişi ve kurumların, Kongre Turizmi'nde dünya çapında iddialı konumda olma istek ve gayreti	F5	3	13,6	10	45,5	7	31,8	2	9,1	0	0
Dünya ve ülke genelinde turizmde ekolojik kaygılar güden turist sayısındaki artış	F6	9	40,9	7	31,8	6	27,3	0	0	0	0
Şehrin üniversitesinde peyzaj planlaması, yönetimi ve tasarımı konusunda ehil akademisyenlerin varlığı	F7	10	45,5	3	13,6	5	22,7	2	9,1	2	9,1
Alım gücü yeterli, turistik faaliyet alışkanlıkları ve yoğunlukları yüksek olan insanların yaşadığı illere yakınlık	F8	9	40,9	8	36,4	4	18,2	1	4,5	0	0
İl genelinde burada gerçekleştirilecek bir turistik faaliyetle ilişkilendirilebilecek doğal, tarihi ve kültürel turizm varlıklarının yeterliliği	F9	9	40,9	9	40,9	3	13,6	1	4,5	0	0
TEHDİTLER											

Çizelge 3.35. (devamı). SWOT analizi onay puanlarının sıklık (N) ve sıklık yüzdeleri (%)

Giderek artan bir biçimde hissedilmeye devam eden iklim krizi sebebiyle göl suyundaki azalma ihtimali	T1	12	54,5	8	36,4	2	9,1	0	0	0	0
Yasadışı avlanma sebebiyle göldeki balık popülasyonunun tehlike altında olması	T2	15	68,2	3	13,6	4	18,2	0	0	0	0
Yerel halkın kötü kullanımı sonucu oluşan kirlilik ve gelişigüzel mangal yakılması nedeniyle yangın ihtimalinin yüksekliği	T3	15	68,2	5	22,7	2	9,1	0	0	0	0
Yerel halkın ve idarecilerin ekolojik farkındalık yönünden bilgisiz, yetersiz olması	T4	11	50,0	8	36,4	3	13,6	0	0	0	0
İlgili kurum ve yöneticilerde multidisipliner, bilimsel bir planlama ihtiyacına olan inancın olmayışı	T5	9	40,9	8	36,4	3	13,6	2	9,1	0	0
İlgili devlet kurumlarının iradesizliği, basiretsizliği ve beceriksizliği	T6	7	31,8	8	36,4	6	27,3	1	4,5	0	0
Özel teşebbüsün yatırım yapmasının önünü açacak mevzuatın çekicilikten son derece uzak olması	T7	5	22,7	10	45,5	6	27,3	1	4,5	0	0
Turizm teşviklerinin yetersiz olması, paylaşımındaki adaletsizlikler ve dengesizlikler	T8	11	50,0	7	31,8	4	18,2	0	0	0	0
Turizmde istihdam edilecek kalifiye eleman yetersizliği	T9	6	27,3	10	45,5	3	13,6	3	13,6	0	0
Ülke ekonomisindeki belirsizlikler ve inşaat yapım maliyetlerinin oldukça yükselmiş olması	T10	9	40,9	10	45,5	3	13,6	0	0	0	0
Bilecik ilinin bilinirlik açısından son derece zayıf olması	T11	10	45,5	6	27,3	5	22,7	0	0	1	4,5
Turizm tanıtım faaliyetlerindeki yetersizlik	T12	13	59,1	6	27,3	3	13,6	0	0	0	0

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Son kısımda ilkönce elde edilen tüm veriler ışığında bir değerlendirme kısmı sonuç başlığı altında yer almaktadır. Ardından alanla ilgili getirilen kullanım önerileri ve koruma-yönetim stratejisi listeler halinde sunulmuştur. Fakat sonuç ve öneriler bölümünü geçmeden önce çalışmanın kısıtlayıcı etmenlerinden bahsetmek uygun olacaktır.

Çalışmanın alanı ve yakın çevresiyle ilgili daha önce yapılmış bilimsel bir çalışma bulunmamaktadır. Bilimsel makaleler dışında internet üzerinden alanla ilgili araştırma yapılmak istendiğinde de çok kısıtlı bir veri olduğu görülmüştür. Çalışma alanını ilgilendiren tüm sayısal veriler ve envanter dökümü, yerinde gözlemler sırasında ve uydu haritaları yardımıyla masa başında elde edilebilmiştir. Alana herhangi bir toplu ulaşım aracı olmadığı için gözlem gezileri için ulaşım oldukça bozuk olan köy yolundan araziye uygun olmayan şahsi araçla yapılmaya çalışılmıştır. Gerekli olan sefer sayısını asla etkilememiş olsa da böyle bir imkânı olmayan başka bir araştırmacı için bu durum oldukça ciddi bir kısıtlayıcı faktör sayılmalıdır.

Uzman anketleri yapılması için sayıları son derece kısıtlı olan Bilecik Peyzaj Mimarlarına ulaşmak oldukça sıkıntılı olmuştur. Şehrin üniversitesinde görevli olan akademisyenler olmasa, hem Bilecik'te yaşayan hem alanı bilen ve hem de peyzaj mimarı olan kişi sayısı yok denecek kadar azdır. Uzman anket katılımcı kadrosuna sayıları az da olsa mimar, bölge plancısı ve çevre mühendisi de dahil edilerek çalışmayı kısıtlayan bu faktörün etkisi mümkün olduğunca azaltılmaya çalışılmıştır.

Özellikle yerel halk anketinde bazı sorulara verilen yanıtlar sorunludur. Sıradan şehirlilerin temel kavram veya terimler konusunda kafalarının karışık olduğu bellidir. Örneğin "miktar – çeşit", "ses – gürültü" gibi kavramların yerli yerinde olmadığı verilen yanıtlardan anlaşılmış, bu durum ne demek istemiş olabilecekleri yorumunu zorunlu kılmıştır. Yerel halkın kendi diline hâkim olma konusunda becerikli olmaması bir diğer kısıtlayıcı etkendir.

Oldukça yardımsever ve anlayışlı devlet kurumu çalışanlarının yanı sıra bir hayli

çekingen ve ataletsiz kurum çalışanlarına da rastlanmıştır. Bilimsel bir çalışmaya veri sağlama konusunda yardımları istendiğinde işi yokuşa sürmüş, adeta vazgeçene kadar yıldırma politikası uygulamışlardır. Bu çalışanlar resmi yoldan veri talep etmenin usulleri konusunda tarafıma bilgi verme zahmetine katlanmamış, topu her seferinde başka birim ya da çalışanlara atmışlardır.

Literatür çalışmaları sırasında çoğu bilimsel makale ya da diğer çalışmalara ulaşmak oldukça sıkıntılıdır. Çoğu bilimsel dergi bunun için ücret talep etmiştir.

4.1. SONUÇ

Öncelikle belirtmek gerekir ki, gerek arazi gözlem çalışmalarından gerekse anketlerden elde edilen sonuçlar, çalışma alanının sahipsiz, bakımsız ve her türlü tehlikeye açık bir durumda olduğunu net bir şekilde ortaya koymaktadır. Acilen önlemler alınmadığı takdirde özellikle antropojenik tehditlerin alanın mevcut karakter ve kalitesini bir hayli olumsuz yönde etkileyeceği açıktır. Çalışmadan çıkan sonuçlara göre bunun en doğru ve etkili yollarından biri, alanın kontrollü kullanımına olanak verecek seçeneklerin devreye sokulmasıdır. Örneklem dâhilindeki Bilecik yerel halkının ve fikirlerine danışılan uzman grubun bu konuda herhangi bir çekincesi bulunmamaktadır. Üstelik Selöz Baraj Göleti mevcut peyzaj karakteri ve kalitesi bakımından turistik kullanıma açılması konusunda hazır görünmektedir. Göletin bu yönde bir değişime olan direnci çok yüksek görünmemektedir. Yapılan analizler sonucunda Selöz Baraj Göleti mevcut durumu itibarıyla GPK ve PD açısından düşük bir değere sahip olmamakla birlikte, heyecan verici yüksek bir değere de sahip değildir. Alanın duyarlılık derecesi yerel halk anketinde 5,00 puan üzerinden 3,76 olarak ölçülmüşken, uzman anketinde 3,38 puan olarak ölçülmüştür.

SWOT analizi sonuçlarına bakıldığında ise çalışmanın tespit ettiği parametrelere uzman anketine katılan kişiler de itiraz etmemişlerdir. Bu bakımdan Selöz Baraj Göleti'ne önerilen kullanımlar açısından alan oldukça yeterli güçlü yönlerle sahiptir.

Çalışmanın amaç ve kapsam kısmında oluşturulan hipotezleri bu bilgiler ışığında değerlendirmek gerekirse:

Hipotez 1: “Selöz Baraj Göleti GPK bakımından değerli, PD yüksek olan bir yerdir” önermesi hatalı olmamakla birlikte tatmin edici bulunmamıştır. Yapılan analizler, çalışma

alanının bu bakımdan değersiz bir alan olmadığını göstermekle birlikte yüksek bir değere sahip olarak da değerlendirilemeyeceği sonucunu ortaya koymuştur.

Hipotez 2: “Selöz Baraj Göleti diğer bütün Bilecik göletleri gibi turizm ve rekreasyon faaliyetleri açısından yüksek bir potansiyele sahip olmasına rağmen iç-dış turizme ve rekreasyon amaçlı kullanımlara neredeyse kapalıdır” önermesi hem istatistik verilerinde hem de anket çalışmaları sonucunda net bir şekilde ispatlanmıştır. Anket çalışmaları alanın turizm ve rekreasyon faaliyetleri açısından yüksek bir potansiyelinin olduğu konusunda hemfikirken, elde edilen istatistik verileri genel olarak Bilecik ilinin iç ve dış turizme tamamen kapalı olduğu gerçeğini apaçık göstermektedir.

Hipotez 3: “Selöz Baraj Göleti, diğer Bilecik göletleri gibi doğal ve antropojenik çevresel tehditlere karşı savunmasızdır ve ekolojik riskler kapsamında koruma altına alınmaya muhtaçtır” önermesinin doğruluğu, özellikle çalışma boyunca sürekli ziyaret edilen alandaki gözlem çalışmaları sırasında fotoğraflarla belgelenmiştir. Bu saptama anketler yoluyla yerel halka iletildiğinde ise oldukça yüksek bir onay puanı elde edilmiştir. Dahası yerel halk alanın korunması için kontrollü kullanıma açılması önerisine de sıcak bakmaktadır.

4.2. ÖNERİLER

Çalışma alanıyla ilgili sadece alan kullanım önerileri getirmekle yetinilmemiş, alanın korunması ve yönetilmesi ile ilgili de birtakım tavsiyelerde bulunulmuştur. Alan kullanım önerileri liste halinde sunulmuş; herhangi bir bilgisayar destekli tasarım çalışması ya da başka herhangi bir görsel materyal kullanılmamıştır.

4.2.1 Alan Kullanım Önerileri

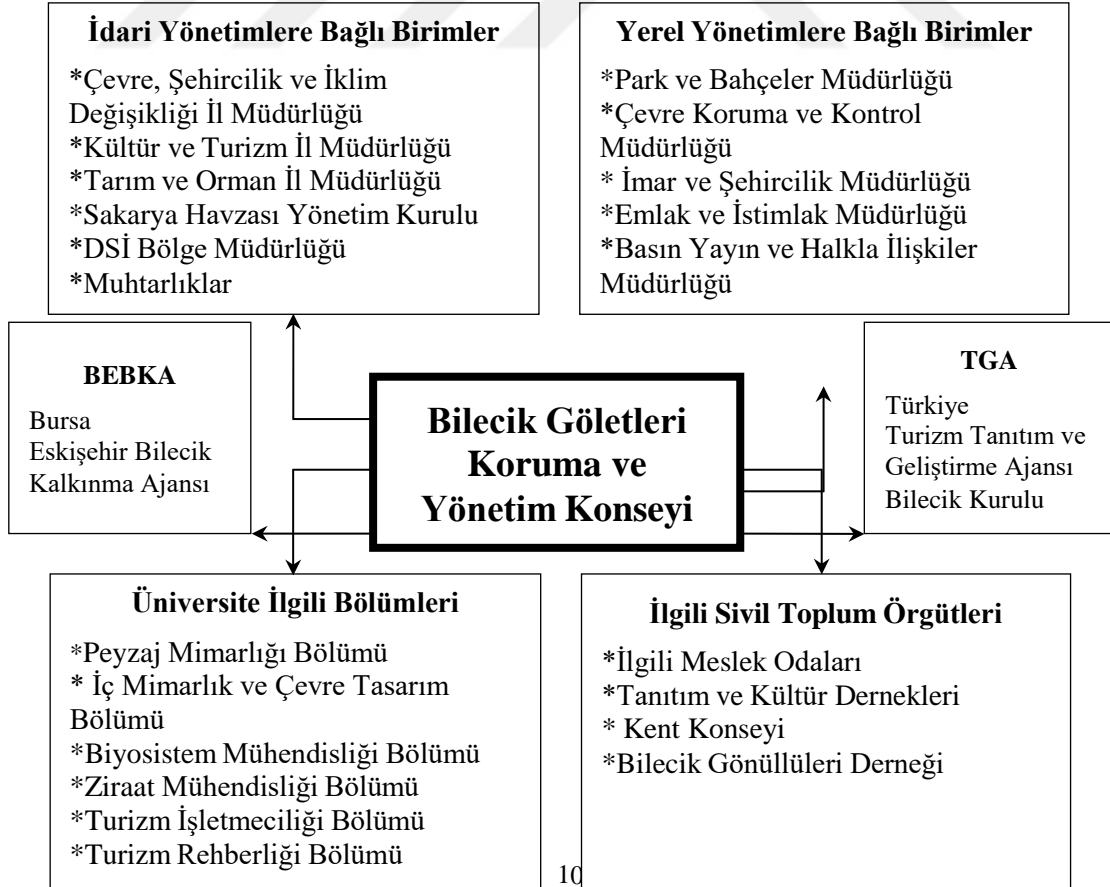
- Gölete batı istikametinden giriş yapılabildiği göz önünde bulundurulduğunda bu kısımda hem günübirlik kullanıcıların hem de otel misafir ve çalışanlarının araçlarını park etmeye yetecek büyüklükte bir otopark, göletin batı kısmında bulunan alçak tepenin arka kısmına konuşlandırılmalı, böylelikle manzara gören alanlar işgal edilmemiş olmalıdır.

- Yine batı tarafından giriş yapılan kısımda bazı servis birimleri (giriş kulübesi, WC, hediyelik eşya satış kulübesi vb.) yer almalıdır.
- Giriş kısmında etkileyici bir karşılama alanı özellikle renk, doku ve ölçü bakımından gösterişli bitkisel elemanlar ve göletin felsefesini yansıtan plastik öğelerle sağlanmalıdır.
- Yine bu kısım, kot farkından dolayı gölete karşı yeterli bir seyir hâkimiyetine sahip olduğu için, mütevazı ancak yüksek manzara etkisi sunan bir seyir terasına ev sahipliği yapmalıdır.
- Göletin batı tarafında gölet manzaralı restoranı ve odaları olan bir “Kongre Oteli” önerilmektedir.
- Otel bodrum kat, giriş kat ve üzerinde odaların yer aldığı 2 kat olmak üzere toplam 4 kattan oluşacaktır. Bodrum katta toplantı salonları ve otelin genel depolama, mutfak, personel odaları vs. yer alacaktır. Giriş katta karşılama, lobi, idari odalar, bar ve göl manzaralı bir restoran yer almalıdır. Son 2 kat ise konaklayan misafirlerin odalarından oluşmalıdır. Otelin giriş katında, göle bakan doğu cephesinde, iç restoranın devamı niteliğinde açık ya da yarı açık bir yeme içme alanı, hava koşullarının uygun olduğu mevsimler ve günler için gerekli görülmektedir.
- Gölete hâkim manzarası olan, sonradan ağaçlandırılmış güneybatı kısmı ise, batı tarafında oluşturulacak otopark ve servis alanlarına da nispeten yakınlığı dolayısı ile kamping faaliyetleri için uygun görülmüştür.
- Özellikle göletin doğu kısmı bitkisel varlık açısından oldukça yetersizdir. Bu kısımda gölet inşası sırasında oluşan tahribat kolaylıkla fark edilebilmektedir. Burada kuvvetli bir bitkisel tasarım yapılarak alanın görsel etkisi kuvvetlendirilmelidir. Bu kısımda kullanılacak bitkilerin seçiminde renk etkisi öncelikli tercih sebebi olmalıdır.
- Gölet çevresindeki mevcut yürüyüş parkuru iyileştirilip tamamlanarak araç trafiğine kapatılmalıdır; ancak yangın ya da acil tıbbi müdahale durumları için yeterli genişlik sağlanmak zorundadır. Parkur her hava koşulunda, ambulans ya da itfaiye araçlarının en kısa sürede olay yerine intikal etmesine imkân verecek bir zemin yapısına sahip olacak şekilde tasarlanmalıdır.
- Parkur boyunca yeterli miktarda çöp kutuları, banklar konulmalı; dinlenme, seyir, fotoğrafçılık, olta balıkçılığı için cepler oluşturulmalıdır.

- Göletin güney kısmı özellikle kuş gözlemciliği, fotoğrafçılık ve amatör olta balıkçılığı için uygundur. Çünkü güneş ışınları bu kısımda, kuzey yönünde gölet manzarasına bakan misafirlerin gözlerini olumsuz olarak etkilemeyecek bir seyir izler.
- Göletin kıyı şeridinde, tehlike oluşturabilecek eğimlere sahip kısımlarda çitler yapılmalı, parkur boyunca güvenlik ve bilgilendirme amaçlı levhalar konuşlandırılmalıdır.
- Gölet üzerinde seyrek de olsa tespit edilmiş olan kuşların varlığı dolayısı ile su sporlarına yönelik bir düzenleme sakıncalı bulunmuş ancak göletin üzerinde bir polietilen yüzer iskele uygun görülmüştür.

4.2.2 Selöz Baraj Göleti Koruma ve Yönetim Stratejisi Önerileri

- Öncelikle, Selöz Baraj Göleti ve diğer göletlerin korunması ve yönetilmesi için bir komisyon kurulmalıdır. Başta üniversite olmak üzere yerel yönetim, mülki idare ve ilgili sivil toplum örgütlerinden oluşturulacak paydaşlarla etkin, bağlayıcı kararlar alınması ve uygulanması son derece önemlidir.

Şekil 4.1. Bilecik Göletleri Koruma ve Yönetim Konseyi Şeması

- Selöz Baraj Göleti'ne getirilebilecek önerilerin ana omurgasını, yukarıda bahsi geçen komisyonun fikir birliğine vardığı mekânsal koruma ve yönetim ölçütleri belirlemelidir.
- Selöz Baraj Göleti, şehrin dokusuna, ruhuna, tarihi ve kültürel yapısına uygun, saygılı bir kimlik taşımalıdır, ancak bu hassasiyetin göletin kendi özgün hedeflerine zarar verecek boyutta olmamasına dikkat edilmelidir. Örneğin Bilecik ili Osmanlı İmparatorluğunun kuruluş şehri olması özelliğine dozajı ayarlanmamış büyüklükte atıf yapmaktadır. Böylesi bir yaklaşım Kongre Oteline ev sahipliği yapması önerilen alanın hedeflerine zarar verebilir.
- Yerel halkın ortak açık alan kullanım tecrübelerindeki temel sorunlar, eğitici ve ikna edici pratiklerle bertaraf edilmelidir.
- Göletin, şehrin diğer doğal, tarihi ve kültürel turizm varlıklarıyla organik bağlar içerisinde olması gerekir. Benzer kaygılar, kimlik arayışları, bakış açıları, şehri bütün olarak tecrübe eden kişiler tarafından kolaylıkla hissedilebilmelidir.
- Gölet ve çevresinin yönetimsel ve koruma amaçlı ihtiyaçlarını karşılayabilmek için, kendi ekonomisini kendisinin çözmesi adına gölete girişler ücretlendirilmelidir. Bu ücretlendirmenin, göletin demokratik kullanımını engelleyecek miktarda olmamasına dikkat edilmesi gerekir.
- Göletin içindeki otelden ve gölete giriş ücretlerinden elde edilecek gelir, tümüyle göletin korunmasına ve yönetilmesine katkı sağlayacak masraflar için kullanılmalıdır.
- Otel önerisi Bilecik genelindeki tüm göletler için değil, şehir merkezine yakın olmasından dolayı sadece Selöz Baraj Göleti için getirilmiştir. Her gölet özgün dinamikleri doğrultusunda değerlendirilip tasarlanmalı ve yönetilmelidir.

5. KAYNAKLAR

- Abdelkafy, J.H. & Hizah, D.S.M. (2016). MICE Tourism in Egypt: Opportunities and challenges. *Journal of Association of Arab Universities for Tourism and Hospitality, Special Issue' Ismailia Conference*, 61-73.
- Akkurt, F., Alicılar, A., & Şendil, O. (2002). Sularda Bulunan Nitratın Adsorpsiyon YoluylaUzaklaştırılması. *Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Dergisi*, 17(4): 83-91.
- Ananiadou-Tzimopoulou, M. & Nana, M. (2015). Landscape Projects, a Necessity for Hydraulic Works. The Case of Mornos Dam Landscape. *Environ. Process.* (2015) 2(1):73-84.
- Anonim, (2022). *Bilecik Tarımsal Yatırım Rehberi 2022*. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi.
- Anonim, (2021a). *Bilecik İli 2020 Yılı Çevre Durum Raporu*, Türkiye Cumhuriyeti Bilecik Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, Bilecik.
- Anonim, (2021b). *İRAP, İl Afet Risk Azaltma Planı*. T.C. Bilecik Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü.
- Anonim, (2019). *Bilecik Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı*. Bilecik Belediyesi.
- Anonim, (2016). *2016 Yılı (Ocak-Haziran) İl Brifingi*, Türkiye Cumhuriyeti Bilecik Valiliği İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Bilecik.
- Anonim, (2014). *Bilecik Gezi Rehberi*. Bilecik İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Anonim, (2007). *Bilecik İl Bütünü Çevre Düzeni Planı*, Plan Raporu, Bilecik İl Özel İdaresi.
- Anonymous, 2020. *Annual Statistics Study*, ICCA 2020, 22 s.
- Arı, Y. (2005). "Amerikan Kültürel Coğrafyasında Peyzaj Kavramı". *Eastern GeographicalReview*, 13 (2005): 311-340.
- Asur, F., & Alphan, H. (2018). Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmesi ve Alan Kullanım

- Planlamasına Olan Etkileri, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 28(1): 117-125.
- Aygün, K. (1998). 'Bilecik Şehir Coğrafyası'. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Baş, T. (2003). *Anket "Anket Nasıl Hazırlanır? Anket Nasıl Uygulanır? Anket Nasıl Değerlendirilir?"*. Ankara: Seçkin Yayınları, 263.
- Başkaya, Z., & Kılıç, T. (2018). "Bölüm 13", Corine Sınıflandırmasına Göre Bilecik İli Arazi Kullanımının Değişimi (1990-2012), İçinde *Sosyal Bilimler Yönetim ve Çevre* (ss.167-182), Ankara: Akademisyen Yayınları.
- Başkaya, Z. (2017). Küçükemalı Tabiat Parkı'nın (Pazaryeri-Bilecik) Eko-Turizm ve Rekreasyonel Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (ASOS)*, 5(60): 164-188.
- Berno, T.E.L. (1995). The Socio-Cultural And Psychological Effects of Tourism on Indigenous Cultures. Doctor of Philosophy in Psychology, University of Canterbury. New Zeland.
- Brown, K.P., Gerber, A., Bedulina, D., & Timofeyev, M.A. (2021). Human impact and ecosystemic health at Lake Baikal. *Wiley, WIREs Water*. 2021(8): 1-36.
- Bulut, Y. (2003). Palandöken (Tekederesi) Baraj Göleti'nin Rekreasyonel Kullanımlar Yönünden Değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 34(1): 89-96.
- Ceylan, S. & Bulut, İ. (2019). Salda Gölü özel çevre koruma bölgesinde turizm baskısı, koruma ve sürdürülebilirlik. *Türk Coğrafya Dergisi*, 73(2019): 79-89.
- Çuhadar, Y. (2019). SWOT Analizi ile Osmaneli İlçesi'nin Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(4): 1-10.
- Dalgın, T., Karadağ, L., & Bingöl, Z. (2015). Türkiye'de Turizmciğin Gelişimi ve Turizmle İlgili Sağlanan Teşvikler. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(1): 174-184.
- Eminağaoğlu, Z. (2013). *Borçka Barajı Gölü Ve Çevresi Rekreasyonel Alan Kullanım Olanaklarının Belirlenmesi Yönünde Planlama Ve Tasarım Politikalarının Oluşturulması*. Artvin Çoruh Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri

Koordinatörlüğü, Bilimsel Araştırma Projesi, Proje No: 2011.F12.0214.

Erdoğan, N. & Erdoğan, İ. (2005). Ekoturizm Betimlemeleriyle İletilenlerin Doğası. *Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi*, 20 (1): 55-82.

Göker, P. & Hergül, Ö.C. (2019). Sürdürülebilir Kırsal Turizmin Çevre ve Toplum Üzerindeki Etkisi: Bilecik-Türkiye Örneği. *VI. Uluslararası Fen, Mühendislik ve Mimarlık Bilimlerinde Akademik Çalışmalar Sempozyumu* (ss. 62-77), Ankara, Türkiye.

GhulamRabbany, Md., Afrin, S., Rahman, A., Islam, F., & Hoque, F. (2013). Environmental Effects Of Tourism. *American Journal of Environment, Energy and Power Research*, 1(7): 117-130.

Güney, M.E. (2018). *Bilecik İli Mekansal Strateji Raporu*, BEBKA Ajansı, Türkiye, ISBN: 978- 605-68709-3-4.

Hadwen, W.L. (2007). Lake Tourism: An Integrated Approach to Lacustrine Tourism Systems. *Annals of Tourism Research*, 34(2):555–556.

Hemsworth, C. (2022). *Limit Yok* Belgesel S1, B5. National Geographic.

Horvath, Z. (2011). The Economic Impacts Of Conference Tourism In Siófok, The “Capital” Of Lake Balaton. *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 1(7): 75-86.

Ingelmo, I.A. (2013). Design and development of a Sustainable Tourism Indicator based on human activities analysis in Inle Lake, Myanmar. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 103(2013): 262-272.

Jimenez-Garcia, M., Ruiz-Chico, J., & Peña-Sánchez, A.R. (2020). Landscape and Tourism: Evolution of Research Topics. *MDPI, Land* 2020, 9(12):1-17.

Kahveci, H., Hergül, Ö.C., Göker, P., & Altınok Çalışkan, S.E. (2021). Bilecik Pelitözü Göleti Yakın Çevresinin Rekreatyonel Kullanımına Yönelik Peyzaj Tasarım Önerisi. *Artvin Çoruh Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi*, 22(2): 192-201.

Karasu, T. (1990). Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi. *Kongre Turizmi Üzerinde Düşünceler*, 1(5): 32-34.

Kaya, L.G., Çetin, M., & Doygun, H. (2009). A Holistic Approach In Analyzing The Landscape Potential: Porsuk Dam Lake And Its Environs, Turkey. *Fresenius*

- Kervankıran, İ. & Sert Eteman, F. (2020). Turizm ve Bölgesel Gelişme: Türkiye’de İllerin Turizm Gelişmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 29 (2): 125-140.
- Koçan, N. & Cengiz Gökçe, G. (2021). Sulugöl (Tokat-Niksar) Çevresi Rekreasyon Alanına Yönelik Öneri Peyzaj Tasarımı. *KSÜ Tarım ve Doğa Dergisi* 24(1): 90-98.
- Koçan, N. & Çorbacı, Ö.L. (2012). Tarihi Çevreleri Koruma Sürecinde Yeni Yaklaşımlar: Kongre Turizmi, Safranbolu Çarısı Örneğinde Bir Araştırma. *Mehmet AkifErsoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(2): 31-36.
- Korkmaz, M. & Başkalkan, S.N. (2011). Eğirdir Gölü ve çevresinde turizm gelişiminin sürdürülebilirliği üzerine değerlendirmeler. *SDÜ Orman Fakültesi Dergisi*, 2011(12): 62-69.
- Külahlıoğlu, M. & Doygun, H. (2018). Gaziantep Örneğinde Kentsel ve Kırsal Peyzaj Özelliklerinin İncelenmesi ve Peyzaj Planlama Önerileri Geliştirilmesi. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8(17): 47-58.
- Menteşe, S. & Koca, S. (2022). Tarıma Uygun Alanların Belirlenmesi: Bilecik İli Örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi* 20 (2): 383-406.
- Okuyucu, A. (2020). Bilecik Şehrinde Kültürel Turizmin Gelişmesinde Etkili Olacak Fırsatlar ve Güçlükler Hakkında Yerel Halkın Görüşleri. *Ege Coğrafya Dergisi* 29 (1): 73-86.
- Okuyucu, A. & Mentese, (2019). Pelitözü Göleti ve Çevresinin Rekreasyonel Kullanımı ve Doğal Çevre Üzerine Etkileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (ASOS)*, 7(87):399-409.
- Otiang'a-Owiti, G.E. & Oswe, I.A. (2007) Human impact on lake ecosystems: the case of Lake Naivasha, Kenya, *African Journal of Aquatic Science*, 32(1): 79-88.
- Önder, S. & Polat, A.T. (2004). Konya İli Karapınar İlçesi’nin Ekoturizm Yönünden Görsel Kalite Değerlendirmesi ve Swot Analizi. *S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 18(33): 80-86.
- Özhancı, E. & Yılmaz, H. (2018). Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmelerinde Kalite Göstergelerinin Mekansal Yansımaları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi XLIII*, 2017(2): 157-173.

- Öztürk, D., & Ocak, A. (2020) “Bilecik Florasına Katkılar”. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(3): 1590-1596.
- Özvan, H., & Bostan, P. (2019). Çeşitli Yöntemlerin Karşılaştırılması ile Görsel Estetik Kalite Değerlendirilmesi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 29(1): 159-167.
- Poyraz, M., & Göker, P. (2019). Geleneksel El Sanatlarından Seramik Üretiminin Kırsal Turizm Üzerinde Etkileri; Kınık Köyü, Bilecik Örneği. *VI. Uluslararası Fen, Mühendislik ve Mimarlık Bilimlerinde Akademik Çalışmalar Sempozyumu* (ss.78-89), Ankara, Türkiye.
- Puczko, L., & Ratz, T. (2005) A turizmus hatásai. Aula Kiado Kft. Budapest: 49-115.
- Shah, S. (2012). Tourism and Lake Sustainability: A Case Study of Dal Lake. *International Journal of Environmental Sciences*, 1(4): 230-234.
- Soyak, M. (2013). Uluslararası Turizmde Son Eğilimler ve Türkiye’de Turizm Politikalarının Evrimi, *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4, 1-18.
- Surat, H. (2019). Kente Yakın Su Kaynaklarının Rekreatif Amaçlı Değerlendirilmesi. *MEGARON*, 14(4): 649-661.
- Şahinbaş, İ. (2018). *Doğa/Nature Bilecik*. Bilecik, Türkiye: BEBKA Yayını.
- T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, *Bilecik Doğa Turizmi Master Planı, 2013-2023*. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü.
- T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI ULUSAL SU PLANI (2019-2023)
- Terkenli, T.S.; Skowronek, E.; Georgoula, V. (2021). Landscape and Tourism: European Expert Views on an Intricate Relationship. *Land* 2021, 10(327): 1-16.
- Tsyvinskaya, A. (2011). Russian Outbound Mice Tourism- Demand And Concept. Saimaa University of Applied Sciences Unit of Tourism, Imatra Degree Programme in Tourism Hospitality Management, Master Thesis, Finland.
- Tudor, C. (2019). *An approach to landscape sensitivity assessment – to inform spatial planning and land management*. www.gov.uk/natural-england.

Tuohino, A. (2015). In Search of the Sense of Finnish Lakes A Geographical Approach to Lake Tourism Marketing. *Nordia Geographical Publications*, 44(5): 77s

Upadhayaya, P.K. (2019). Sustainable Tourism Appliance in Destinations: An Overview of Ghodaghodi Lake Area in Far West Nepal. *Contemporary Research: An Interdisciplinary Academic Journal*, 3(1): 41-51.

Uzun, O., Müderrisoğlu, H., Demir, Z., Kaya, L.G., Gültekin, P., & Gündüz, S. (2015). *Yeşilirmak Havzası Peyzaj Atlası*. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü adına AKS Planlama ve Mühendislik Limited Şirketi, 259sayfa, Ankara.

Vatan, A. (2017). Bilecik İlinin Turizm Envanteri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(53): 183-205.

Vatan, A. (2018). Bilecik'in Turizm Destinasyonu Olarak Değerlendirilmesine Yönelik Yerel Paydaş Analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(4): 604-625.

Yaykırın, S. (2016) Sakarya Havzası'nın Yüksek Çözünürlüklü Hidrolojik Modelinin Yapılandırılması. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çevre Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Türkiye.

Anonymous1. <https://www.ilec.or.jp/en/about/>, Erişim Tarihi: 21.11.2022.

Anonymous 2. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Educational_attainment_statistics#:~:text=In%202021%2C%2023.6%20%25%20of%20people,attainment%20level%20i.e.%20tertiary%20education, Erişim Tarihi: 10.03.2023.

Anonim 1. https://tr.wikipedia.org/wiki/Ba%C4%9F%C4%B1ml%C4%B1l%C4%B1k_oran%C4%B1, Erişim Tarihi: 10.03.2023.

Anonim 2. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=45500>, Erişim Tarihi: 25.11.2022.

Anonim 3. <http://www.bilecik.gov.tr/cografi-yapi>, Erişim Tarihi: 21.09.2022.

Anonim 4. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/bilecikte-bos-arsada-yapilan-kazilarda-9-bin-yil-oncesine-ait-yasam-alanlari-gun-yuzune-cikarildi-/2219985>, Erişim

Tarihi: 20.01.2022.

Anonim 5. <https://blog.baruthotels.com/seramik-sanatinin-tarihcesi#:~:text=Tarihteki%20ilk%20serami%C4%9Fin%20M.%C3%96,halde%20bozulmadan%20g%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCze%20ula%C5%9Fmay%C4%B1%20ba%C5%9Farm%C4%B1%C5%9F>, Erişim Tarihi: 10.03.2023.

Anonim 6. <http://www.bilecik.gov.tr/ilimizin-tarihcesi#:~:text=Bilecik'te%20ilk%20yerle%C5%9Fim%20M%C3%96,isimleri%20Arilion%20ve%20Agrillum'dur>, Erişim Tarihi: 01.02.2023.

Anonim 7. <https://www.atam.gov.tr/nutuk/bilecik-gorusmesi>, Erişim Tarihi: 10.03.2023.

Anonim 8. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Bilecik>, Erişim Tarihi: 10.03.2023.

Anonim 9. <https://www.uab.gov.tr/haberler/ulastirma-ve-altyapi-bakani-karaismailoglu-bilecik-yenisehir-yolu-nun-tamamini-2022-sonuna-kadar-hizmete-acacagiz>, Erişim Tarihi: 10.09.2023.

Anonim 10. <https://yigm.ktb.gov.tr>, Erişim Tarihi: 25.01.2022.

Anonim 11. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Egitim,-Kultur,-Spor-ve-Turizm-105>, Erişim Tarihi: 25.11.2022.

Anonim 12. <https://www.youtube.com/watch?v=GHAMKQERbr8>, Erişim Tarihi: 05.11.2022.

Anonim 13.

<https://earth.google.com/web/search/Sel%c3%b6z+G%c3%b6leti,+Ulup%c4%b1nar%2fBilecik+Merkez%2fBilecik/@40.1123977,29.9091834,839.99068546a,785.23931268d,35y,0h,45t,0r/data=CpsBGnESawolMHgxNGNiOTE2OGMzMWwQ5ODQ5OjB4ODFhZWUzYjU3NTY0NmZhYxmj0j4MYw5EQCHrEEk-wOg9QCowU2Vsw7Z6IEfDtmxldGksIFVsdXDEsW5hci9CaWxly2lrIE1lcmtlei9CaWxly2lrGAIgASImCiQJZyJaIokSREARzdaGAZMRREAZI28gM0D6PUAhuYcCnztz2P UAoAg>, Erişim tarihi. 20.02.2023.

6. EKLER

6.1. EK.1 Selöz Baraj Göleti ve Çevresinin Görsel Peyzaj Kalitesinin Saptanması ve Göl Turizmi ve Kongre Turizmine Yönelik Düzenlenmesine Karşı Duyarlılık Derecesinin Belirlenmesine Yönelik Değerlendirme Formu

Yüksek (5); Yüksek orta (4); Orta (3); Orta düşük (2); Düşük (1)

Ölçüt	Kod	Yüksek Duyarlılık Göstergesi	Duyarlılık Derecesi					Düşük Duyarlılık Göstergesi
			5	4	3	2	1	
PEYZAJ								
Ölçek	P1	- Samimi ve küçük ölçekli peyzajlar - Küçük ölçekli saha sistemleri - İnsan ölçekli unsurlar						Çok geniş veya büyük ölçekli peyzajlar
Arazi Formu	P2	- Engbeli tepeler - Sarp arazi - Düzensiz veya karmaşık yer şekli - Dar vadiler ve sırtlar - Ayırt edici yer şekli özellikleri						- Dışbükey veya düz manzaralar - Geniş ova manzaraları - Tek tip yeryüzü şekli - Özelliksiz manzaralar
Arazi Deseni	P3	Karmaşık, engbeli, düzensiz alan desenlerinin mozaïği						Basit, düzenli, tek biçimli alan deseni
Arazi Örtüsü	P4	- Doğal-yarı doğal arazi örtüsü (örneğin bozkır) - Açık meralar - Pastoral alanlar - Yarı doğal ormanlık geniş alanlar						- Basit, düzenli veya tekdüze manzara - Gelişmiş arazi (insan müdahalesi), sahipsiz veya atık zemin - Ticari ormancılık alanı - Ova tarım arazisi
Sınırlarının Sağlamlığı Kesintisizliği	P5	Büyük oranda iyi yönetilen alçak çitler, ve/veya duvarlar ile karakterize edilen alan sınırları.						Büyük oranda yönetilmeyen yüksek çitler, alan sınırları
Biyolojik Çeşitlilik	P6	Yüksek biyolojik çeşitlilik (flora ve fauna)						Düşük biyolojik çeşitlilik (flora ve fauna)
İnsan Kaynaklı Etkiler	P7	- Seyrek, hiç konut inşa edilmemiş form - Dağınık yerleşim, seyrek yerleşim - İnsan nüfusu olmayan alanlar - Tarihi binaların, yapıların veya yerleşimin varlığı						- Büyük altyapı varlığı (ulaşım, iletişim, tesis altyapısı) - Modern endüstriyel gelişme - Büyük, yoğun kentsel yerleşimlerin varlığı

görebilme ve buralardan görünebilme		anahtar peyzajları görebilen ve buralardan görünmeye açık peyzajlar						anahtar peyzajları görme ve buralardan görünmeye kapalı ya da sınırlı açık olan, içe dönük peyzajlar.
Önemli Peyzaj Karakter Alanlarını ve/veya Kültürel Miras Varlıklarını görebilme ve buralardan görünebilme	G8	Önemli Peyzaj Karakter Alanları ve/veya Kültürel Miras Varlıkları ile güçlü ilişki, asosiyasyon, karşılıklı görünme						- Önemli Peyzaj Karakter Alanları ve Kültürel Miras Varlıkları ile zayıf bağ - Görsel olarak kuvvetli bir şekilde filtrelenmiş, bağımsız peyzajlar

6.2. EK. 2. Selöz Baraj Göleti'nin "Göl Turizmi ve Kongre Turizmi" faaliyetleri açısından SWOT analizi değerlendirme anket formu

GÜÇLÜ YÖNLER						
PARAMETRE	KOD	ONAY PUANI				
		5	4	3	2	1
Şehir merkezine yakın olması. (Erişim kolaylığı)	G1					
Önemli bir peyzaj ögesi olarak su varlığı	G2					
Gölet çevresinin mevcut bitkisel kompozisyonunun çekici olması	G3					
Hava kalitesinin üst düzey olması	G4					
Göl çevresinin topoğrafik ve jeolojik yapısının yapısal ve bitkisel alternatifler üretmeye elverişli olması	G5					
Birçok açık hava turizm ve rekreasyon faaliyetini gerçekleştirmeye uygun ılıman bir iklime sahip olması	G6					
Gölet yakın çevresinde yürüyüş rotası oluşturmaya elverişli imkânların çok ve çeşitli olması	G7					
Elektrik ve sulama suyu varlığı	G8					
Gölet yakınında herhangi bir sanayi ve tarım faaliyetinin bulunmaması	G9					
Gölet yakın çevresinde herhangi bir yerleşimin bulunmaması	G10					
ZAYIF YÖNLER						
PARAMETRE	KOD	ONAY PUANI				
		5	4	3	2	2
Şehir merkezine yakınlık. (Turist ve kullanıcı taşıma kapasitesinin üstüne çıkma ihtimali)	Z1					
Göl çevresi imar parsellerinin özel şahıslara ait olması	Z2					
Alandaki biyolojik çeşitliliğin zayıf olması	Z3					
Arazi formunun yeterince çekici olmaması	Z4					
Baraj gövdesinin kaya bloklarının alanın doğal çekiciliğini zedelemiş olması	Z5					
Baraj inşaatı sırasında yapılan hafriyat çalışmaları sırasında taşınan toprakların oluşturduğu birikintinin alanının geneline verdiği estetik zarar	Z6					
Alanın tanımlı bir sınırının olmaması dolayısıyla özellikle insan kaynaklı olumsuz etkilere açık olması	Z7					
Alan içerisinde ya da yakınında ihtiyaca cevap verebilecek herhangi bir servis biriminin bulunmaması. (, ilkyardım, yangın müdahale, yeme içme satış birimi, wc vb.)	Z8					
FIRSATLAR						
PARAMETRE	KOD	ONAY PUANI				
		5	4	3	2	1

Bilecik'in bir öğrenci şehri olmaya aday olması dolayısıyla nitelikli ve yeterli işgücü potansiyelinin varlığı	F1					
Yerel halkın olası bir projeye karşı negatif tutum sergilemeyecek olması	F2					
Sosyal medyada ve yerel basında, gölet çevresindeki sorumsuz kullanımlar sonucu oluşan olumsuz görüntülere karşı tepkilerin artmış olması	F3					
Dünya ve ülke genelinde doğa turizmine yönelişin hız kazanmış olması	F4					
Ülkenin turizm politikasını belirleyen kişi ve kurumların, Kongre Turizmi'nde dünya çapında iddialı konumda olma istek ve gayreti	F5					
Dünya ve ülke genelinde turizmde ekolojik kaygılar güden turist sayısındaki artış	F6					
Şehrin üniversitesinde peyzaj planlaması, yönetimi ve tasarımı konusunda ehil akademisyenlerin varlığı	F7					
Alım gücü yeterli, turistik faaliyet alışkanlıkları ve yoğunlukları yüksek olan insanların yaşadığı illere yakınlık	F8					
İl genelinde burada gerçekleştirilecek bir turistik faaliyetle ilişkilendirilebilecek doğal, tarihi ve kültürel turizm varlıklarının yeterliliği	F9					
TEHDİTLER						
PARAMETRE	KOD	ONAY PUANI				
		5	4	3	2	1
Giderek artan bir biçimde hissedilmeye devam eden iklim krizi sebebiyle göl suyundaki azalma ihtimali	T1					
Yasadışı avlanma sebebiyle göldeki balık popülasyonunun tehlike altında olması	T2					
Yerel halkın kötü kullanımı sonucu oluşan kirlilik ve gelişigüzel mangal yakılması nedeniyle yangın ihtimalinin yüksekliği	T3					
Yerel halkın ve idarecilerin ekolojik farkındalık yönünden bilgisiz, yetersiz olması	T4					
İlgili kurum ve yöneticilerde multidisipliner, bilimsel bir planlama ihtiyacına olan inancın yetersiz olması	T5					
İlgili devlet kurumlarının iradesizliği, basiretsizliği ve beceriksizliği	T6					
Özel teşebbüsün yatırım yapmasının önünü açacak mevzuatın çekicilikten son derece uzak olması	T7					
Turizm teşviklerinin yetersiz olması, paylaşımındaki adaletsizlikler ve dengesizlikler	T8					
Turizmde istihdam edilecek kalifiye eleman yetersizliği	T9					
Ülke ekonomisindeki belirsizlikler ve inşaat yapım maliyetlerinin oldukça yükselmiş olması	T10					
Bilecik ilinin bilinirlik açısından son derece zayıf olması	T11					
Turizm tanıtım faaliyetlerindeki yetersizlik	T12					

6.3. EK 3. Yerel halk anket formu

Bu anket ile Düzce Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı ana bilim dalında yapılan **BİLECİK SELÖZ BARAJ GÖLETİ'NİN TURİZM POTANSİYELİNİN GÖRSEL PEYZAJ KALİTESİ VE PEYZAJ DUYARLILIĞI AÇISINDAN İNCELENMESİ** başlıklı tez çalışması için veri toplanması amaçlanmaktadır. Ankette kimlik bilgisi istenmemektedir. Anket sonuçları sadece bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Lütfen size en uygun seçeneği işaretleyiniz. Katkılarımız için teşekkür ederiz.

GENEL BİLGİLENDİRİCİ SORULAR

1. Aşağıdaki yaş gruplarından hangisine giriyorsunuz?

18-23

24-43

44 ve yukarısı

2. Eğitim Durumunuz nedir? (En son aldığınız diploma)

Ortaokul ve aşağısı

Lise ve yüksekokul

Üniversite ve üzeri

3. Ne kadar süredir Bilecik'te ikamet ediyorsunuz? (YIL)

0-5

5-15

15'den fazla

4. Bilecik İli'nin kalkınması için sizce aşağıdakilerden hangisine ağırlık verilmesi gerekir?

Tarım ve hayvancılık

Sanayi

Turizm

5. Bilecik İli'ndeki göletlerin turizm potansiyeli var mıdır?

Evet

Hayır

Kararsızım

6. Bilecik İli'ndeki göletlerin turizm potansiyelinin değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

Evet

Hayır

Kararsızım

7. Bilecik İli'ndeki göletlerin turizm potansiyelinin değerlendirilebildiğini düşünüyor musunuz?

Evet

Hayır

Kararsızım

8. Bilecik'teki turist konaklama imkânları (Otel, Pansiyon, Apart Otel) sizce yeterli midir?

Evet

Hayır

Kararsızım

ÇALIŞMA ALANINA İLİŞKİN SORULAR

9. Daha önce Selöz Göleti'ni duymuş muydunuz?

Evet

Hayır

10. Daha önce Selöz Göleti'ne gittiniz mi?

Gitmedim

Birkaç kez gittim

Sıkça gidiyorum

11. Selöz Göleti'nin turizm potansiyeli var mıdır?

Evet

Hayır

Kararsızım

12. Selöz Göleti'nin turizm amaçlı kullanımı sizce olumlu olur mu?

Evet

Hayır

Kararsızım

13. Selöz Göleti'ne uluslararası toplantıların yapılacağı bir Kongre Otelinin yapılmasını olumlu karşılırsınız mı?

Evet

Hayır

Kararsızım

Selöz Göleti'ne daha önce gittiyseniz mevcut durumunu ve görsel kalitesini aşağıdaki yorumlara 5-1 arasında puan vererek değerlendiriniz (5:Kesinlikle onaylıyorum / 4:Onaylıyorum / 3:Kararsızım / 2:Onaylamıyorum / 1:Kesinlikle onaylamıyorum)

		5	4	3	2	1
14	Selöz göleti başıboş bırakılmıştır					
15	Güvenli bir yer değil, başıma bir şey gelebilir					
16	Kontrolsüz mangal yakılmasından dolayı yangın tehlikesi var					
17	Hayvanların otlatılması bitkilere zarar veriyor					
18	İnsanlar arkalarında çöp bırakıyor					
19	Avlanma geçici olarak yasak olmasına rağmen balık avlayanlar var					
20	Çok sayıda insan ve araç var gürültü kirliliği oluyor					
21	Çok sayıda insan ve araç var görüntü kirliliği oluyor					
22	Hayvan çeşitliliği yüksek bir yerdir (kuş, sürüngen, böcek, memeli..)					
23	Bitki çeşitliliği yüksek bir yerdir (Ağaç, çalı, çiçek, ot.)					
24	Manzarasının etkileyici bir renk etkisi vardır. (yapraklar, su, çiçekler)					
25	Doğal sesler (yaprak hışırtısı, kuş sesi, rüzgar sesi) huzur veriyor.					
26	Estetik açıdan kaliteli bir yerdir					
27	Göletten uzaklara baktığımda birçok değerli manzara görebiliyorum					
28	Gölete uzaktan (gölet çevresinin dışından) bakınca görebiliyorum					
29	Su varlığı (göl) manzaraya estetik olarak önemli katkı sağlıyor					
30	Huzurlu, sessiz, sakin bir yerdir					

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Pınar HERGÜL

Yabancı Dili: İngilizce

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y. Lisans	Peyzaj Mimarlığı	Düzce Üniversitesi	2024
Lisans	Peyzaj Mimarlığı	Ankara Üniversitesi	2011

TEZDEN ÇIKAN YAYIN

Hergül, P. & Ak, M.K. (2023). Bilecik Selöz Baraj Göleti'nin Görsel Peyzaj Kalitesi ve Peyzaj Duyarlılığı Açısından İncelenmesi. *Düzce Üniversitesi Ormanlık Dergisi*, 19(1): 317-337.